

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ**

**ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

Χρήστος Μ. Λεμονάκης

ΦΟΙΤΗΤΗΣ:

Χριστόδουλος Βασιλαράς

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
1.1 Συνοπτική περιγραφή του οικονομικού περιβάλλοντος των τραπεζών και χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου	6
1.2 Σύντομη περιγραφή της δομής των κεφαλαίων	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	9
2.1 Θεωρητικό πλαίσιο χρηματοπιστωτικών συστημάτων	9
2.1.1 Γενικά στοιχεία για τα χρηματοπιστωτικά συστήματα	9
2.1.2 Βασικές λειτουργίες τραπεζών	12
2.2 Χρηματοπιστωτικό σύστημα Κύπρου.....	15
2.2.1 Η ιστορική εξέλιξη του Κυπριακού Τραπεζικού συστήματος.....	15
2.2.2 Ιστορικά στοιχεία χρήματος	21
2.2.3 Περιγραφή χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Κύπρο σήμερα.....	28
2.3 Το ευρωσύστημα και ο ρόλος των Κεντρικών Τραπεζών	31
2.4 Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.....	39
3.1 Είδη τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο.....	39
3.2 Εμπορικές τράπεζες – Συνεργατικά ιδρύματα	47
3.2.1 Τα συνεργατικά ιδρύματα και οι διαφορές με τις εμπορικές τράπεζες .	47
3.2.2 Ιστορικά στοιχεία εξέλιξης της οικονομικής τους πορείας	53
3.3 Ξένες τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο	55
3.4 Μερίδια αγοράς Τραπεζών.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.....	64
4.1 Εισαγωγικά.....	64
4.2 Δείκτες αποδοτικότητας	65
4.3 Δείκτες ρευστότητας	75
4.4 Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας	79
4.5 Δείκτες ποιότητας ενεργητικού.....	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	90
6.1 ΒΙΒΛΙΑ	90
6.2 ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	90
6.3 ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ	91

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1: Μεριδία τραπεζών στις καταθέσεις (%).....	29
Πίνακας 3.1: Καταθέσεις και Δάνεια-έτη 1975-2005.....	51
Πίνακας 3.2: Σύνολο τραπεζικού συστήματος	58
Πίνακας 3.3: Καταθέσεις για το έτος 2010.....	59
Πίνακας 3.4: Καταθέσεις για το έτος 2009.....	60
Πίνακας 3.5: Χορηγήσεις έτους 2010.....	61
Πίνακας 3.6: Χορηγήσεις έτους 2009.....	62
Πίνακας 4.1: Τράπεζα Κύπρου-Δείκτες Αποδοτικότητας.....	67
Πίνακας 4.2: Marfin Bank-Δείκτες Αποδοτικότητας	69
Πίνακας 4.3: Ελληνική Τράπεζα-Δείκτες Αποδοτικότητας	71
Πίνακας 4.4: Τράπεζα USB-Δείκτες Αποδοτικότητας.....	73
Πίνακας 4.5: Μ.Ο. Δεικτών Αποδοτικότητας των 4 κυπριακών τραπεζών	74
Πίνακας 4.6: Δείκτες Ρευστότητας των 4 κυπριακών τραπεζών.....	76
Πίνακας 4.7: Μέσοι όροι δεικτών ρευστότητας	77
Πίνακας 4.8: Δείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας 4 κυπριακών τραπεζών.....	80
Πίνακας 4.9: Μέσοι όροι δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας	81
Πίνακας 4.10: Δείκτες Ποιότητας Ενεργητικού 4 κυπριακών τραπεζών	84
Πίνακας 4.11: Μέσοι όροι δεικτών ποιότητας ενεργητικού (%).....	85

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Ενδιάμεσος ρόλος Χρηματοπιστωτικού Συστήματος.....	10
Σχήμα 2: Ροή χρήματος	13
Γράφημα 3.1: Καταθέσεις και Δάνεια 1975-2005,.....	51
Γράφημα 4.1: Αποδοτικότητα Τράπεζας Κύπρου	68
Γράφημα 4.2: Αποδοτικότητα Marfin Bank.....	70
Γράφημα 4.3: Αποδοτικότητα Ελληνικής Τράπεζας.....	72
Γράφημα 4.4: Αποδοτικότητα USB.....	74
Γράφημα 4.5: Ρευστότητα Τράπεζας Κύπρου	77
Γράφημα 4.6: Ρευστότητα Marfin Bank.....	78
Γράφημα 4.7: Ρευστότητα Ελληνικής Τράπεζας.....	78
Γράφημα 4.8: Ρευστότητα USB.....	79
Γράφημα 4.9: Κεφαλαιακή Επάρκεια Τράπεζας Κύπρου	81
Γράφημα 4.10: Κεφαλαιακή Επάρκεια Marfin Bank	82
Γράφημα 4.11: Κεφαλαιακή Επάρκεια Ελληνικής Τράπεζας	82
Γράφημα 4.12: Κεφαλαιακή Επάρκεια USB	83
Γράφημα 4.13: Ποιότητα Ενεργητικού Τράπεζας Κύπρου	86
Γράφημα 4.14: Ποιότητα Ενεργητικού Marfin Bank	86
Γράφημα 4.15: Ποιότητα Ενεργητικού Ελληνικής Τράπεζας.....	87
Γράφημα 4.16: Ποιότητα Ενεργητικού USB.....	87

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω μερικούς ανθρώπους που με στήριξαν αυτά τα χρόνια της φοιτητικής μου ζωής.

Ιδιαίτερος θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Χρήστο Λεμονάκη για την καθοδήγηση και την σημαντική βοήθεια που μου πρόσφερε για την εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας.

Επίσης θέλω να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές, το προσωπικό και την γραμματεία του τμήματος που μου στάθηκαν σε διάφορα προβλήματα που αντιμετώπισα ως φοιτητής και με βοήθησαν στην επίλυσή τους.

Τέλος ευχαριστώ όλους όσους με βοήθησαν υλικά και ηθικά στη συγγραφή της παρούσας εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας της Κύπρου έχει παρουσιάσει τα τελευταία χρόνια μια ιδιαίτερη δυναμική. Καθώς έχοντας ξεπεράσει την τούρκικη εισβολή το 1974, κάποιους κλυδωνισμούς που δημιουργήθηκαν με την κρίση του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου την περίοδο 2000-2001 παρουσιάζει σταθερή ανάπτυξη και κερδοφορία. Επίσης παρά τους δύσκολους και προκλητικούς καιρούς που πέρασε η κυπριακή οικονομία τα τελευταία τρία χρόνια λόγω της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης (2008) τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατάφεραν να αντισταθούν και να παλέψουν. Με αποτέλεσμα η ύφεση στην Κύπρο δεν ήταν και δεν αναμένεται να είναι τόσο έντονη όσο σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Το όλο περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται τα τραπεζικά και συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα ως αποτέλεσμα της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την υιοθέτηση του ευρώ, μεταβάλλεται συνεχώς και ως εκ τούτου προβάλλει επιτακτικά η ανάγκη για αυξημένη ευελιξία και προσαρμοστικότητα από μέρους του τραπεζικού τομέα.

Η ποιότητα της εποπτείας από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές καθώς και η οικονομική κατάσταση των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα. Αυτό το καταδεικνύουν και οι τελευταίες αξιολογήσεις των διεθνών οίκων αξιολόγησης.

Οι κανονισμοί προληπτικής εποπτείας της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου και της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών έχουν προστατέψει το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα από τα σοβαρά προβλήματα που παρουσιάστηκαν στους τραπεζικούς τομείς άλλων χωρών κατά τη διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης. Ενδεικτικά οι τρέχουσες διεθνείς πρωτοβουλίες για την ενδυνάμωση των κανονισμών προληπτικής ρευστότητας παγκοσμίως συμβαδίζουν με αυτές που η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου και η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών έχουν ακολουθήσει εδώ και χρόνια.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην αξιολόγηση της κερδοφορίας και της αποτελεσματικότητας των τεσσάρων κυπριακών τραπεζικών ιδρυμάτων μέσω υπολογισμού των βασικότερων αριθμοδεικτών για την περίοδο 2005-2009. Η περίοδος αυτή είναι κρίσιμη, καθώς περιλαμβάνει έτη πριν και μετά την είσοδο της Κύπρου στην οικονομική κρίση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Συνοπτική περιγραφή του οικονομικού περιβάλλοντος των τραπεζών και χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου

Το ιδιαίτερα ρευστό οικονομικό περιβάλλον στο οποίο ζούμε τα τελευταία έτη λόγω της πρόσφατης οικονομικής κρίσης αλλά και η λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών που επηρεάζεται από αυτή, έχουν προσφέρει πρόσφορο έδαφος για έρευνα και προβληματισμό. Ένας από τους κλάδους που παρουσιάζει το μεγαλύτερο ερευνητικό ενδιαφέρον είναι ο τραπεζικός που εκ φύσεως αλλά και θέσεως βρίσκεται στο «μάτι του κυκλώνα» και δέχεται τις ισχυρότερες πιέσεις. Στην παρούσα εργασία, μελετώνται κάποιες πτυχές αυτού του θέματος με επικέντρωση στην τραπεζική αγορά της Κύπρου, η οποία έχει τις ιδιαιτερότητές της αλλά μπορεί να δώσει μια καλή εικόνα της παρούσας κατάστασης.

Η τραπεζική αγορά της Κύπρου χαρακτηρίζεται από κάποια σημαντικά στοιχεία που καθορίζουν τις δυνάμεις και τις αδυναμίες της. Το βασικότερο είναι ότι παρότι η Κύπρος αποτελεί μια μικρή χώρα με μόλις 800.000 κατοίκους προσελκύει το ενδιαφέρον αρκετών τραπεζικών ιδρυμάτων από όλον τον κόσμο. Το αποτέλεσμα είναι να υπάρχουν λίγες αλλά ιδιαίτερα μεγάλες κυπριακές τράπεζες (των οποίων τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία ξεπερνούν κατά πολύ το ΑΕΠ της χώρας) αλλά και πολλές ξένες τράπεζες με υποκαταστήματα στο νησί. Το θετικό που προκύπτει από αυτή την κατάσταση είναι ότι οι τράπεζες είναι ιδιαίτερα ισχυρές και ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος αλλά υπάρχει κίνδυνος για την οικονομία της Κύπρου σε περίπτωση κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος (παράδειγμα προς αποφυγή η περίπτωση της τραπεζικής κατάρρευσης της Ισλανδίας το 2008) αφού η οικονομία της δε θα μπορούσε να αντέξει τους τριγμούς από ένα τέτοιο συμβάν. Ένα ακόμα στοιχείο του οικονομικού περιβάλλοντος είναι το γεγονός ότι η κρίση έφτασε καθυστερημένα στο νησί. Ενώ ξέσπασε τον Σεπτέμβριο του 2008, η Κύπρος αντιμετώπισε τις συνέπειες μέσα στο 2009 και ακόμα περισσότερο το 2010 όταν και επηρεάστηκε πολύ από την κατάσταση της Ελλάδας λόγω των ισχυρών δεσμών (τόσο οικονομικών όσο και κοινωνικών) που διατηρεί. Μάλιστα, δεν είναι λίγοι αυτοί που υποστηρίζουν ακόμα και σήμερα ότι η κρίση δεν έχει κάνει την εμφάνισή της στην πραγματική οικονομία του νησιού, γεγονός που θα επηρέαζε ασφαλώς τις τράπεζες. Όπως αποδεικνύεται πάντως από το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας, οι τράπεζες βίωσαν αυτή την κρίση,

άλλες σε μικρότερο και άλλες σε μεγαλύτερο βαθμό χωρίς πάντως να αντιμετωπίσουν προβλήματα βιωσιμότητας. Ο προαναφερθέν δεσμός με την Ελλάδα ενέχει τον κίνδυνο να συμπαρασυρθεί η κυπριακή τραπεζική αγορά σε περίπτωση κατάρρευσης της αντίστοιχης ελληνικής αν και αυτή η έκβαση δεν συγκεντρώνει μεγάλες πιθανότητες. Το πλεονέκτημα ή ακόμα καλύτερα η ευκαιρία που δημιουργείται είναι η εισροή τεράστιων κεφαλαίων με τη μορφή καταθέσεων στις κυπριακές τράπεζες από την Ελλάδα. Αποτέλεσμα αυτού είναι να υπάρχει ικανοποιητική ρευστότητα και ευχέρεια δανειοδότησης των κυπριακών επιχειρήσεων.

Όπως προαναφέρθηκε, η τραπεζική αγορά στην Κύπρο είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη και διευρυμένη. Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, πέραν από τις τέσσερις κυπριακές τράπεζες που λειτουργούν στο νησί και οι οποίες έχουν έντονη διεθνή παρουσία, υπάρχουν αρκετές θυγατρικές ξένων τραπεζών (8 θυγατρικές) τόσο ελληνικών όσο και τρίτων χωρών. Επίσης, υπάρχουν 26 υποκαταστήματα ξένων τραπεζών (από την Ε.Ε. και από τρίτες χώρες) αλλά και ένα γραφείο αντιπροσωπείας. Επίσης λειτουργούν τρία ακόμα τραπεζικά ιδρύματα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως, Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης και Κτηματική Τράπεζα Κύπρου). Τέλος, σημαντικό μερίδιο καταλαμβάνουν τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (ΣΠΙ), τα οποία έχουν τοπικό χαρακτήρα, αφού κάθε πόλη έχει το δικό της και στόχος αυτών είναι η τοπική ανάπτυξη μέσα από την τήρηση των συνεργατικών αρχών που σε δύσκολες περιόδους βοήθησαν στην ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας.

1.2 Σύντομη περιγραφή της δομής των κεφαλαίων

Μετά από αυτή τη σύντομη εισαγωγή ακολουθεί ανάλυση των προαναφερθέντων. Συγκεκριμένα, στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών συστημάτων με παράθεση κάποιων γενικών στοιχείων και χαρακτηριστικών. Επίσης, θα αναφερθούν οι βασικές λειτουργίες των τραπεζών. Στη συνέχεια, θα επικεντρωθεί το ενδιαφέρον στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου (ιστορική εξέλιξη του κυπριακού τραπεζικού συστήματος και ιστορικά στοιχεία χρήματος). Θα εξεταστεί ο ρόλος και η λειτουργία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου ενώ τέλος θα γίνει ειδική αναφορά στην οικονομική κρίση που βιώνει από τα μέσα του 2008 η παγκόσμια οικονομία και αποτέλεσε το έναυσμα για

το πρακτικό μέρος της εργασίας. Στο τρίτο κεφάλαιο, θα γίνει μια πιο λεπτομερής αναφορά στο χρηματοπιστωτικό σύστημα Κύπρου αφού θα αναφερθούν όλες οι τράπεζες που λειτουργούν στην Κύπρο με ταυτόχρονη ανάλυση των βασικότερων εξ αυτών (τόσο των κυπριακών όσο και των ξένων). Επίσης, θα διαχωριστεί ο ρόλος και οι λειτουργίες των εμπορικών τραπεζών από τα ΣΠ. Τέλος, θα παρατεθούν στατιστικά στοιχεία τα οποία θα καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο έχουν διαμορφωθεί τα μερίδια στην τραπεζική αγορά της Κύπρου. Στο τέταρτο κεφάλαιο, θα γίνει η πρακτική εφαρμογή της εργασίας, η οποία επικεντρώνεται στις τέσσερις κυπριακές τράπεζες και στην πορεία αυτών την πενταετία 2005-2009 χωρισμένη σε δύο υποπεριόδους. Η πρώτη υποπερίοδος αφορά τα έτη 2005-2007 που παρατηρούταν μια γενική καλή οικονομική πορεία και άνθιση. Η δεύτερη υποπερίοδος είναι τα έτη 2008-2009, όταν και ξέσπασε η κρίση που επηρέασε τον τραπεζικό κλάδο περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο. Η χρηματοοικονομική ανάλυση έγινε με τη βοήθεια των βασικότερων δεικτών απόδοσης, ρευστότητας, κεφαλαιακής επάρκειας και ποιότητας ενεργητικού που χρησιμοποιούνται κατά κόρον από πολλούς μελετητές. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο, συνοψίζονται τα συμπεράσματα από την έρευνα και γίνεται αναφορά στις προοπτικές της κυπριακής οικονομίας και τραπεζικής αγοράς.

Η συγκεκριμένη εργασία είναι επίκαιρη και χρήσιμη αφού ασχολείται με ένα ζήτημα που επηρεάζει την οικονομία της Κύπρου και κατ' επέκταση την ποιότητα ζωής των κατοίκων της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

2.1 Θεωρητικό πλαίσιο χρηματοπιστωτικών συστημάτων

2.1.1 Γενικά στοιχεία για τα χρηματοπιστωτικά συστήματα

Πριν αναλυθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου είναι αναγκαίο να γίνει μια θεωρητική προσέγγιση στην έννοια του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στη σπουδαιότητά του αλλά και σε κάποιες βασικές του λειτουργίες.

Καταρχάς πρέπει να τονιστεί ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα μιας χώρας αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας αυτής της χώρας και τον μοχλό διακίνησης του χρήματος. Η καλή και εύρυθμη λειτουργία του αποτελεί εχέγγυο ανάπτυξης της οικονομίας συνολικά με αποτέλεσμα η σημασία του να είναι τεράστια. Αποτελείται από τις χρηματοπιστωτικές αγορές, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Αυτά τα τρία στοιχεία συνθέτουν ένα σύστημα που επιτελεί κάποιες βασικές λειτουργίες¹ μέσα στην αγορά και οι οποίες είναι οι εξής:

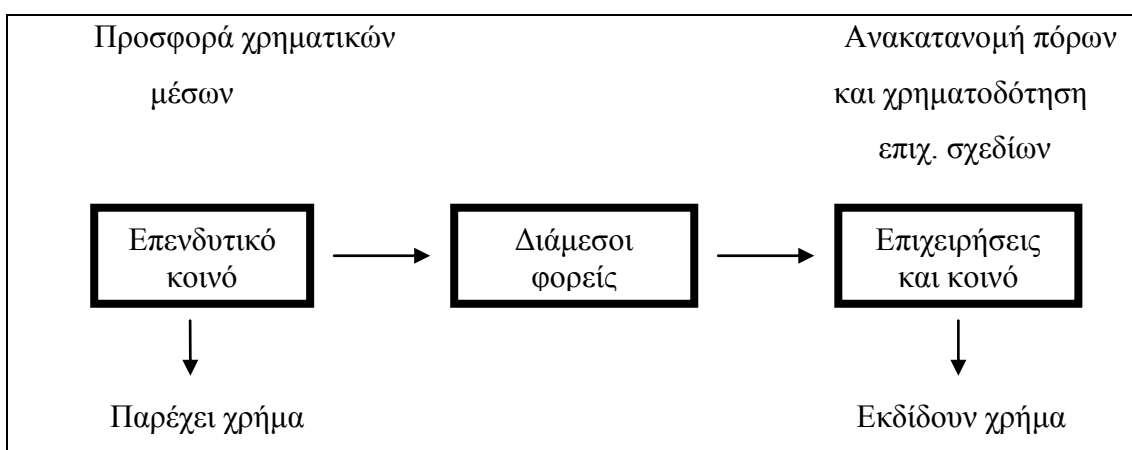
- Επιτυγχάνει ορθολογικότερη κατανομή των διαθέσιμων κεφαλαίων μέσα στην αγορά διότι δίνει τη δυνατότητα σε αυτούς που έχουν ανάγκη τα κεφάλαια να έρθουν σε επαφή με αυτούς που έχουν πλεονάζοντα και αναζητούν επενδυτικές ευκαιρίες.
- Παράγει χρηματοπιστωτικά προϊόντα με στόχο να ικανοποιήσει όλες τις επενδυτικές και καταναλωτικές ανάγκες που μπορεί να εμφανίσουν οι καταναλωτές.
- Μειώνει τον κίνδυνο για τους αποταμιευτές αφού δίνει μια διέξοδο σε αυτούς που επιθυμούν να αποταμιεύσουν τις οικονομίες τους δίνοντάς τους εκτός από ασφάλεια και ένα μικρό εισόδημα (ανάλογα με τα επιτόκια καταθέσεων).
- Μειώνει το κόστος των συναλλαγών αφού πλέον μέσα από τα τραπεζικά ιδρύματα κάθε μορφής οι συναλλαγές και οι δοσοληψίες μπορούν να γίνουν γρήγορα και με ασφάλεια.

Παρατηρεί κανείς εύκολα πόσο έχουν διευκολυνθεί όλες οι συναλλαγές μέσα από την λειτουργία των χρηματοπιστωτικών συστημάτων. Φυσικά, η δημιουργία και

¹ Νούλας Αθ., (2000), «Χρήμα και τράπεζες», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

οργάνωση ενός τέτοιου συστήματος είναι πολύπλοκη και χρονοβόρα αφού το κάθε ένα από τα τρία συστατικά στοιχεία που αναφέρθηκαν ήδη έχουν τα δικά τους στοιχεία.

Το πρώτο συστατικό είναι οι χρηματοπιστωτικές αγορές οι οποίες σύμφωνα με τον απλοϊκό αλλά κατανοητό ορισμό διαδικτυακού ευρετηρίου οικονομικών όρων² είναι «το σύνολο των αγορών όπου οι επενδυτές πουλούν και αγοράζουν φυσικά και χρηματιστικά περιουσιακά στοιχεία». Με λίγα λόγια, οι χρηματοπιστωτικές αγορές φέρνουν σε επαφή τις εταιρίες με πλεόνασμα και τις εταιρίες με έλλειμμα ώστε να γίνει μεταφορά κεφαλαίων. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης. Στην άμεση χρηματοδότηση οι ενδιαφερόμενοι έρχονται απευθείας σε επαφή με αντάλλαγμα πιστωτικές απαιτήσεις. Αντίθετα στην έμμεση χρηματοδότηση μεσολαβεί ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός. Το σχήμα 1 περιγράφει τη διαδικασία αυτή.

Σχήμα 1: Ενδιάμεσος ρόλος Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Παρατηρείται ότι το επενδυτικό κοινό (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) με πλεόνασμα οικονομικών πόρων παρέχουν το χρήμα το οποίο μέσα από τους διάμεσους φορείς (τραπεζικά και άλλα παρόμοια ιδρύματα) ανακατανέμουν αυτούς τους πόρους σε άλλες επιχειρήσεις ή άτομα που έχουν κεφαλαιακές ανάγκες. Αυτή η διαδικασία είναι η έμμεση χρηματοδότηση που γίνεται σε μια χρηματοπιστωτική αγορά. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές διακρίνονται σε χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές ανάλογα με τη διάρκεια των προϊόντων που προσφέρουν. Στις χρηματαγορές διαπραγματεύονται προϊόντα με διάρκεια ζωής μέχρι ένα χρόνο και

² www.euretirio.com

χαρακτηρίζονται από μεγάλα ποσά, μικρό κίνδυνο αθέτησης και υψηλή ρευστότητα. Αντίθετα, στις κεφαλαιαγορές η διάρκεια είναι μεγαλύτερη του έτους όπως και ο κίνδυνος, ενώ δεν υπάρχει τόσο μεγάλη ρευστότητα. Άλλες διακρίσεις των αγορών είναι η πρωτογενής (έκδοση νέων μετοχών ή ομολόγων) και δευτερογενής αγορά (αγοραπωλησία υαρχόντων προϊόντων) αλλά και οργανωμένη και μη οργανωμένη αγορά.

Τα προϊόντα που διαπραγματεύονται σε μια χρηματοπιστωτική αγορά είναι πολλά και με ποικίλα χαρακτηριστικά. Βασικό προϊόν αποτελούν οι μετοχές³ που διακρίνονται σε κοινές (όπου ο κάτοχος συμμετέχει στα κέρδη και στις ζημιές και δεν υπάρχει εγγυημένη απόδοση) και σε προνομιούχες (οι κάτοχοι έχουν δικαίωμα στο μέρισμα πριν τις κοινές μετοχές αλλά συνήθως στερούνται το δικαίωμα ψήφου στις γενικές συνελεύσεις). Ένα ακόμα σημαντικό προϊόν είναι τα ομόλογα⁴ που εκδίδονται είτε από τις κυβερνήσεις των χωρών είτε από μεγάλες κυρίως εμπορικές επιχειρήσεις που επιθυμούν να συγκεντρώσουν γρήγορα κεφάλαια και έχουν μικρή διάρκεια ζωής χωρίς όμως καμία εξασφάλιση για τον επενδυτή παρά μόνο το κύρος και η δύναμη της εταιρίας που τα εκδίδει. Αυτά που πρέπει να γνωρίζει κάποιος για τα ομόλογα είναι ο εκδότης τους, το τοκομερίδιο (το επιτόκιο που καταβάλλεται στον κάτοχο), η απόδοση (το καθαρό κέρδος από την αγορά των ομολόγων), η απόδοση στη λήξη και η απόδοση στην ημερομηνία εξαγοράς. Κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τον εκδότη σε κρατικά και εταιρικά, όπως είδαμε, σε σταθερό ή κυμαινόμενου επιτοκίου ανάλογα με το είδος του επιτοκίου, σε ομόλογα με κουπόνι ή χωρίς κουπόνι ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο ο επενδυτής εισπράττει τις αποδόσεις και σε ομόλογα διαρκείας μερικών μηνών ή μερικών δεκαετιών. Άλλα προϊόντα με μικρότερη χρήση είναι οι ομολογίες που εκδίδονται είτε από το δημόσιο είτε από εταιρίες, οι συμφωνίες επαναγοράς που είναι συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς χρεογράφων ή τα πιστοποιητικά καταθέσεων⁵ (καταθέσεις έναντι των οποίων οι τράπεζες εκδίδουν πιστοποιητικά τα οποία διαπραγματεύονται σε δευτερογενείς αγορές με διάρκεια συνήθως μέχρι 12 μήνες και σταθερό ή κυμαινόμενο επιτόκιο).

Μετά τις αγορές που προσφέρουν τον τόπο των συναλλαγών και τα προϊόντα που είναι το είδος, το τρίτο συστατικό ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που αποτελούν τον μεσάζοντα μεταξύ των

³ www.wikipedia.org

⁴ <http://www.bankofcyprus.gr/Files/omologa.pdf>

⁵ www.euretirio.com

ενδιαφερόμενων μερών. Υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες οργανισμών. Είναι τα πιστωτικά και τα μη πιστωτικά ιδρύματα. Στα πιστωτικά ιδρύματα περιλαμβάνονται οι εμπορικές τράπεζες, οι οποίες αποτελούν και το βασικό κομμάτι του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας, και οι συνεταιριστικές ή συνεργατικές τράπεζες που έχουν κυρίως τοπικό χαρακτήρα και στοχεύουν στην ανάπτυξη της τοπικής αγοράς (π.χ. χρηματοδότησης της ανάπτυξης τοπικών προϊόντων. Η δυνατότητά τους να γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας και να προσαρμόζουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους στις ανάγκες των νοικοκυριών και των τοπικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τους προσδίδει σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Τέλος, υπάρχουν και οι τράπεζες επενδύσεων που παρέχουν μόνο συμβουλές και δεν διεκπεραιώνουν συναλλαγές. Τα μη πιστωτικά ιδρύματα αφορούν όλα τα υπόλοιπα ιδρύματα πλην των τραπεζών στην ουσία. Σε αυτή την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται τα αμοιβαία κεφάλαια, τα οποία είναι περιουσίες που αποτελούνται από αξίες και μετρητά που ανήκουν σε πολλά πρόσωπα. Επίσης, σε αυτή την κατηγορία είναι και οι πάσης φύσεως εταιρίες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών προς τους ενδιαφερόμενους.

Γίνεται αντιληπτό εύκολα ότι η σημασία όλων των παραπάνω μηχανισμών και οργανισμών είναι τεράστια αφού συνεισφέρουν στην ομαλή λειτουργία της οικονομίας και αποτελούν την ατμομηχανή της όποιας ανάπτυξης μπορεί να υπάρξει.

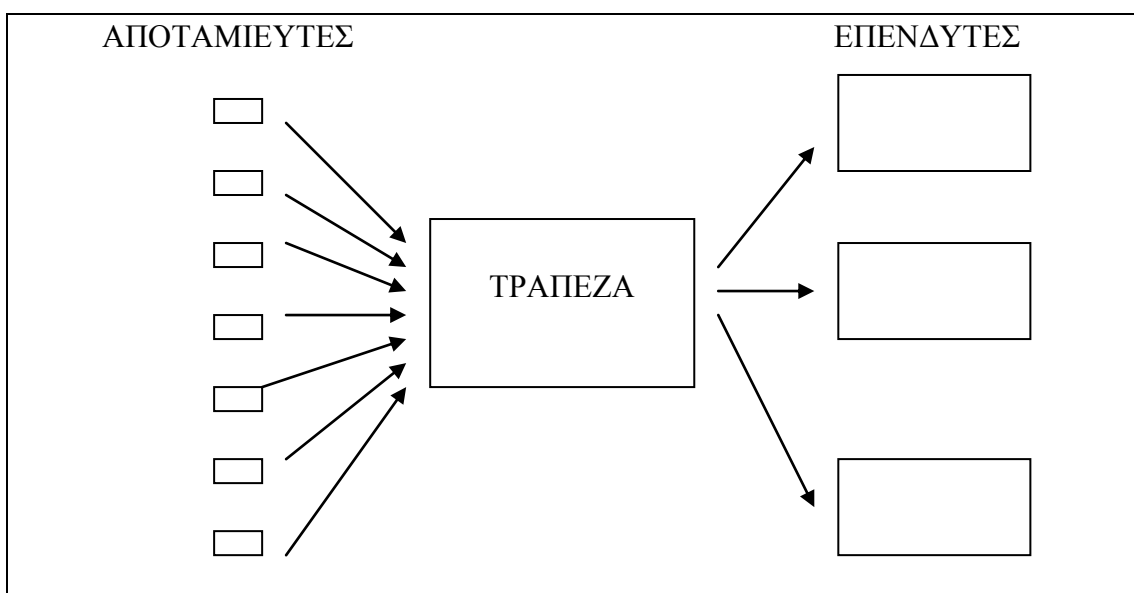
2.1.2 Βασικές λειτουργίες τραπεζών

Όπως ήδη αναφέρθηκε, οι τράπεζες αποτελούν τη ραχοκοκαλιά αυτού του πολύπλοκου συστήματος οπότε αξίζει να γίνει μια περαιτέρω ανάλυση του ρόλου τους αλλά και των λειτουργιών τους.

Η βασική λειτουργία των τραπεζών ως εμπορική επιχείρηση που έχει ως στόχο το κέρδος είναι η δημιουργία κέρδους από την διαμεσολάβηση και παροχή πιστώσεων⁶. Με απλά λόγια, η τράπεζα συγκεντρώνει κεφάλαια από τις καταθέσεις των πελατών της τα οποία διαθέτει σε πιστώσεις με σκοπό την άντληση κέρδους από τους τόκους επί των πιστώσεων. Αυτή η ροή χρήματος φαίνεται στο σχήμα που

⁶ Κοσμίδου, Κ. (2006) «Μια χρηματοοικονομική ανάλυση των τραπεζικών ιδρυμάτων σήμερα», Επιστημονικό Marketing και Management

ακολουθεί, όπου η τράπεζα έχει το ρόλο του διαμεσολαβητή που δέχεται κεφάλαια και τα αναδιανέμει.

Σχήμα 2: Ροή χρήματος

Αυτή είναι η κερδοσκοπική πλευρά των τραπεζών. Από την πλευρά της συνεισφοράς στην οικονομία μιας χώρας εντοπίζονται τρεις σημαντικές υπηρεσίες – λειτουργίες⁷.

1. Χρηματοδοτική διαμεσολάβηση: συνίσταται στη συγκέντρωση χρημάτων από τους αποταμιευτές με αντάλλαγμα κάποια χρηματοδοτικά προϊόντα όπως οι καταθέσεις όψεως ή προθεσμίας με σκοπό τη διοχέτευση αυτών των χρημάτων στις επιχειρήσεις που έχουν ανάγκη τα κεφάλαια μέσα από τη δανειοδότηση. Τα οφέλη των καταθετών είναι πολλά όπως ρευστότητα, αφού μπορούν να εκταμιεύσουν τα χρήματά τους σχετικά γρήγορα, ευελιξία ληκτότητας και ποσού.
2. επηρεάζουν τη νομισματική πολιτική: τόσο η Κεντρικές Τράπεζες όσο και οι εμπορικές έχουν τη δυνατότητα να ρυθμίσουν την ποσότητα χρήματος που διοχετεύεται στην αγορά και να επηρεάσουν μια σειρά από οικονομικές μεταβλητές.
3. διευκολύνουν το σύστημα πληρωμών: τα τελευταία χρόνια όλες σχεδόν οι πληρωμές μεγάλων ποσών γίνονται μέσω τραπεζικών λογαριασμών ή

⁷ Νούλας Αθ., (2000), «Χρήμα και τράπεζες», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

επιταγών τις οποίες εκκαθαρίζουν οι τράπεζες. Έτσι διευκολύνεται η ροή του χρήματος και απλοποιούνται οι εμπορικές και όχι μόνο συναλλαγές.

Άλλες λειτουργίες των τραπεζών είναι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για επενδύσεις ή για τη χρηματοδότηση. Μάλιστα, πολλές τράπεζες έχουν ιδρύσει θυγατρικές που εστιάζουν σε συγκεκριμένους τομείς όπως είναι οι αγοραπωλησίες ακινήτων ή η παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών. Ο λόγος που μπορούν και παρέχουν τόσο διαφορετικών ειδών υπηρεσίες είναι η μεγάλες βάσεις δεδομένων που διατηρούν από τις πληροφορίες που συλλέγουν από την καθημερινή συναλλαγή με το κοινό. Τα τελευταία χρόνια άρχισαν να προσφέρονται πιο σύγχρονες υπηρεσίες όπως η χορήγηση πιστώσεων μέσα από πράξεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, η χρηματοδοτική μίσθωση (Leasing). Επίσης, συχνή είναι η παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα και συμβουλών, καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων μέσα από τις εξής πράξεις: α) μεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές, β) διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου, γ) φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών, δ) εμπορικές πληροφορίες, περιλαμβανομένων και των υπηρεσιών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας πελατών, ε) εκμίσθωση θυρίδων.

Φυσικά δε θα πρέπει να αγνοούνται οι κίνδυνοι που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες. Ο βασικός κίνδυνος που καλούνται να αντιμετωπίσουν είναι τα προβλήματα ρευστότητας που προέρχονται είτε από την υπερδανειοδότηση χωρίς αυστηρούς όρους και ενδελεχή έλεγχο του δανειζόμενου είτε από την αύξηση των επισφαλειών και των δανείων που δεν μπορούν να ξεπληρωθούν λόγω των οικονομικών συγκυριών. Γι' αυτό το λόγο είναι απαραίτητη η ύπαρξη ελεγκτικών μηχανισμών όπως είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα που έχουν ως στόχο τον έλεγχο των πιστώσεων και της ρευστότητας των τραπεζών και τη θέσπιση κάποιων ορίων που δεν θα πρέπει να ξεπερνούν οι τράπεζες ώστε να μην αντιμετωπίσουν προβλήματα.

Η σημασία των τραπεζών στην ομαλή λειτουργία μιας οικονομίας (με την παγκοσμιοποίηση η σημασία τους αποκτά παγκόσμιο χαρακτήρα) είναι πολύ μεγάλη και τυχόν προβλήματα του τραπεζικού κλάδου μπορούν να συμπαρασύρουν όλους τους κλάδους. Αντίστοιχα, ένας υγιής τραπεζικός τομέας μπορεί να δώσει ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

2.2 Χρηματοπιστωτικό σύστημα Κύπρου

2.2.1 Η ιστορική εξέλιξη του Κυπριακού Τραπεζικού συστήματος⁸

(1) Η ίδρυση των πρώτων τραπεζών στην Κύπρο

Στις αρχές της δεκαετίας του 1860 ιδρύθηκε η πρώτη τράπεζα στην Κύπρο η Αγγλο-αιγυπτιακή τράπεζα. Τρία χρόνια αργότερα το 1863 ακολούθησε η ίδρυση παραρτήματος της Οθωμανικής Αυτοκρατορικής Τράπεζας. Η δραστηριότητα της Αγγλο-αιγυπτιακής τράπεζας ήταν πολύ σύντομη και ήδη το 1892 διέκοψε τις εργασίες που διενεργούσε στο νησί. Αντίθετα η Οθωμανική Τράπεζα είχε μακρά ιστορία στην Κύπρο. Διάρκεσε από το 1863 μέχρι τις 28/02/1969 όπου τα καταστήματα της που υπήρχαν στην Κύπρο αγόρασε η διεύθυνση της Τράπεζας Γκρίντλεϋς που έδρευε στο Λονδίνο. Το έτος 1893 ίδρυσε στην Κύπρο παράρτημα η Τράπεζα Αθηνών (μετέπειτα Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος).

(2) Η Πρώτη Φάση διαμόρφωσης και ανάπτυξης του τραπεζικού συστήματος στην Κύπρο (1899-1921)

Στο μεταίχμιο του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα εμφανίστηκαν στην Κύπρο τα πρώτα ντόπια τραπεζικά ιδρύματα. Το πρώτο από αυτά τα ιδρύματα ήταν το Ταμιευτήριο Λευκωσίας που ιδρύθηκε το 1899. Δύο χρόνια αργότερα το 1901 ιδρύθηκε το Λαϊκό Ταμιευτήριο Λεμεσού. Τα δύο ταμιευτήρια υπήρξαν οι πρόδρομοι των δύο μεγαλύτερων σημερινών εγχώριων τραπεζών της Τράπεζας Κύπρου το πρώτο και της Λαϊκής Τράπεζας Κύπρου το δεύτερο. Κατά την διάρκεια των πρώτων τριών δεκαετιών του 20^{ου} αιώνα σιγά σιγά είχε ιδρυθεί ένας σχετικά μεγάλος αριθμός εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων που περιόριζαν τις εργασίες τους κυρίως στην πόλη στην οποία ιδρύθηκαν. Η περίοδος της ίδρυσης των πρώτων εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί την πρώτη φάση διαμόρφωσης και ανάπτυξης του τραπεζικού συστήματος στην Κύπρο.

⁸ Αριστείδου, Χ. (2007) «Ευρώ, το νέο νόμισμα της Κύπρου», Aristidou Investments Ltd ,Λευκωσία

(3) Η Δεύτερη Φάση διαμόρφωσης και ανάπτυξης του τραπεζικού συστήματος στην Κύπρο (1922-1942).

Το έτος 1922 αρχίζει η Δεύτερη Φάση ανάπτυξης των εγχώριων οικονομικών τραπεζικών ιδρυμάτων. Αποτελεί σημαντικό ορόσημο γιατί τότε θεσπίστηκε ο Νόμος περί Δημοσίων Εταιρειών. Η ψήφιση του νόμου αυτού άνοιξε νέους ορίζοντες για την ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος της Κύπρου. Το 1924 το Λαϊκό Ταμιευτήριο Λεμεσού μετατράπηκε σε πλήρη τράπεζα και ενεγράφη ως εταιρεία με την επωνυμία Λαϊκή Τράπεζα Λεμεσού Λτδ. Το 1930 το Ταμιευτήριο Λευκωσίας ενεγράφη ως εταιρεία με την επωνυμία Τράπεζα Κύπρου Λτδ. Το 1925 ιδρύθηκε η Γεωργική Τράπεζα από την τότε αποικιακή κυβέρνηση. Το έτος 1927 εγκαταστάθηκε στην Κύπρο η Ιονική Τράπεζα όπου το 1957 αγοράστηκε από την Τράπεζα Chartered και το 1937 εγκαταστάθηκε η Τράπεζα Barclays.

Το έτος 1940 εκτός από την Τράπεζα Κύπρου και την Λαϊκή Τράπεζα Λεμεσού στο νησί υπήρχαν ακόμη τέσσερις ντόπιες τράπεζες και δύο ταμιευτήρια: η Τράπεζα Λάρνακας, η Τράπεζα Αμμοχώστου, η Λαϊκή Τράπεζα Πάφου, η Τράπεζα Μέλισσα Πάφου, το Κυπριακό Ταμιευτήριο στην Λευκωσία και το Τούρκικο Ταμιευτήριο. Επιπρόσθετα υπήρχαν και παραρτήματα τεσσάρων ξένων τραπεζών: της Οθωμανικής Τράπεζας, της Τράπεζας Αθηνών, της Τράπεζας Barclays και της Ιονικής Τράπεζας.

Στα τέλη του 1940 η Τράπεζα Κύπρου ζήτησε να της παραχωρηθεί άδεια για να ανοίξει δεύτερο υποκατάστημα στην Λάρνακα. Ο Controller of Banks εισηγήθηκε στην Τράπεζα Κύπρου που ήταν η μεγαλύτερη απ' όλες τις τοπικές τράπεζες να αναλάβει την πρωτοβουλία για την ενοποίηση των διαφόρων τοπικών Τραπεζικών ιδρυμάτων. Η Τράπεζα Κύπρου ανέλαβε αυτή την πρωτοβουλία και αρχικά δέχτηκαν όλα τα τραπεζικά ιδρύματα εκτός από το Τούρκικο Ταμιευτήριο και το κυπριακό Ταμιευτήριο στην Λευκωσία. Όμως όταν οι διαπραγματεύσεις προχώρησαν και το σχέδιο πήρε πιο συγκεκριμένη μορφή αποχώρησαν και άλλες τράπεζες και παρέμειναν μόνο η Τράπεζα Κύπρου, οι τράπεζες Αμμοχώστου και Λάρνακας. Οι οποίες το 1943 αποφάσισαν να συγχωνευθούν σένα μεγαλύτερο και πιο ισχυρό ίδρυμα. Ως επωνυμία διατήρησαν το όνομα της Τράπεζας Κύπρου που ήταν κατά πολύ μεγαλύτερη από τις άλλες δύο. Η συγχώνευση των τριών αυτών τραπεζών επικυρώθηκε το 1945 ύστερα από πολλές προσπάθειες και κατάλληλη τροποποίηση του περί Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης Νόμου.

Η ενοποίηση των τριών τραπεζών δεν άργησε να επηρεάσει και την στάση άλλων τραπεζών. Βλέποντας από τη μια τις επιτυχίες, την αυξανόμενη ισχύ της νέας τράπεζας και τις καλύτερες υπηρεσίες που μπορούσε να προσφέρει στον τόπο. Αλλά και από την δική τους μειονεκτική θέση λόγω του μικρού τους μεγέθους σιγά σιγά πολλές απ' αυτές αποφάσισαν να ενωθούν με την Τράπεζα Κύπρου. Πρώτα ενώθηκε η Τράπεζα Μέλισσα της Πάφου το 1944, το Κυπριακό Ταμειυτήριο το 1946 και η Λαϊκή Τράπεζα Πάφου το 1953

(4) Η Τρίτη Φάση διαμόρφωσης και ανάπτυξης του τραπεζικού συστήματος στην Κύπρο (1943-1960)

Διήρκησε μέχρι το τέλος της αγγλοκρατίας και είχε ως κύριο χαρακτηριστικό της την ανάπτυξη και προσφορά νέων τραπεζικών υπηρεσιών στο εμπορικό και βιομηχανικό κόσμο του νησιού.

Το πρώτο σημαντικό γεγονός αυτής της φάσης ήταν η ίδρυση της Κτηματικής Τράπεζας Κύπρου το 1944. Με την παροχή δανείων για επενδύσεις στον τομέα των κατασκευών για ανέγερση οικιών, εργοστασίων, ξενοδοχείων και άλλα. Η Κτηματική Τράπεζα συνέβαλε σημαντικά στη χρηματοδότηση της ανάπτυξης της βιομηχανίας και του Τουρισμού. Η παρουσία της στους πιο πάνω τομείς υπήρξε σημαντική και μετά την τούρκικη εισβολή του 1974. Άλλα σημαντικά γεγονότα της φάσης αυτής ήταν:

- η ίδρυση των Γενικών Ασφαλειών Κύπρου από το συγκρότημα της Τράπεζας Κύπρου το 1951 με σκοπό την προσφορά ενός πλατιούς φάσματος ασφαλιστικών υπηρεσιών βοηθώντας έτσι ένα μεγάλο ποσοστό του εμπορικού και βιομηχανικού κόσμου.
- η ίδρυση της Τράπεζας Κύπρου στο Λονδίνο το 1955 για την εξυπηρέτηση και διατήρηση των δεσμών των κυπρίων που ζούσαν στο Ηνωμένο Βασίλειο με την Κύπρο.
- η εγκατάσταση στην Κύπρο το 1955 της Turkiye Is Bankasi και το 1960 της Lombard Banking (Cyprus) ως χρηματοδοτικός οργανισμός που είχε δικαίωμα να δέχεται αποταμιεύσεις και να χρηματοδοτεί συμβάσεις ενοικιαγοράς.

(5) Το τραπεζικό σύστημα κατά και μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας (1959-Σήμερα)

Κατά την περίοδο της ανακήρυξης της Κύπρου σε ανεξάρτητο κράτος (1959-1960) το τραπεζικό σύστημα παρέμεινε ακόμη ακαθόριστο υπό την έννοια ότι η πρωτοβουλία ρύθμισης της χρηματοδότησης των διαφόρων κλάδων της οικονομίας του τόπου άνηκε αποκλειστικά στα διάφορα τραπεζικά ιδρύματα χωρίς τον αναγκαίο προγραμματισμό. Χάρη στην αμέριστη εμπιστοσύνη που απολάμβαναν τα ιδρύματα αυτά στον τομέα της παθητικής δραστηριότητας δηλαδή της ενθάρρυνσης της αποταμίευσης και της συγκέντρωσης του νεκρού ιδιωτικού κεφαλαίου πέτυχαν σημαντικά αποτελέσματα. Τούτο αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι καταθέσεις στις τράπεζες στην αρχή της δεκαετίας του 1960 ξεπερνούσαν το σεβαστό για την εποχή εκείνη ποσό των 35 εκ. κυπριακών λιρών. Όμως ως κερδοσκοπικές επιχειρήσεις στην ενεργητική δραστηριότητά τους δηλαδή όσον αφορά τη διάθεση κεφαλαίων τους και των καταθέσεων του κοινού, τα τραπεζικά ιδρύματα ακολούθησαν μια τακτική που δεν εξυπηρετούσε πάντοτε τα καλώς νοούμενα συμφέροντα της οικονομίας του τόπου.

Το συμπέρασμα αυτό συνεπάγεται από το γεγονός ότι οι περισσότερες εγχώριες και ξένες τράπεζες που υπήρχαν στην Κύπρο την περίοδο αυτή με τα παρεχόμενα δάνεια εξυπηρετούσαν σχεδόν αποκλειστικά το εσωτερικό και εξωτερικό εμπόριο. Γεγονός που οδηγούσε στην υπερτροφία της εμπορικής δραστηριότητας και σε πολύ μικρότερο βαθμό τη βιομηχανία και τη γεωργία. Από το σύνολο 108,22 εκ. λιρών τραπεζικών δανείων και χορηγήσεων που διετέθησαν από τις τράπεζες κατά την περίοδο 1955-59 μόνο το 20% διοχετεύτηκε στη βιομηχανία. Ανεπαρκής ήταν επίσης τα δάνεια που χορηγούνταν στη γεωργία. Αυτά προέρχονταν από δύο κυρίως πηγές τη Γεωργική Τράπεζα και τη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα.

Το 1960 λειτουργούσαν στην Κύπρο εννέα εμπορικές τράπεζες και τρία χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι κυριότερες διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των δύο αυτών ειδών τραπεζικών ιδρυμάτων κατά την περίοδο αυτή είναι οι εξής:

- οι εμπορικές τράπεζες προσφέρουν το συνηθισμένο φάσμα τραπεζικών εργασιών (καταθέσεις σε τρεχούμενους λογαριασμούς, παραχώρηση προκαταβολών επί φορτωτικών εγγράφων, πώληση συναλλάγματος και άλλα)
- τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρέχουν πιστώσεις για εξειδικευμένους σκοπούς, δεν αγοράζουν ούτε πωλούν ξένο συνάλλαγμα και δεν δικαιούνται να λειτουργούν τρεχούμενους λογαριασμούς.

Οι εμπορικές τράπεζες που λειτουργούσαν το 1960 ήταν οι ακόλουθες:

1. Τράπεζα Κύπρου
2. Λαϊκή Τράπεζα Λεμεσού
3. Οθωμανική Τράπεζα
4. Barclays Bank
5. Chartered Bank
6. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
7. Turkiye Is Bankasi
8. Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα
9. Τούρκικη Συνεργατική Τράπεζα

Η Κτηματική Τράπεζα Κύπρου, το Ταμειτήριο Γιαλούσας και η Lombard Banking (Cyprus) λειτουργούσαν ως χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Κατά την περίοδο αυτή ήταν εμφανής η έλλειψη Κεντρικής Τράπεζας που με τον συντονισμό της τραπεζικής δραστηριότητας θα φρόντιζε για την αναχαίτιση του πληθωρισμού, για τη θεραπεία της παρατηρούμενης υπεραιμίας των εμπορικών πιστώσεων και την ορθολογιστική κατανομή των παρεχομένων πιστώσεων, τον καθορισμό του δανειστικού επιτοκίου και γενικά την τοποθέτηση των οικονομικών υποθέσεων του νησιού μέσα σε γενικότερα και πιο αποτελεσματικά πλαίσια για την οικονομία του τόπου.

Τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 σημειώθηκαν δύο σημαντικές αλλαγές στο τραπεζικό σύστημα της Κύπρου:

1. ιδρύθηκε η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου
2. η Λαϊκή Τράπεζα Λεμεσού διεύρυνε τις εργασίες της κατά τρόπο που με τις δραστηριότητές της κάλυπτε ολόκληρο το νησί.

Η Κεντρική Τράπεζα ιδρύθηκε το 1963 ύστερα από τεχνική συνεργασία μεταξύ τη κυπριακής κυβέρνησης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Ο σχετικός Νόμος (Νόμος 48/1963 περί Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου) ορίζει σαν κύριο σκοπό της Τράπεζας «την προαγωγή νομισματικής και πιστωτικής σταθερότητας και τέτοιων συνθηκών στο ισοζύγιο πληρωμών που να συντελούν στην αρμονική ανάπτυξη της οικονομίας της Δημοκρατίας». Οι ευθύνες που ανατέθηκαν στην Κεντρική Τράπεζα περιλαμβάνουν τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος και πιστώσεων και την εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων. Οι εξουσίες που απορρέουν από τον περί Κεντρικής Τράπεζας Νόμο επιτρέπουν στην Κεντρική Τράπεζα να επηρεάζει και να υποβοηθά την αναπτυξιακή και επενδυτική πορεία της οικονομίας.

Η επέκταση των εργασιών της Λαϊκής Τράπεζας Λεμεσού έγινε το 1967 ύστερα από σχετική απόφαση της διοίκησης της. Ταυτόχρονα αποφασίστηκε και η αλλαγή της επωνυμίας της τράπεζας που μετονομάστηκε σε «Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ». Το έτος 1941 προσέλκυσε το ενδιαφέρον της Hong Kong Bank ενός από τα μεγαλύτερα τραπεζικά συγκροτήματα στο κόσμο η οποία αγόρασε 100.000 μετοχές της που αντιπροσώπευαν το 20% του συνολικού των μετοχών. Το υπόλοιπο 80% των μετοχών της ανήκει σε Κυπρίους. Ιδιαίτερο σταθμό στην ανάπτυξη της Λαϊκής Τράπεζας αυτής αποτελεί το 2006. Τον Σεπτέμβριο του έτους αυτού αποφασίστηκε η συνένωση τριών ομίλων της Λαϊκής, της Marfin Financial Group και της Εγνατίας. Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε νέες σημαντικές δυνατότητες για την επέκταση των εργασιών της Marfin-Λαϊκής τόσο στην ελλαδική όσο και στην διεθνή αγορά.

Το έτος 1947 ιδρύθηκε ακόμη μια κυπριακή τράπεζα η Ελληνική Τράπεζα Λτδ. που ενεγράφη το ίδιο έτος αλλά λόγω της τούρκικης εισβολής άρχισε την λειτουργία της δύο χρόνια αργότερα το 1976. Το 20% του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας αυτής ανήκει στην Τράπεζα της Αμερικής (Bank of America National Trust & Savings Association) που θεωρείται η μεγαλύτερη στον κόσμο, 20% στην Ελληνική Μεταλλευτική Εταιρεία (ΕΜΕ) και το υπόλοιπο 60% σε Κύπριους ιδιώτες.

Στην αρχή της δεκαετίας του 1990 στις ελεύθερες περιοχές της Δημοκρατίας λειτουργούσαν επτά εμπορικές τράπεζες και τέσσερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι εμπορικές τράπεζες είναι οι εξής:

1. Τράπεζα Κύπρου
2. Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα
3. Ελληνική Τράπεζα
4. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
5. Barclays
6. Αραβική Τράπεζα
7. Lombard Natwest Bank

Οι πιο πάνω εμπορικές τράπεζες λειτουργούν κάτω από την εποπτεία και τους κανονισμούς της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου. Ανάλογο εποπτικό ρόλο κατά την περίοδο αυτή ασκεί και η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα πάνω στις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες και τα συνεργατικά ταμειυτήρια χωρίς η ίδια να υπόκειται σε άμεσο έλεγχο της Κεντρικής Τράπεζας.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που κατά την ίδια περίοδο λειτουργούσαν ως εξειδικευμένες τράπεζες ήταν τα ακόλουθα:

1. Κτηματική Τράπεζα Κύπρου
2. Τράπεζα Κύπρου,
3. Τράπεζα Αναπτύξεως και
4. Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης

Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί ότι με ορισμένες τραπεζικές εργασίες ασχολούνται και τα συνεργατικά τραπεζικά ιδρύματα ιδιαίτερα οι Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες που εδρεύουν στις πόλεις και τα Συνεργατικά Ταμειυτήρια.

Εκτός των πιο πάνω αναφερομένων εμπορικών τραπεζών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 πάνω σε υπεράκτια βάση στην Κύπρο εγκαταστάθηκε και ένας αριθμός υπεράκτιων τραπεζικών μονάδων. Αυτές συναλλάσσονται μόνο σε ξένο συνάλλαγμα και εξυπηρετούν μόνο αλλοδαπούς περιλαμβανομένων και υπεράκτιων εταιρειών.

Όσον αφορά το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου σήμερα, αυτό θα αναλυθεί εκτενώς σε επόμενη ενότητα.

2.2.2 Ιστορικά στοιχεία χρήματος⁹

(1) Αρχαίοι χρόνοι: Πόλεις-Βασίλεια (1050-325π.Χ)

Την περίοδο αυτή αρχίζει και η νομισματοκοπία στην Κύπρο που ήδη συμπλήρωσε μια ιστορία 2500 χρόνων. Το πρώτο κυπριακό νόμισμα ήταν ασημένιο και κόπηκε από τον βασιλιά της Σαλαμίνας Ευέλθοντα περί το 538 π.Χ. Σ' αυτό καθώς και στα υπόλοιπα νομίσματα χρησιμοποιήθηκε το αιγυπτιακό σύμβολο άνγκ. Το πρώτο νομισματικό σύστημα που υιοθετήθηκε ήταν το περσικό και έμεινε σε χρήση ως τα χρόνια του βασιλιά Ευαγόρα Α' της Σαλαμίνας ο οποίος υιοθέτησε το Αττικο-Βοιωτικό σύστημα και αργότερα το Ροδιακό.

Η κοπή νομισμάτων ήταν προνόμιο όλων των βασιλιάδων της Κύπρου αποτελώντας ενδεικτικό της αυτονομίας τους. Το προνόμιο αυτό διατήρησαν μέχρι την κατάληψη της Κύπρου από τον Πτολεμαίο Α' της Αιγύπτου. Ο πρώτος που έκοψε χρυσό νόμισμα στην Κύπρο ήταν ο Ευαγόρας Α' (411-373 π.Χ). Εκτός από την κοπή χρυσών νομισμάτων εισήγαγε και μια άλλη καινοτομία αντικατέστησε την

⁹ Αριστείδου, Χ. (2007) «Ευρώ, το νέο νόμισμα της Κύπρου», Aristidou Investments Ltd, Λευκωσία

ανατολικής προέλευσης σύμβολα που χρησιμοποιούνται ως τότε στα νομίσματα (π.χ. το άγκ, το άστρο, το κριάρι κλπ.) με ελληνικά σύμβολα όπως ο Ηρακλής, ο Απόλλων και η Αθηνά.

(2) Ελληνιστική περίοδος (325-50 π.Χ.)

Με την κατάκτηση της Κύπρου από τον Μέγα Αλέξανδρο η Κύπρος εντάσσεται στο νομισματικό σύστημα του Μ. Αλεξάνδρου (332-323 π.Χ). τα νομισματοκοπία έκοβαν νομίσματα με το όνομα του Αλεξάνδρου.

Έπειτα ακολουθεί η πτολεμαιοκρατία όπου κόβονται νομίσματα μετά το 294 π.Χ. που ανήκουν στην κατηγορία των πτολεμαϊκών νομισμάτων. Τα περισσότερα από τα νομίσματα αυτά είναι ασημένια και φέρουν συνήθως την κεφαλή του Πτολεμαίου Α΄ του Σωτήρος, την προτομή της Αρσινόης και παραστάσεις της Αφροδίτης και του Άμμωνος.

Το 58π.Χ. η Κύπρος προσαρτήθηκε στο Ρωμαϊκό κράτος όμως λίγο αργότερα παραχωρείτε στην τελευταία βασίλισσα της Δυναστείας των Πτολεμαίων την Κλεοπάτρα της Αιγύπτου. Έκοψε και αυτή νομίσματα στην Κύπρο τα οποία ήταν και τα τελευταία της Ρωμαϊκής περιόδου.

(3) Ρωμαϊκή περίοδος (50π.Χ-330μ.Χ)

Τα πρώτα κυπριακά νομίσματα της περιόδου αυτής κόπηκαν το 17π.Χ από τον Αύγουστο. Ο πιο συνηθισμένος τύπος κυπριακού νομίσματος της Ρωμαϊκής περιόδου απεικονίζει στην μπροστινή όψη τη μορφή του Ρωμαίου αυτοκράτορα και στην οπίσθια όψη τον ναό της Αφροδίτης στην Πάφο ή τον Σαλαμίνιο Δία.

Το 43/44 μ.Χ. δόθηκε το δικαίωμα στο «Κοινόν Κυπρίων» (παγκύπρια θρησκευτική οργάνωση) να κόβει δικά του νομίσματα με την επιγραφή «Κοινόν Κυπρίων» και γραμμένα στην ελληνική γλώσσα. Το «Κοινόν Κυπρίων» ήταν αρμόδιο για την κοπή όλων των χάλκινων νομισμάτων στο νησί ενώ τα ασημένια και χρυσά νομίσματα εξακολουθούσαν να κόβονται μόνο από την κεντρική κυβέρνηση του Ρωμαϊκού κράτους.

Το έτος 25 μ.Χ. το κυπριακό νομισματοκοπείο καταργήθηκε και έκτοτε τα νομίσματα που κυκλοφορούσαν στην Κύπρο ήταν νομίσματα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Κόβονταν στην Ρώμη ή αλλού και μεταφέρονταν απ' εκεί στην Κύπρο.

(4) Βυζαντινή περίοδος (330-1191 μ.Χ.)

Πέρασαν περίπου τετρακόσια χρόνια από την τελευταία φορά που κόπηκαν νομίσματα στην Κύπρο. Τα πρώτα νομίσματα που κόπηκαν στην Κύπρο κατά την Βυζαντινή περίοδο απεικόνιζαν στην μπροστινή όψη τους δύο Ηρακλείους (έξαρχος της Αφρικής και ο υιός του). Στην πίσω όψη τους αναγραφόταν η αξία, ημερομηνία και το νομισματοκοπείο.

Τα κυριότερα βυζαντινά νομίσματα ήταν τα χρυσά πολλά από τα οποία σώθηκαν μέχρι σήμερα, τα αργυρά που απαντώνται πιο σπάνια και τα χάλκινα. Κυκλοφόρησαν αρκετά νομίσματα τότε με ονομασίες όπως σολδιόν, χρυσό η βυζαντινό σολδιόν, βυζαντινόν, μανουκλάτα, ρομανάτα, κωνσταντινάτα, λευκά βυζάντια, μιλικρίσιον, σέλικος νούμμιον και άλλα.

(5) Φραγκοκρατία (1191-1489 μ.Χ)

Ο Γκυ ντε Λουζινιάν αγόρασε το νησί το 1192 και εισήγαγε στην Κύπρο το νομισματικό σύστημα του βασιλείου της Ιερουσαλήμ με την κοπή δηνηρίων (denier) που αποτελούντο από κράμα αργύρου και χαλκού. Στην συνέχεια εισήγαγε νέα αργύρια νομίσματα τα γρόσο και τα ημίγροσο.

Κατά την περίοδο 1267-1284 μ.Χ κόβονται δηνάρια και βυζάντια. Στα δηνάρια αντικαθιστούνε τις λατινικές επιγραφές με γαλλικές, προσθέτοντας τον νέο τίτλο του και του βασιλιά της Ιερουσαλήμ. Πρόκειται για ένα εντελώς νέο τύπο νομίσματος και είναι το πρώτο κυπριακό νόμισμα που φέρει το έμβλημα των Λουζινιανών της Κύπρου ένα όρθιο λιοντάρι.

Το γρόσο ήταν το επίσημο νόμισμα της Κύπρου και παρέμεινε ως τέτοιο μέχρι το τέλος της φραγκοκρατίας. Παράλληλα εξακολουθούσε να χρησιμοποιείτε και το λευκό βυζάντιο όχι όμως ως πραγματικό νόμισμα αλλά μόνο ως ονομαστική αξία για σκοπούς υπολογισμού. Οι Κύπριοι το ονόμαζαν «γρόσι» ονομασία που διατηρήθηκε μέχρι πρόσφατα. Η Αικατερίνη Κορνάρο έκοψε τα τελευταία νομίσματα του βασιλείου των Λουζινιανών στην Κύπρο.

(6) Βενετοκρατία (1489-1571 μ.Χ)

Μετά το 1489 μ.Χ οι Βενετοί εισήγαγαν στο νησί το δικό τους νομισματικό σύστημα. Τα πρώτα βενετικά νομίσματα που κόπηκαν για την Κύπρο ήταν μικρής ονομαστικής αξίας. Έφεραν στην εμπρόσθια όψη το λιοντάρι της Κύπρου και στην οπίσθια τα γράμματα VES. Η έλλειψη νομισμάτων μικρής ονομαστικής αξίας ήταν σχεδόν μόνιμη καθόλα την διάρκεια της Βενετοκρατίας. Τέτοια νομίσματα κόπηκαν επανειλημμένα για την Κύπρο.

Κατά την διάρκεια της πολιορκίας της Αμμοχώστου από τους Τούρκους ιδρύθηκε νομισματοκοπείο και κόπηκαν νομίσματα έκτακτης ανάγκης που ενώ ήταν από χαλκό είχαν ονομαστική αξία χρυσού νομίσματος. Εκείνη την περίοδο κυκλοφορούσαν και ξένα νομίσματα στην Κύπρο από τα οποία τα πιο σημαντικά ήταν το χρυσό τούρκικο τσενίκι, τα άσπρα και τα χρυσά ουγγάρια.

(7) Τουρκοκρατία (1571-1878 μ.Χ)

Με την κατάκτηση της Κύπρου από τους Τούρκους το 1571μ.Χ εισάγεται στο νησί το νομισματικό σύστημα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Βασική του μονάδα ήταν το *aske* το οποίο ήταν ένα μικρό ασημένιο νόμισμα που εξαιτίας του χρώματός του στα ελληνικά ονομαζόταν άσπρο. Ακολούθησαν η έκδοση του ασημένιου παρά και του πολύ μεγαλύτερου ασημένιου νομίσματος το *Kurus*. Από τότε το νόμισμα αυτό που στα ελληνικά ονομάστηκε γρόσι απετέλεσε τη βασική νομισματική μονάδα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας τα νομίσματα που κυκλοφορούσαν στην Κύπρο κόβονταν από το Οθωμανικό θησαυροφυλάκιο.

Το έτος 1844μ.Χ στα πλαίσια μεταρρυθμίσεων γνωστές ως *Tanzimat* καθιερώθηκε ως νέα νομισματική μονάδα η χρυσή τούρκικη λίρα, κυκλοφόρησαν ασημένια νομίσματα γνωστά ως «μετζίτικα» και νέα χάλκινα νομίσματα των 1, 5, 10, 20 και 40 παράδων.

(8) Αγγλοκρατία (1878-1960 μ.Χ)

Με την μεταβίβαση της διοίκησης της Κύπρου από την Οθωμανική αυτοκρατορία στην Μεγάλη Βρετανία ακολουθεί μια μεταβατική περίοδος όπου εισάγεται το αγγλικό νομισματικό σύστημα. Βαθμιαία αποσύρονται όλα τα μη βρετανικά νομίσματα από την κυκλοφορία και τελικά εφαρμόζετε το νέο κυπριακό νομισματικό σύστημα.

Τα πρώτα κυπριακά νομίσματα ήταν χάλκινα και έπειτα κυκλοφόρησαν και ασημένια. Είχαν στην όψη τους το κεφάλι της βασίλισσας Βικτώριας και στην άλλη όψη την λέξη CYPRUS, το λιοντάρι, την χρονολογία 1901 και τον αριθμό των γρόσιων με τα οποία ισοδυναμούσαν.

Στα νομίσματα του 1947μ.Χ αναγραφόταν για πρώτη φορά η λέξη «σελίνο». Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι Κύπριοι εξακολουθούν να χρησιμοποιούν ακόμα και σήμερα την λέξη σελίνι.

Το 1955 καταργούνται τα γρόσια και τα σελίνια και εμφανίζεται νέα υποδιαίρεση της κυπριακής λίρας το μιλ. Το μιλ απετέλεσε την υποδιαίρεση της κυπριακής λίρας για εικοσιοκτώ χρόνια (1.8.1955-1.10.1983μ.Χ) όταν εισήχθαν τα σεντ.

(9) Κυπριακή Δημοκρατία (1960 μ.Χ)

Μετά από τρία χρόνια από την ανακήρυξη της Κύπρου σε ανεξάρτητο κράτος κυκλοφόρησαν τα πρώτα της νομίσματα. Τα νομίσματα αυτά έφεραν διάφορες παραστάσεις που καθρέφτιζαν τη μακραίωνη ιστορία και τον πολιτισμό του νησιού. Στη σειρά αυτή κόπηκαν κέρματα του 1, 5, 25, 50 και 100 μιλς. Όμως τα νομίσματα αυτά όπως και όλα τα άλλα που κόπηκαν σε κατοπινά χρόνια μέχρι την εισαγωγή των σεντ τον Οκτώβριο το 1983 αποτελούσαν ουσιαστικά συνέχεια εκείνων που κόπηκαν το 1955 αφού βασιζόνταν πάνω στην ίδια αρχή την διαίρεση της κυπριακής λίρας σε 1000 μιλς.

Η έκδοση χαρτονομισμάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας προηγήθηκε της έκδοσης των κερμάτων. Αυτή έγινε την 1.12.1961 με την έκδοση χαρτονομισμάτων των 250 μιλς, των 500 μιλς, της 1 λίρας και των 5 λιρών. Επίσης κυκλοφόρησαν και ορισμένα άλλα που είχαν αναμνηστικό χαρακτήρα με σχέδια Κυπρίων καλλιτεχνών δημιουργώντας έτσι μια πλούσια σειρά. Σ' αυτήν περιλαμβάνονται το νόμισμα της FAO (1970), του Ηρακλή (1975), των Προσφύγων (1976), των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1978), των Ολυμπιακών Αγώνων (1980) και της FAO (1981).

Το έτος 1983 αποτελεί ένα νέο σταθμό στην ιστορία των κυπριακών νομισμάτων γιατί σημειώνεται μια σημαντική αλλαγή. Καταργούνται τα μιλς που για 28 χρόνια (1955-1983) αποτελούσαν την υποδιαίρεση της κυπριακής λίρας και εισάγονται τα σεντ. Τα νέα κέρματα που τέθηκαν σε κυκλοφορία την 1.10.1983 έχουν ονομαστική αξία 1, 2, 5, 10 και 20 σεντ. Οι παραστάσεις που φέρουν τα κέρματα αυτά είναι παρμένες τη γλωρίδα και την πανίδα καθώς και τον πολιτισμό της Κύπρου.

Εκτός από τα κέρματα εκδόθηκε και τέθηκε σε κυκλοφορία και το χαρτονόμισμα των 50 σεντ το οποίο ο λαός εξακολούθησε να ονομάζει «δεκασέλινο». Αργότερα το 1991 το χαρτονόμισμα αυτό αποσύρθηκε και αντικαταστάθηκε με κέρμα των 50 σεντ. Το κέρμα αυτό έχει σχήμα επτάγωνο και φέρει στην εμπρόσθια όψη το έμβλημα της Κυπριακής Δημοκρατίας και στην οπίσθια όψη παράσταση βασισμένη στο αρχαίο κυπριακό νόμισμα του Μαρίου του 4^{ου} αιώνα μ.Χ. που παρουσιάζει την αρπαγή της Ευρώπης από τον Δία μεταμορφωμένο σε ταύρο.

Το νομισματικό σύστημα της Κύπρου ουσιαστικά παραμένει αμετάβλητο αφού νομισματική μονάδα εξακολουθεί να είναι η κυπριακή λίρα.

(10) Ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2003)

Την 1^η Ιανουαρίου του 2008, πέντε χρόνια μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. γίνεται μέλος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (Ο.Ν.Ε.). Με την ένταξη της Κύπρου στην Ο.Ν.Ε. εγκαταλείπεται η κυπριακή λίρα και γίνεται αντικατάσταση με το ευρώ. Έτσι τίθεται τέρμα στην μακράιωνη ιστορία της κυπριακής νομισματοκοπίας που κράτησε πέραν των 2500 χρόνων. Η Κύπρος διεξάγει διεθνείς δημοπρασίες για την ανάθεση τύπωσης των κερμάτων της.

Στην Κύπρο κυκλοφόρησαν επτά χαρτονομίσματα ευρώ των 5, 10, 100, 200 και 500 ευρώ. Είναι εντελώς ίδια με εκείνα που κυκλοφορούν ως επίσημο νόμισμα στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες που έχουν ενταχθεί στην Ευρωζώνη. Τα χαρακτηριστικά τους¹⁰ είναι τα εξής:

- Είναι τυπωμένα σε χαρτί από βαμβακερές ίνες το οποίο τους προσδίδει μοναδική όψη και έχουν διαφορετικά μεγέθη και χρώμα ανάλογα με την αξία τους.
- Έχουν φθορίζουσες ίνες ασφαλείας, ένα υδατογράφημα, ταινία ασφαλείας και μηχανικά ενσωματωμένα αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά ώστε να είναι δύσκολη η παραχάραξη τους.
- Στην μια πλευρά απεικονίζονται ανοιχτά παράθυρα και πύλες που είναι σύμβολα του ανοιχτού πνεύματος και της προσδοκώμενης καλής συνεργασίας των Ευρωπαίων πολιτών.
- Στην άλλη αναπαριστούνται γέφυρες, σύμβολο επικοινωνίας μεταξύ των κρατών.

¹⁰ www.euro.cy

- Αναγράφεται το όνομα του νομίσματος με λατινικά στοιχεία «EURO» και με ελληνικά στοιχεία «ΕΥΡΩ».
- Έχει την σημαία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα δώδεκα αστέρια που συμβολίζουν το δυναμισμό της
- Τα αρχικά της εκδοτικής αρχής (της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας) στις πέντε γλωσσικές παραλλαγές –BCE, ECB, EZB, EKT, ERP- οι οποίες καλύπτουν και τις εννέα επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Υπάρχει η υπογραφή του προέδρου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας

Όσον αφορά τα κέρματα ισχύουν τα παρακάτω. Τα κέρματα του ευρώ και οι υποδιαίρεσεις του είναι οκτώ. Κυκλοφορούν στις ακόλουθες αξίες του 1, 2, 5, 10, 20, και 50 σεντς, καθώς και του 1 και 2 ευρώ. Το ένα ευρώ υποδιαιρείται σε 100 σεντ και κάθε κέρμα έχει μια κοινή και μια εθνική όψη. Τα χαρακτηριστικά του είναι:

- Κάθε κέρμα διαφέρει από τα υπόλοιπα ως προς το μέγεθος, το χρώμα και το πάχος ανάλογα με την ονομαστική του αξία.
- Στην κοινή όψη των κερμάτων υπάρχουν τα 12 αστέρια της σημαίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένας αριθμός που δείχνει την αξία του κέρματος, ο χάρτης της Ευρώπης σε διάφορες παραλλαγές και τη λέξη EURO ή EUROCENT.
- Στην εθνική όψη των κερμάτων της Κύπρου προβάλλεται ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της Κύπρου με αναφορές στο τρίπτυχο πολιτισμός-φύση-θάλασσα. Η εθνική (οπίσθια όψη) στα κέρματα του 1, 2, 5 σεντ φέρει δύο αγρινά της Κύπρου, τα κέρματα των 10, 20, και 50 σεντ φέρουν το Καράβι της Κρύνειας, τα κέρματα του 1 και 2 ευρώ φέρουν το ειδώλιο από τον Πωμό.
- Χρησιμοποιήθηκε διαφορετική στεφάνη ώστε να διευκολύνεται η αναγνώριση των διαφόρων ονομαστικών αξιών καθώς και προηγμένη τεχνολογία ώστε να εμποδίζει την παραχάραξη.

2.2.3 Περιγραφή χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Κύπρο σήμερα

Στην παρούσα ενότητα, θα γίνει μια γενική περιγραφή του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου (από τι αποτελείται, ποιες είναι οι εποπτικές αρχές, παρούσα και μελλοντική κατάσταση). Περισσότερες λεπτομέρειες θα δοθούν στο τρίτο κεφάλαιο όπου θα γίνει ανάλυση της οργάνωσής του.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου αποτελεί σε μεγάλο βαθμό την ατμομηχανή της κυπριακής οικονομίας. Κάποια γενικά χαρακτηριστικά είναι ότι:

1. Η Κύπρος έχει το χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει συνάψει διάφορες συμφέρουσες συνθήκες αποφυγής διπλής φορολογίας.
2. Το νομικό σύστημα της Κύπρου βασίζεται στο αντίστοιχο Βρετανικό και αποφάσεις δικαστηρίων του Ηνωμένου Βασιλείου χρησιμοποιούνται συχνά ως προηγούμενο.
3. Το εργατικό δυναμικό είναι άκρως εξειδικευμένο και πολύγλωσσο.
4. Το νησί βρίσκεται σε πλεονεκτική στρατηγική θέση και έχει εξαιρετικό κλίμα και ένα υψηλό βιοτικό επίπεδο.
5. Τα διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης χρησιμοποιούνται για περισσότερο από τρεις δεκαετίες.
6. Υπάρχει μια ισχυρή τραπεζική υποδομή.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες αναφορές¹¹, το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου αποτελείται κατά κύριο λόγο από τα τραπεζικά ιδρύματα που προσφέρουν ποικίλες υπηρεσίες (όπως ασφαλιστικές και μεσιτικές). Σύμφωνα με την έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, αυτή τη στιγμή λειτουργούν στην Κύπρο 43 τράπεζες εκ των οποίων 8 έχουν ως έδρα την Κύπρο και οι υπόλοιπες είναι παραρτήματα ή θυγατρικές ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων. Όσον αφορά τις γενικές κατηγορίες των τραπεζικών ιδρυμάτων αυτές είναι δύο (όπως θα μελετηθεί αναλυτικότερα παρακάτω), τα εμπορικά τραπεζικά ιδρύματα και τα συνεργατικά ιδρύματα των οποίων οι βασικές διαφορές είναι στην ιδιοκτησιακή δομή και στις ιστορικές ρίζες. Από το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζικών ιδρυμάτων πάνω από το 60% ανήκει στα κυπριακά τραπεζικά ιδρύματα (μάλιστα σε ποσοστό 52% περίπου στις εμπορικές τράπεζες) και το υπόλοιπο στα ξένα τραπεζικά

¹¹ International Monetary Fund (2010), «Cyprus: selected issues», Washington D.C.

ιδρύματα. Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο των τραπεζών στην Κύπρο είναι ο μεγάλος όγκος καταθέσεων (ιδίως από κατοίκους του εξωτερικού). Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2010 έφτασε σε επίπεδα ρεκόρ, στα 70 δις ευρώ (κυρίως από Έλληνες που βλέποντας την κρίση στην ελληνική οικονομία προτίμησαν να τοποθετήσουν τα χρήματά τους σε ασφαλέστερα οικονομικά περιβάλλοντα)¹². Οι τρεις μεγαλύτερες κυπριακές τράπεζες αλλά και οι ελληνικές θυγατρικές ευνοήθηκαν περισσότερο από αυτή την εισροή κεφαλαίων. Ο παρακάτω πίνακας αποτελεί απόδειξη αυτών. Μέσα στο 2010 εισέρευσαν 11,78 δις ευρώ, με την Τράπεζα Κύπρου, την Marfin Popular Bank αλλά και την Eurobank να λαμβάνουν τη μερίδα του λέοντος.

Πίνακας 2.1: Μερίδια τραπεζών στις καταθέσεις (%)

	31.12.2010	€ δις	31.12.2009	€ δις	% σε σχέση με 12/09	Διαφ. Σε € εκ.
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	28,3	19,79	25,32	14,73	2,98	5,07
MARFIN POPULAR BANK PUBLIC CO LTD	18,77	13,13	18,81	10,94	-0,04	2,18
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	8,78	6,14	9,52	5,53	-0,74	0,61
ALPHA BANK CYPRUS LTD	5,07	3,54	5,58	3,24	-0,51	0,3
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	1,56	1,09	1,16	0,67	0,4	0,42
ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	19,34	13,52	21,97	12,78	-2,63	0,75

¹² www.flashnews.gr, «Ρεκόρ καταθέσεων για το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου»

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	1,47	1,03	1,27	0,74	0,2	0,29
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	0,47	0,33	0,42	0,24	0,05	0,08
ΕΜΠΟΡΙΚΗ BANK - CYPRUS LTD	0,53	0,37	0,53	0,31	0,00	0,06
USB BANK PLC	0,66	0,46	0,77	0,45	-0,11	0,01
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	1,33	0,93	1,7	0,99	-0,37	-0,06
SOCIETE GENERALE CYPRUS LTD	0,36	0,25	0,4	0,23	-0,04	0,02
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	0,00	0,00	0,01	0,01	-0,01	0,00
EUROBANK EFG CYPRUS LTD	3,56	2,49	2,71	1,58	0,85	0,92
ΆΛΛΕΣ	9,81	6,86	9,84	5,72	-0,03	1,13
ΣΥΝΟΛΟ	100	69,94		58,16		11,78

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Ένα ακόμα στοιχείο άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι το συνολικό μέγεθος του τραπεζικού κλάδου είναι δεκαπλάσιο από το ΑΕΠ της χώρας, παράγοντας που μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα (παράδειγμα προς αποφυγή η περίπτωση της Ισλανδίας).

Η παραπάνω ρευστότητα αλλά και το γεγονός ότι οι κυπριακές τράπεζες διατήρησαν μια σχετικά αμυντική στάση τα τελευταία χρόνια μείωσαν τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης που έχει χτυπήσει τις περισσότερες οικονομίες της Ευρώπης

και όχι μόνο. Παρόλα αυτά οι κίνδυνοι υπάρχουν και είναι κάτι που το έχουν αντιληφθεί οι τράπεζες. Είναι γεγονός ότι παρότι στα τελευταία stress tests της ΕΚΤ για τις απαιτήσεις της Βασιλείας III, όπου οι κυπριακές τράπεζες πέρασαν με άνεση τη βάση¹³ (η Βασιλεία απαιτεί ο δείκτης πρωτοβάθμιων κεφαλαίων να είναι τουλάχιστον 6% τη στιγμή που το δυσμενές σενάριο των tests οδήγησε τις τρεις μεγαλύτερες τράπεζες σε πολύ μεγαλύτερα ποσοστά), η ανησυχία παραμένει για πολλούς λόγους. Αφενός, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια παρουσίασαν αύξηση μέσα στο 2010 κατά 1,5 περίπου μονάδα σε σχέση με το 2008, αφετέρου η μεγάλη εξάρτηση από την ελληνική οικονομία μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, η έκθεση σε ελληνικά προϊόντα φτάνει το 260% του κυπριακού ΑΕΠ, τα καταναλωτικά δάνεια προς Έλληνες καλύπτουν σημαντικό ποσοστό των συνολικών δανείων των τριών μεγάλων τραπεζών (από 22% στην Ελληνική Τράπεζα μέχρι 53% στην Marfin). Ακόμα πιο ανησυχητική είναι η έκθεση στα ελληνικά ομόλογα που φτάνει 5,5 δις ευρώ για ομόλογα του ελληνικού δημοσίου και ακόμα 500 εκ ευρώ σε ομόλογα ελληνικών τραπεζών. Μάλιστα, σύμφωνα με υπολογισμούς του ΔΝΤ, οι απώλειες από την έκθεση στην ελληνική οικονομία μπορούν να αγγίξουν τα 2 δις ευρώ μέχρι το 2014. Τέλος, υπάρχει και ο αστάθμητος παράγοντας των Συνεργατικών τραπεζικών ιδρυμάτων για τα οποία δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία και η εποπτεία τους είναι σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις εμπορικές τράπεζες.

Τα παραπάνω στοιχεία δίνουν μια καλή εικόνα του παρόντος για το χρηματοπιστωτικό σύστημα στην Κύπρο αλλά και των κινδύνων που ενδέχεται να προκύψουν στο άμεσο μέλλον απόρροια της οικονομικής κρίσης.

2.3 Το ευρώσύστημα και ο ρόλος των Κεντρικών Τραπεζών

Όπως είναι φυσιολογικό, το χρηματοπιστωτικό σύστημα της κάθε χώρας – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορεί να λειτουργεί απομονωμένο και με δικούς του όρους αφού οι όροι της ελεύθερης αγοράς αλλά και του κοινού νομίσματος (εδώ και 12 περίπου χρόνια) απαιτούν συνεργασία, κοινή πολιτική και κεντρική οργάνωση.

Αυτόν τον ρόλο έχει αναλάβει το ευρώσύστημα που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των 27 κρατών –

¹³ www.kathimerini.com.cy, «Η Βασιλεία III δεν φέρνει ηρεμία στις τράπεζες», Σειτανίδης Γιάννης, 26/06/2010

μελών της Ε.Ε. Πιο συγκεκριμένα, ο ρόλος του ευρωσυστήματος (σύμφωνα με το άρθρο 105 της συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης)¹⁴ είναι πρωταρχικά η σταθερότητα τιμών που μεταφράζεται σε πληθωρισμό κοντά στο 2% σε μεσοπρόθεσμη βάση. Επίσης στηρίζει την οικονομική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ενισχύει τις προσπάθειες επίτευξης των στόχων για υψηλά επίπεδα απασχόλησης και ανάπτυξης. Τέλος, ενεργεί ως χρηματοπιστωτική αρχή και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την καλή λειτουργία και ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ευρώπη. Στο ίδιο άρθρο αναλύονται περαιτέρω οι αρμοδιότητες ως εξής:

- Χάραξη και εφαρμογή νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ
- Διενέργεια πράξεων συναλλάγματος
- Προώθηση ομαλής λειτουργίας συστημάτων πληρωμής και
- Κατοχή και διαχείριση επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων των κρατών – μελών

Άλλα γενικότερα καθήκοντα είναι η έκδοση χαρτονομισμάτων ευρώ, συλλογή στατιστικών στοιχείων, ορισμός κανόνων για τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας και συνεργασία με διάφορους φορείς σε θέματα παγκόσμιας ανάπτυξης και μακροοικονομικής σταθερότητας. Υπάρχει το διοικητικό συμβούλιο που είναι και το κύριο όργανο λήψης αποφάσεων και απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ, τέσσερα μέλη και τους Διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των χωρών της ζώνης του ευρώ (προς το παρόν 17 χώρες έχουν το δικαίωμα). Το δεύτερο όργανο είναι η εκτελεστική επιτροπή που προετοιμάζει τις συνεδριάσεις του ΔΣ, θέτει σε εφαρμογή τις αποφάσεις του και τρέχει τα καθημερινά θέματα. Τέλος, υπάρχει και το Γενικό Συμβούλιο το οποίο συνθέτουν ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της ΕΚΤ και οι διοικητές των εθνικών τραπεζών και των 27 κρατών – μελών της ΕΕ. Ο ρόλος είναι να συμβάλει στις συντονιστικές και συμβουλευτικές λειτουργίες της ΕΚΤ και να προετοιμάζει τις διευρύνσεις της ζώνης του ευρώ. Στην ουσία αποτελεί το σύνδεσμο των κρατών – μελών που δεν έχουν το ευρώ με την ζώνη του ευρώ. Οι χάρτες που ακολουθούν δείχνουν ποια είναι τα βασικά μέλη του ευρωσυστήματος αλλά και του ευρωπαϊκού συστήματος κεντρικών τραπεζών (περιλαμβάνει και τους 27).

¹⁴ www.bankofgreece.gr

ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (ΕΣΚΤ)

Πηγή: www.bankofgreece.gr

Επόμενο βήμα αποτελεί η εξέταση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που αποτελεί τον βασικό πυλώνα του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος και του ευρωσυστήματος που περιγράφηκε παραπάνω. Η ΕΚΤ¹⁵ ιδρύθηκε την 1^η Ιουνίου 1998 με πρώτη σημαντική υποχρέωση της προετοιμασία του εδάφους για την είσοδο

¹⁵ www.ecb.int

του ευρώ στην ευρωπαϊκή αγορά. Έκτοτε, μαζί με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες αποτελούν το ευρωσύστημα και βασικός σκοπός της είναι η ρύθμιση της νομισματικής πολιτικής της ΕΕ και η διαχείριση θεμάτων που αφορούν το ευρώ, το κοινό νόμισμα. Σε γενικές γραμμές, τα ειδικότερα καθήκοντα της ΕΚΤ ταυτίζονται με τις αρμοδιότητες του ευρωσυστήματος που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Το αμέσως επόμενο σκαλί της ιεραρχίας του ευρωσυστήματος είναι οι εθνικές κεντρικές τράπεζες και ο ρόλος που καλούνται να παίξουν στη διαμόρφωση της εθνικής αλλά και ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής. Όπως έχει αναφερθεί ήδη, οι εθνικές κεντρικές τράπεζες αποτελούν κομμάτι του ευρωσυστήματος και συντελούν στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων του. Έχουν νομική προσωπικότητα ανάλογα με τους νόμους της εκάστοτε χώρας. Συμμετέχουν στην άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής, διενεργούν πράξεις νομισματικής πολιτικής (όπως η παροχή χρήματος στα πιστωτικά ιδρύματα) και διενεργούν πράξεις διαχείρισης συναλλαγματικών διαθεσίμων για δικό τους λογαριασμό και για λογαριασμό της ΕΚΤ. Αναλαμβάνουν τη συλλογή στατιστικών στοιχείων ώστε να εξαχθούν συγκεντρωτικά ευρωπαϊκά συμπεράσματα για διάφορα θέματα οικονομίας. Παράλληλα έχουν την ευθύνη για την έκδοση χαρτονομισμάτων ευρώ στην κάθε χώρα. Τέλος, υπάρχει η δυνατότητα να ασκήσουν καθήκοντα πέρα από τα προκαθορισμένα από το καταστατικό λειτουργία τους όπως η εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα μιας χώρας ή να λειτουργούν ως ο βασικός τραπεζίτης της κυβέρνησης.

Μέσα σε αυτό το δαιδαλώδες τραπεζικό σύστημα στην Ε.Ε σημαντικό ρόλο παίζει η Κυπριακή Κεντρική Τράπεζα, η οποία ιδρύθηκε το 1963 λίγο μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου και πλέον, από το 2008 και έπειτα με την ένταξη της Κύπρου στην ευρωζώνη ενσωματώθηκε στο ευρωσύστημα με σχετικό νόμου του 2007¹⁶. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της μέχρι την τουρκική εισβολή στο νησί, η τράπεζα είχε αναλάβει το ρόλο της οργάνωσης του τραπεζικού συστήματος και της οργάνωσης των αρχών εποπτείας. Μετά την εισβολή ανέλαβε κοινωνικοοικονομική δράση ενισχύοντας την προσπάθεια ανοικοδόμησης της κυπριακής οικονομίας. Διευκόλυνε τη χρηματοδότηση στεγαστικών δανείων των προσφύγων και προώθησε την ταχεία βελτίωση των οικονομικών συνθηκών ώστε να απορροφηθούν όσοι το είχαν ανάγκη. Πριν την ένταξη της Κύπρου στην ευρωπαϊκή ένωση, επόπτευε τις προσπάθειες για δημοσιονομική εξυγίανση και επίτευξη των στόχων ώστε να γίνει

¹⁶ www.centralbank.gov.cy

αποδεκτή η Κύπρος στους κόλπους της ένωσης. Τέλος, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ένταξη της Κύπρου στην ευρωζώνη το 2008. Οι βασικές αρμοδιότητες της Κυπριακής Κεντρικής Τράπεζας είναι:

- Η εφαρμογή των αποφάσεων νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ (δικαίωμα ψήφου του Διοικητή της Κυπριακής Κεντρικής Τράπεζας για τη λήψη της όποιας απόφασης, εφαρμογή των αποφάσεων και στρατηγικών που λαμβάνονται σε κεντρικό επίπεδο)
- Η κατοχή, διαφύλαξη και διαχείριση των συναλλαγματικών αποθεμάτων (διαμεσολαβητής με βάση τις κατευθύνσεις της ΕΚΤ για τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου, διαχειρίζεται τα υπόλοιπα των συναλλαγματικών διαθεσίμων που βρίσκονται στην κατοχή της, συμμετέχει σε παρεμβάσεις στην αγορά συναλλάγματος με στόχο τον επηρεασμό της ισοτιμίας του ευρώ έναντι άλλων νομισμάτων)
- Η εποπτεία των τραπεζών της Κύπρου (εποπτεία τραπεζών, ταμίας και εντολοδόχος του δημοσίου)
- Η προώθηση, ρύθμιση και επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών (εφαρμογή των «Βασικών αρχών για τα συστημικά σημαντικά συστήματα πληρωμών» της Διεθνούς Τράπεζας Διακανονισμών)
- Η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος (προώθηση οικονομικής και κοινωνικής προόδου, υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και επιπέδου απασχόλησης)

Στη σύντομη ιστορία τόσο της ίδια της τράπεζας όσο και της κυπριακής δημοκρατίας, ο ρόλος και οι ευθύνες ήταν πολλές λόγω των ιστορικών γεγονότων (θετικών και αρνητικών) που συνέβησαν στην Κύπρο τα τελευταία 50 περίπου χρόνια.

Αντιλαμβάνεται κανείς τη μεγάλη σημασία που έχει η λειτουργία των κεντρικών τραπεζών και της ΕΚΤ στη λειτουργία τόσο της Ε.Ε. όσο και της ευρωζώνης αφού όλες οι αποφάσεις οικονομικής φύσεως λαμβάνονται και εφαρμόζονται από αυτές.

2.4 Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008

Αναφερόμενοι στις χρηματοπιστωτικές αγορές δεν γίνεται να μην γίνει λόγος για την χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 που χτύπησε με μανία όλον τον ανεπτυγμένο κόσμο και ιδιαίτερα τις δύο ακτές του Ατλαντικού (Αμερική και Ευρώπη) επηρεάζοντας σχεδόν όλες τις οικονομίες σε διαφορετικό βέβαια βαθμό.

Τα πάντα ξεκίνησαν από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής όπου το 2008¹⁷ έσκασαν οι αξίες των ακινήτων με αποτέλεσμα να αυξηθούν δραματικά οι αξίες των υποθηκών και να δημιουργηθεί χάος στην παγκόσμια τραπεζική αγορά και στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Πολλές τράπεζες ήταν εκτεθειμένες σε μεγάλο βαθμό σε επισφαλή δάνεια με αποτέλεσμα να υποστούν τεράστιες απώλειες. Ο κλάδος που χτυπήθηκε σε μεγαλύτερο βαθμό αρχικά ήταν οι αγορές ακινήτων όπου παρουσιάστηκε σημαντική πτώση των αξιών. Στη συνέχεια, το πρόβλημα φάνηκε στα χρηματιστήρια όλου του κόσμου και ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες χώρες με σημαντικές απώλειες. Η άμεση συνέπεια ήταν να 'στεγνώσει' η αγορά από ρευστό με αποτέλεσμα να παρουσιαστεί μεγάλη κάμψη της κατανάλωσης παγκοσμίως. Μάλιστα, σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, το 2009 η πτώση άγγιξε το 9%. Τα προβλήματα που ακολούθησαν είναι αποτέλεσμα του πανικού που κατέλαβε τόσο τις κυβερνήσεις όσο και τους καταναλωτές. Υπάρχουν φόβοι ότι όσο περνάει ο καιρός θα αυξηθεί ο προστατευτισμός από πλευράς κυβερνήσεων εις βάρος της ελεύθερης αγοράς, η ανεργία ήδη χτυπάει κόκκινο σε πολλές χώρες του κόσμου με αποτέλεσμα να αυξάνουν και τα ποσοστά φτώχειας ενώ οι κυβερνήσεις προσπαθούν να τονώσουν τις αγορές με ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών ώστε να αρχίσει πάλι να υπάρχει ροή κεφαλαίων προς την αγορά.

Επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον στην Ευρώπη, οι υπεύθυνοι έρχονται αντιμέτωποι με 56 πολύ διαφορετικές οικονομίες που άλλες έχουν τη δυνατότητα να ανταπεξέλθουν ενώ άλλες θα δεχτούν πολύ ισχυρό πλήγμα. Σε κάποιες χώρες (Βέλγιο, Γερμανία και Ελβετία) οι τράπεζες κατείχαν μεγάλα ποσοστά από τα τοξικά αμερικάνικα προϊόντα ενώ άλλες οικονομίες, όπως η Ισπανία και η Ιρλανδία, αντιμετώπισαν παρόμοια έκρηξη με αυτή των Η.Π.Α.. Η Ελλάδα, η Αυστρία και η Σουηδία από την άλλη αντιμετώπισαν προβλήματα με τις θυγατρικές των τραπεζών τους στο εξωτερικό. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να παρατηρηθεί μια μεγάλη

¹⁷ «The global economic and financial crisis: regional impacts, responses and solutions», United Nations, New York, 2009

πτώση της ανάπτυξης εκείνα τα έτη. Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2007 η ανάπτυξη κινούταν με ρυθμούς αύξησης της τάξεως του 3,2%, το 2008 που εμφανίστηκε η κρίση μειώθηκε στο μισό περίπου ενώ το 2009 με τις επιπτώσεις της κρίσης να είναι εμφανείς υπήρχε αρνητική ανάπτυξη κατά 3,5%. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές έχασαν το μισό της αξίας τους σε σχέση με την περίοδο 2005-2007 στις ανεπτυγμένες χώρες και σχεδόν τα $\frac{3}{4}$ στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το κύριο χαρακτηριστικό των ευρωπαϊκών τραπεζών είναι η μεγάλη τους αξία σε σχέση με τα ΑΕΠ των χωρών (με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα την Ισλανδία όπου οι τράπεζες είχαν αξία 10 φορές μεγαλύτερη από το ΑΕΠ της χώρας). Αποτέλεσμα αυτού είναι να επικρατήσει η άποψη ότι από τη μια οι ευρωπαϊκές τράπεζες είναι πολύ μεγάλες για να αποτύχουν αλλά και για να σωθούν σε περίπτωση που κάτι πάει στραβά. Οι κυβερνήσεις προσπάθησαν να αμβλύνουν κάπως τις επιπτώσεις με το να προσφέρουν ασφάλεια σε ένα ποσοστό των καταθέσεων των καταναλωτών ώστε να καμφθούν οι φόβοι για κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος. Σημάδια ανάκαμψης παρουσιάστηκαν το δεύτερο εξάμηνο του 2009 και συνεχίστηκε το 2010 τουλάχιστον στις ανεπτυγμένες χώρες που απορρόφησαν τους κραδασμούς γρηγορότερα. Βέβαια, οι πιο αδύναμες οικονομίες όπως η Ιρλανδική, η Ελληνική και η Πορτογαλική συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα επακόλουθα της κρίσης του 2008 που πλέον έχουν αναχθεί σε δημοσιονομικό επίπεδο μέσα από τεράστια ελλείμματα και δημόσια χρέη.

Όσον αφορά την Κύπρο, τα πράγματα είναι κάπως διαφοροποιημένα. Η κρίση δεν χτύπησε άμεσα την Κύπρο. Υπάρχουν κάποιες συνθήκες όμως που αναπόφευκτα επηρέασαν την κυπριακή οικονομία. Ένα από τα βασικά ζητήματα είναι η άμεση εξάρτηση της κυπριακής οικονομίας από την αντίστοιχη ελληνική σε πολλούς τομείς. Χαρακτηριστικό είναι ότι το 22% των εξαγωγών κυπριακών προϊόντων κατευθύνεται στην Ελλάδα η οποία μαστίζεται από την κρίση και έχει μειώσει κατά πολύ τις εισαγωγές της τα τελευταία 2 χρόνια. Επίσης, οι κυπριακές τράπεζες έχουν πολύ περισσότερες συναλλαγές με τις ελληνικές σε σχέση με άλλες τράπεζες του εξωτερικού. Μάλιστα κατέχουν ελληνικά κρατικά ομόλογα ύψους περίπου 5 δισεκατομμυρίων ευρώ, τα οποία σε περίπτωση αναδιάρθρωσης του χρέους ή ακόμα χειρότερα χρεοκοπίας της ελληνικής οικονομίας, είναι άγνωστο πόσο θα αξίζουν. Το μόνο θετικό είναι ότι έχει παρατηρηθεί μια μεγάλη εισροή ελληνικών καταθέσεων στις κυπριακές τράπεζες (ύψους 30 δις ευρώ)¹⁸. Επίσης, είναι γεγονός ότι η κυπριακή

¹⁸ http://www.onalert.gr/default.php?pname=Article&catid=2&art_id=2058

οικονομία έχει μεγάλη εξάρτηση από τα ξένα κεφάλαια ειδικά μέσω του τουρισμού που αποτελεί βασικό χρηματοδότη της οικονομίας της και ο οποίος έχει πληγεί σοβαρά από την οικονομική κρίση. Οι επιπτώσεις ήδη έχουν αρχίσει να φαίνονται στα δημοσιονομικά μεγέθη. Το 2008 που εντάχθηκε η Κύπρος στην ευρωζώνη είχε πλεόνασμα 3,4% και δημόσιο χρέος λιγότερο από 60%. Σήμερα, σύμφωνα με τον πρόεδρο του ΟΕΒ κ. Ζαχαριάδη¹⁹, το χρέος συνεχώς αυξάνεται (με μέση ετήσια αύξηση περίπου 875 εκ. ευρώ) με αποτέλεσμα να αναμένεται να φτάσει στο 78% του ΑΕΠ το 2011. Μάλιστα το έλλειμμα, σύμφωνα με υπολογισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μπορεί να ξεπεράσει και το 6% το 2011²⁰.

Από τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι η κρίση μπορεί να άργησε να εμφανίσει τα σημάδια της στην κυπριακή οικονομία αλλά τελικά λόγω των δεσμών τόσο με την Ελλάδα όσο και με τα ξένα κεφάλαια γενικότερα επηρέασε την κυπριακή οικονομία σε μικρότερη βέβαια κλίμακα προς το παρόν.

¹⁹<http://www.newstrap.gr/m-oikonomia/m-europaiki-enosi>

²⁰<http://www.apopsi.com.cy/2010/01/2359/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

3.1 Είδη τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο

Το κυπριακό τραπεζικό σύστημα²¹ αποτελείται από τα εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα, τις Διεθνείς Τραπεζικές Μονάδες (IBUs) και την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου που είναι η εποπτική αρχή για τα εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα και τις διεθνείς τραπεζικές μονάδες. Λειτουργούν επίσης και τα ΣΠΙ που εποπτεύονται από την Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιριών.

Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου²², την παρούσα φάση λειτουργούν οι εξής τράπεζες και τραπεζικά ιδρύματα:

A. Τράπεζες που έχουν συσταθεί στην Κύπρο

1. Τράπεζες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου

- 1) Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρία Λτδ
- 2) Marfin Popular Bank Public Co Ltd
- 3) Ελληνική Τράπεζα Δημόσια Εταιρεία Λίμιτεδ
- 4) USB Bank Plc

2. Θυγατρικές ξένων τραπεζών

- 1) Alpha Bank Cyprus Ltd
- 2) BNP Paribas Cyprus Ltd
- 3) Emporiki Bank – Cyprus Limited
- 4) Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Κύπρου) Λτδ
- 5) Russian Commercial Bank (Cyprus) Ltd
- 6) Societe Generale Bank-Cyprus Limited
- 7) Τράπεζα Πειραιώς (Κύπρου) Λτδ
- 8) Eurobank EFG Cyprus Ltd

3. Άλλες τράπεζες

- 1) Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Λτδ
- 2) Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως Δημόσια Εταιρεία Λίμιτεδ
- 3) Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης

²¹ Ένωση Τραπεζικών Υπαλλήλων Κύπρου, «Εθνικό Report Προγράμματος Communicate»

²² www.centralbank.gov.cy

- 4) Κτηματική Τράπεζα Κύπρου Λτδ (θυγατρική της Τράπεζας Κύπρου)

B. Υποκαταστήματα ξένων τραπεζών

1. Υποκαταστήματα τραπεζών από χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 1) Barclays Bank PLC
- 2) Banque SBA SA
- 3) First Investment Bank Ltd
- 4) Joint Stock Company “Trasta Komercbanka”
- 5) Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.
- 6) Central Cooperative Bank PLC
- 7) Banca Transilvania S.A.
- 8) Joint Stock Company Akciju Komercbanka "Baltikums"
- 9) AS LTB Bank

2. Υποκαταστήματα τραπεζών από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 1) Bank Med s.a.l.
- 2) Arab Jordan Investment Bank SA
- 3) BANQUE BEMO SAL
- 4) Bank of Beirut SAL
- 5) BBAC SAL
- 6) BLOM Bank SAL
- 7) Byblos Bank SAL
- 8) Credit Libanais SAL
- 9) FBME Bank Ltd
- 10) Open joint-stock company AvtoVAZbank
- 11) OJSC Promsvyazbank
- 12) Jordan Kuwait Bank PLC
- 13) Jordan Ahli Bank plc
- 14) Lebanon and Gulf Bank SAL
- 15) Lloyds TSB Offshore Limited
- 16) Privatbank Commercial Bank
- 17) IBL Bank sal

Γ. Γραφεία αντιπροσωπείας

- 1) Atlasmont Banka A.D.

Επίσης, λειτουργούν 96 Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (ΣΠΙ). Αναλυτικότερα 73 Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρίες σε διάφορες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας και 22 Συνεργατικά Ταμεία (όπως για παράδειγμα αυτό των δασκάλων ή των αστυνομικών). Τέλος, υπάρχει και η Συνεργατική Οικοδομική Εταιρία Δημοσίων Υπαλλήλων Κύπρου (ΣΟΕΔΥΚ).

Αξίζει να γίνει μια εκτενέστερη αναφορά στις τέσσερις κυπριακές τράπεζες αλλά και σε κάποια ακόμα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με σημαντική παρουσία στην κυπριακή αγορά.

- (1) Τράπεζα Κύπρου²³: Η τράπεζα Κύπρου είναι η μεγαλύτερη τράπεζα που λειτουργεί στο νησί με παράλληλη επιτυχημένη παρουσία σε αρκετές ακόμα χώρες προεξέχουσας της Ελλάδος. Το συγκρότημα της Τράπεζας Κύπρου ιδρύθηκε το 1899 με την ονομασία «Ταμειυτήριο η Λευκωσία». Το 1912 μετονομάστηκε σε Τράπεζα Κύπρου και αναγνωρίστηκε ως ανώνυμη εταιρία. ενώ το 1930 μετατράπηκε σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης. Το 1943 συγχωνεύτηκε με τραπεζικά ιδρύματα άλλων πόλεων και ξεκίνησε την επέκτασή της σε όλη την κυπριακή επικράτεια. Το 1955 ιδρύθηκε το υποκατάστημα της τράπεζας στο Λονδίνο με σκοπό να εξυπηρετηθούν οι πολλοί κύπριοι της Μεγάλης Βρετανίας. Την περίοδο 1991-1995 λειτούργησε το πρώτο υποκατάστημα στην Ελλάδα ενώ ταυτόχρονα επέκτεινε τις δραστηριότητές της σε αρκετές μη τραπεζικές υπηρεσίες όπως το factoring και οι ασφάλειες. Το 2000 εισήχθη με επιτυχία στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Τέλος, τα τελευταία χρόνια επεκτείνει τις δραστηριότητές της σε αρκετές ανατολικές χώρες όπως η Ρωσία και η Ρουμανία (2007) και η Ουκρανία (2008). Σήμερα, σύμφωνα με την τελευταία ενημέρωση που υπάρχει στον διαδικτυακό τόπο της τράπεζας, λειτουργούν 560 καταστήματα με τα περισσότερα εξ αυτών να βρίσκονται στην Ρωσία (216), χαρακτηριστικό της διεύθυνσης σε αυτή την αγορά. Απασχολεί σχεδόν 12.000 άτομα διεθνώς ενώ συνεχίζει την παρουσία της τόσο στο Χρηματιστήριο Κύπρου όσο και στο αντίστοιχο των Αθηνών. Όσον αφορά το προφίλ της τράπεζας, είναι προφανές ότι τα τελευταία χρόνια η στρατηγική απόφαση είναι να υπάρξει μεγάλη επέκταση στην ανατολική Ευρώπη όπου οι προοπτικές είναι θετικές. Έχοντας ήδη την πρωτοπορία στην Κύπρο με

²³ www.bankofcyprus.com

μερίδιο αγοράς πάνω από 27% τόσο στις καταθέσεις όσο και στις χορηγήσεις, αυξάνει το μερίδιο της και στην Ελλάδα κατέχοντας τον Ιούνιο του 2010 περίπου το 4% των ελληνικών χορηγήσεων και καταθέσεων. Την ίδια περίοδο, το σύνολο του ενεργητικού της ανερχόταν σε € 43,2 δις και τα ίδια κεφάλαια σε € 2,37 δις. Τέλος, σχετικά με τα οικονομικά αποτελέσματα, η τράπεζα έδειξε μια ανθεκτικότητα στις δύσκολες οικονομικές συγκυρίες παρουσιάζοντας μια αύξηση των εσόδων της για το 2010 της τάξεως του 13% (€ 1.450 εκ. το 2010 έναντι € 1.286 εκ. το 2009) και τα κέρδη πριν τις προβλέψεις σημείωσαν αύξηση 18% (€ 725 εκ. έναντι € 612 εκ.) αλλά εξαιτίας της συντηρητικής πολιτικής όσον αφορά τις προβλέψεις, τα κέρδη μετά τις προβλέψεις και μετά τη φορολογία μειώθηκαν κατά 2% από € 313 εκ. το 2009 στα € 306 εκ. το 2010.

- (2) Marfin Popular Bank²⁴: ακόμα μία ιστορική τράπεζα της Κύπρου με σημαντική παρουσία τόσο στο νησί όσο και στο εξωτερικό. Ιδρύθηκε το 1901 με την επωνυμία «Λαϊκό Ταμειυτήριο Λεμεσού» με βασικό σκοπό να δέχεται καταθέσεις και να χορηγεί δάνεια σε τρεχούμενους λογαριασμούς και γραμμάτια. Το 1924 μετατράπηκε σε πλήρη τράπεζα όντας το πρώτο ίδρυμα που μετατρέπεται σε δημόσια εταιρία δίνοντας την ευκαιρία στο ευρύ κοινό να αποκτήσει μετοχές της. Το 1967 επεκτείνει τις δραστηριότητές της σε ολόκληρο το νησί και μετονομάζεται σε «Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα». Τα επόμενα χρόνια ανοίγουν συνεχώς καταστήματα σε διάφορες πόλεις της Κύπρου εκπληρώνοντας το όραμα για μια παγκύπρια τράπεζα ενώ το 1974 λειτουργεί και το πρώτο κατάστημά της στο Λονδίνο. Το 1987 εισάγει για πρώτη φορά τη λειτουργία του ATM και εκδίδει την πρώτη χρεωστική κάρτα. Το 1988 εισάγει την υπηρεσία home banking με αποτέλεσμα οι περισσότερες συναλλαγές να γίνονται και μέσω τηλεφώνου. Το 1992 ανοίγει το πρώτο κατάστημα στην Ελλάδα που σηματοδοτεί την προσπάθεια της τράπεζας για επέκταση τόσο στην Ελλάδα αλλά και στην υπόλοιπη Ευρώπη (1997- Σερβία, Ρωσία). Συνεχίζοντας να πρωτοπορεί, λειτουργεί την πρώτη υπηρεσία Internet banking το 1998 ενώ την ίδια χρονιά εγκαινιάζει γραφείο αντιπροσωπείας στη Νέα Υόρκη, το 2001 ανοίγει 5 καταστήματα στην Αυστραλία και το 2007 μετά από την συγχώνευση των τριών ομίλων (Marfin,

²⁴ www.marfinbank.com.cy

Εγνατίας και Λαϊκής) επεκτείνεται στην Ουκρανία, τη Μάλτα και τη Ρωσία. Είναι προφανές ότι οι στρατηγικοί στόχοι του συγκροτήματος είναι παρόμοιοι με αυτούς της Τράπεζας Κύπρου, δηλαδή η επέκταση όχι μόνο στη δυτική Ευρώπη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και στην τεράστια αγορά της ανατολικής Ευρώπης και του πρώην ανατολικού μπλοκ. Αποτελεί μια στρατηγική που φαίνεται να αποδίδει καρπούς αν εξεταστούν τα οικονομικά αποτελέσματα της τράπεζας. Σύμφωνα με το τελευταίο δημοσιευμένο ετήσιο δελτίο της τράπεζας, το 2009 παρότι η οικονομική κρίση είχε επηρεάσει ιδιαίτερα την αγορά της Ελλάδας αλλά και της Κύπρου, τις δύο χώρες δηλαδή στις οποίες εστιάζεται η δραστηριότητα της εταιρίας, κατάφερε να διατηρήσει τα έσοδα σε επίπεδα κοντά σε αυτά του 2008 και να παρουσιάσει σημαντικά κέρδη, αν και μειωμένα σε σχέση με τις δύο προηγούμενες χρονιές, ύψους € 173.842 χιλ. (μετά από προβλέψεις και φόρους) που μεταφράζονται σε 20 περίπου λεπτά ανά μετοχή.

- (3) Ελληνική Τράπεζα²⁵: η τρίτη τράπεζα του νησιού (και πιο νέα) είναι η Τράπεζα Κύπρου, η οποία ιδρύθηκε το 1976 στη Λευκωσία με ένα κατάστημα και 33 υπαλλήλους. Το 1985 και 1986 ιδρύει δύο θυγατρικές με στόχο την παροχή δανείων με ενοικιαγορά και άλλων επενδυτικών υπηρεσιών. Το 1990 επεκτείνει τις δραστηριότητες στις ασφαλιστικές υπηρεσίες ενώ το 1994 σε μια προσπάθεια διεύρυνσης του δικτύου της εξαγοράζει τις εγχώριες εργασίες της Barclays Bank PLC. Το 1998, ακολουθώντας τα βήματα των άλλων μεγάλων κυπριακών τραπεζών, ιδρύει το πρώτο της υποκατάστημα στην Αθήνα και δημιουργεί γραφεία αντιπροσωπείας στη Νότιο Αφρική και στη Ρωσία ενώ ταυτόχρονα αρχίζει να ασχολείται και με το leasing. Τα επόμενα χρόνια εκσυγχρονίζει τις ασφαλιστικές και άλλες μη τραπεζικές υπηρεσίες της με συνεργασίες και εξαγορές. Τη δεκαετία του 2000 συνεχίζει να επεκτείνεται στην ελληνική αγορά και το 2008 ιδρύει γραφείο αντιπροσωπείας και στην Ουκρανία. Το όραμα και η στρατηγική της Ελληνικής Τράπεζας διαφέρουν κάπως σε σχέση με τις πολύ παλαιότερες και μεγαλύτερες προαναφερθείσες τράπεζες. Εστιάζει στις αγορές της Κύπρου και της Ελλάδας με προσεχτικά βήματα προς επιλεγμένες τρίτες χώρες ενώ θεωρεί ότι το συγκριτικό της πλεονέκτημα

²⁵ www.hellenicbank.com

είναι τα άρτια ηλεκτρονικά της συστήματα και προγράμματα για τα οποία έχει βραβευτεί αρκετές φορές. Αυτή η συντηρητική στρατηγική φαίνεται και στα οικονομικά αποτελέσματα που είναι θετικά, επηρεασμένα βέβαια από την οικονομική κρίση. Αυξάνει σταδιακά τις χορηγήσεις και τις καταθέσεις των πελατών της, όπως και την συνολική της περιουσία. Τα κέρδη παρουσιάζουν κάμψη τα έτη 2008 και 2009 αλλά γρήγορα επανέρχονται στα επίπεδα του 2006. τέλος, σύμφωνα με τα προκαταρκτικά αποτελέσματα για το 2010 που δημοσιεύτηκαν στην ιστοσελίδα της τράπεζας στις 25/02/2011, η εταιρία επέτυχε κέρδη προ φόρων ύψους € 15,3 εκ. και κατάφερε να αυξήσει τόσο τις χορηγήσεις (κατά 8%) όσο και τις καταθέσεις (4%).

- (4) USB BANK PLC²⁶: η USB είναι μία ακόμα τράπεζα με μεγάλη και παραχώδη ιστορία. Αποτελεί την μετεξέλιξη της Yialousa Savings Bank (YSB), η οποία ιδρύθηκε το 1925 στην κατεχόμενη Γιαλούσα. Τον Ιούνιο του 1974 άρχισε να λειτουργεί σαν «Εξουσιοδοτημένο Οικονομικό Κέντρο» αλλά λόγω της τουρκικής εισβολής διέκοψε τις εργασίες της για αρκετά χρόνια. Το Ταμειυτήριο Αιγιαλούσα Λτδ επαναλειτούργησε με κυβερνητική επιχορήγηση το 1990 με ένα κατάστημα στη Λευκωσία προσφέροντας δάνεια και καταθετικούς λογαριασμούς. Το 1995 και 1996 άνοιξαν δύο ακόμα καταστήματα στη Λεμεσό και στη Λάρνακα. Το 1996 επίσης, η Universal Life απέκτησε το 30% της YSB και μετονομάστηκε εν τέλει σε Universal Savings Bank (USB) ενώ παράλληλα άρχισε να λειτουργεί πλήρως ως μια εμπορική τράπεζα, προσπάθεια που ολοκληρώθηκε το 1999 όταν και πήρε την σχετική άδεια από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου. Το 2008 μετά από αρκετές μεταβολές της μετοχικής της σύνθεσης απέκτησε το σημερινό της όνομα αλλά και τους νέους στρατηγικούς στόχους που αφορούν καλύτερη αξιοποίηση του προσωπικού και παροχή νέων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Σε αυτό βοηθάει και η τελευταία συνεργασία με την BLC Bank SAL του Λιβάνου που αποτελεί μέλος του ομίλου Fransabank. Σήμερα, η τράπεζα έχει 16 καταστήματα στην Κύπρο, τηλεφωνικό κέντρο εξυπηρέτησης, ATM και υπηρεσία ηλεκτρονικής τραπεζικής. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά αποτελέσματα του 2010, η εταιρία παρουσιάζει ζημίες ύψους € 4,2 εκ. ευρώ έναντι κερδών € 0,4 εκ. το 2009 κυρίως λόγω της μεγάλης

²⁶ www.usbbank.com.cy

αύξησης των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις με αποτέλεσμα να υπερκαλύπτεται η αύξηση των κερδών πριν τις προβλέψεις που ανήλθαν σε € 333 χιλ. έναντι ζημιών € 1 εκ. το 2009. Ένα ιδιαίτερα θετικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι παρά τον έντονο ανταγωνισμό της κυπριακής αγοράς, η τράπεζα κατάφερε να αυξήσει τις καταθέσεις κατά 5% σε σχέση με το 2009 αλλά και τα δάνεια κατά 9%. Επίσης, τα καθαρά έσοδα από τόκους παρουσίασαν αύξηση 32%.

- (5) Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως Δημόσια Εταιρία Λίμιτεδ²⁷: η ΚΤΑ ιδρύθηκε το 1963 ως μια δημόσια εταιρία με στόχο να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου. Μέχρι το 1974 έχτιζε μια ισχυρή βάση ανάπτυξης επικεντρωμένη κυρίως στους κλάδους των κατασκευών και της βιομηχανίας με δάνεια μέσης και μακράς διάρκειας. Μετά την τουρκική εισβολή του 1974, η τράπεζα αναγκάστηκε να ξεγράψει περίπου το 47% των δανείων αλλά και το 30% της συνολικής της περιουσίας με αποτέλεσμα να αντιμετωπίσει πρόβλημα επιβίωσης που τελικά αντιμετωπίστηκε μετά από παρέμβαση της κυβέρνησης το 1976. Μέχρι το 1984 προσπάθησε να στοχεύσει σε ελπιδοφόρες μικρές κατασκευαστικές εταιρίες που είχαν σημαντικό εξαγωγικό χαρακτήρα τόσο μέσα από τη δανειοδότηση όσο και μέσα από συμβουλευτικές υπηρεσίες. Το 1990 μάλιστα, οι συμβουλευτικές και διοικητικές υπηρεσίες απέκτησαν το προβάδισμα στο σύνολο των δραστηριοτήτων του ομίλου. Το 1991 αποτελεί σημαντική χρονιά για το ίδρυμα αφού με την αγορά του 5,5% των μετοχών της από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων έπαψε να είναι αποκλειστικά δημόσια εταιρία. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ξεκίνησε σημαντικές προσπάθειες διεθνοποίησης είτε μέσα από τη συνεργασία με διάφορες εταιρίες (όπως με εταιρίες από την Παλαιστίνη και την Αρμενία) είτε με ίδρυση υποκαταστημάτων (πχ στη Ρωσία). Το 2001 απέκτησε την άδεια για πλήρη προσφορά τραπεζικών υπηρεσιών ενώ τέλος, το 2008 έκλεισε ο κύκλος του δημοσίου στην τράπεζα μετά από την πλήρη ιδιωτικοποίησή της τον Φεβρουάριο του 2008. Αυτό που μπορεί κάποιος να τονίσει όσον αφορά το προφίλ της τράπεζας είναι η προσπάθεια διατήρησης ενός μικρού και ευέλικτου σχήματος χωρίς εκτεταμένο δίκτυο υποκαταστημάτων με στόχο να

²⁷www.cyprusdevelopmentbank.com

διατηρηθούν οι παραδοσιακές δραστηριότητες, η σωστή παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε εταιρίες διαφόρων κλάδων, η προσπάθεια για προσέλκυση καταθέσεων αλλά και η προσφορά υπηρεσιών στις πολλές διεθνείς (offshore) επιχειρήσεις που λειτουργούν στην Κύπρο, η οποία άλλωστε θεωρείται φορολογικός παράδεισος. Τα χρηματοοικονομικά της αποτελέσματα αντικατοπτρίζουν την δύσκολη οικονομική συγκυρία αφού τα κέρδη προ φόρου ανήλθαν στο € 1 εκ. για το 2009 ανακάμπτοντας σε σχέση με το 2008 όπου παρατηρήθηκαν ζημίες ύψους € 1,6 εκ.

- (6) Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης²⁸: Ο Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης ιδρύθηκε με νόμο του κράτους το 1980. Λειτουργεί κάτω από την εποπτεία της Κεντρικής Τράπεζας και τον έλεγχο του Γενικού Ελεγκτή της Δημοκρατίας. Ο βασικός σκοπός του είναι η παραχώρηση μακροπρόθεσμων δανείων σε οικογένειες που επιθυμούν να αποκτήσουν την πρώτη κατοικία τους. Τα κριτήρια είναι απολύτως κοινωνικού χαρακτήρα αφού δίνεται προτεραιότητα σε οικογένειες χαμηλού ή μεσαίου εισοδηματικού επιπέδου. Τα δάνεια εκτός από αγορά κατοικίας μπορεί να αφορούν την κατασκευή, επιδιόρθωση, βελτίωση υπάρχουσας ή ακόμα και την αγορά οικοπέδου. Η άντληση των απαραίτητων κεφαλαίων γίνεται από τις καταθέσεις όλων των ειδών που δέχεται από το κοινό. Επίσης, συμμετέχει στην άσκηση πολιτικής από το κράτος αφού διεκπεραιώνει προγράμματα που αφορούν τη στέγαση, ειδικά σχέδια για τις ακριτικές περιοχές, για συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού (όπως οι πολύτεκνες οικογένειες). Λειτουργεί πέντε καταστήματα στην Κύπρο (Λευκωσία, Λεμεσό, Λάρνακα, Πάφο και Παραλίμνι). Όσον αφορά τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα, θα πρέπει να τονιστεί ότι ο οργανισμός δεν έχει ως βασικό σκοπό την επίτευξη του κέρδους αλλά απλά την κάλυψη των εξόδων του. Τυχόν πλεονάσματα πηγαίνουν στην ενίσχυση της κεφαλαιουχικής βάσης και στη βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρονται στο κοινό. Σύμφωνα με το τελευταίο δημοσιευμένο ετήσιο δελτίο του 2009, ο οργανισμός παρουσιάζει μια σταθερή αύξηση των καταθέσεων, οι οποίες πλησιάζουν το 1 δις ευρώ, αυξάνει τα δάνεια από 1.043 εκ. € το 2008 σε 1.169 εκ. € το 2009 και παρουσιάζει και πλεόνασμα μετά φόρων ύψους 5,2 εκ. € τη στιγμή που το 2008 το πλεόνασμα ήταν 3,4

²⁸ <http://www.hfc.com.cy>

εκ. €). Τα παραπάνω νούμερα αποδεικνύουν τη σωστή λειτουργία του οργανισμού και την επιτυχημένη πορεία του αφού το κοινό φαίνεται να αναγνωρίζει το έργο που επιτελεί και να τον εμπιστεύεται.

3.2 Εμπορικές τράπεζες – Συνεργατικά ιδρύματα

3.2.1 Τα συνεργατικά ιδρύματα και οι διαφορές με τις εμπορικές τράπεζες

Όπως τονίστηκε στην προηγούμενη ενότητα, στην Κύπρο λειτουργούν δύο βασικές μορφές πιστωτικών ιδρυμάτων. Υπάρχουν οι εμπορικές τράπεζες και τα συνεργατικά ιδρύματα. Οι λειτουργίες των εμπορικών τραπεζών αναφέρθηκαν εκτενώς σε προηγούμενη ενότητα. Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλυθεί η λειτουργία και ο ρόλος των συνεργατικών ιδρυμάτων και θα εντοπιστούν οι διαφορές με τις εμπορικές τράπεζες.

Η έννοια του συνεργατισμού ξεκινάει από πολύ παλιά και δεν αφορά μόνο χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Σε αρκετές περιπτώσεις στο παρελθόν διαπιστώνονται κινήματα που είχαν τα χαρακτηριστικά του συνεργατισμού όπως αυτός ορίστηκε αργότερα. Ακόμα και από τον 18^ο αιώνα²⁹, όπως για παράδειγμα το 1778 με την ίδρυση της Αδερφότητας Αμπελακίων στην Ελλάδα, παρατηρούταν η ίδια προσέγγιση και φιλοσοφία στις αρχές λειτουργίας πολλών ενώσεων. Παρόλα αυτά η πρώτη οργανωμένη προσπάθεια που οδήγησε σε διατύπωση αυτών των κανόνων αρχών έγινε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1844 από τους σκαπανείς του Ροτσντέιλ, οι οποίοι δημιούργησαν έναν κώδικα που αφορούσε τη συνεργατική σκέψη και καθόριζε την οικονομική και κοινωνική συμπεριφορά αυτών των ιδρυμάτων. Οι εμπνευστές αυτών των αρχών διατύπωσαν 7 από αυτές αρχικά για να συμπληρωθούν πολλά χρόνια αργότερα, το 1937, από την Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση:

1. Ανοιχτή συμμετοχή
2. Δημοκρατικός έλεγχος (ένα άτομο, μία ψήφος)
3. Κατανομή των πλεονασμάτων στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους
4. Πληρωμή περιορισμένου επιτοκίου στο κεφάλαιο
5. πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητας
6. εμπορικές συναλλαγές με μετρητή

²⁹ Ηρακλέους, Α. «Οι συνεργατικές αρχές και η εφαρμογή τους στην Κύπρο», 2005

7. προώθηση της εκπαίδευσης
8. διεξαγωγή εμπορικών πράξεων αποκλειστικά με τα μέλη
9. εθελοντική ιδιότητα μέλους και
10. οι πωλήσεις να γίνονται στις τρέχουσες τιμές αγοράς.

Το 1966 η ένωση τροποποίησε τις αρχές αυτές ώστε να ανταποκρίνονται στα δεδομένα της εποχής χωρίς πάντως να αλλάξει το πνεύμα τους. Η τελευταία τροποποίηση έγινε το 1995 σε ένα συνέδριο στο Μάντσεστερ του Ηνωμένου Βασιλείου. Πλέον αναγνωρίζονται 7 συνεργατικές αρχές που ισχύουν μέχρι και σήμερα και είναι οι εξής:

1. Εθελοντική και ανοιχτή συμμετοχή (δεν υπάρχει χρονικός περιορισμός διάρκειας μέλους, πρέπει τα άτομα να έχουν κοινούς οικονομικούς σκοπούς με την εταιρία)
2. Δημοκρατικός έλεγχος των μελών (οι αποφάσεις παίρνονται από τα μέλη που είναι όλα ίσα, με ίσα εκλογικά δικαιώματα, ισχύει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι)
3. Οικονομική συμμετοχή των μελών (τα πλεονάσματα διατίθενται στα μέλη ή για τους κοινούς σκοπούς της εταιρίας)
4. Αυτονομία και ανεξαρτησία (οι εταιρίες είναι αυτόνομες και ελέγχονται από τα μέλη τους ενώ για οποιαδήποτε συμφωνία θα πρέπει να αποφασιστεί στη γενική συνέλευση)
5. Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση (ενημέρωση του κοινού για τα οφέληματα του συνεργατισμού αλλά και εκπαίδευση των μελών ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στα καθήκοντά τους)
6. Συνεργασία μεταξύ των συνεργατικών εταιριών (ενδυνάμωση του κινήματος σε τοπικό και διεθνές επίπεδο)
7. Κοινωνικό ενδιαφέρον (στόχος η ανάπτυξη της κοινωνίας – ανάπτυξη ΑΕΠ, αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου, περιφερειακή ανάπτυξη, προώθηση προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα)

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά των συνεργατικών εταιριών είναι η τριπλή ιδιότητα του μέλους. Ενώ σε άλλες επιχειρήσεις άλλοι είναι οι ιδιοκτήτες, άλλοι διοικούν και άλλοι είναι οι πελάτες, στις συνεργατικές εταιρίες τα μέλη έχουν και τις τρεις ιδιότητες.

Τα γενικά χαρακτηριστικά του συνεργατικού κινήματος που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο δίνουν μια ιδέα της φιλοσοφίας των συνεργατικών

ιδρυμάτων. Επικεντρώνοντας την προσοχή στις συνεργατικές τράπεζες, η πρώτη που πρέπει να αναλυθεί είναι η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Κύπρου³⁰, η οποία έχει διπλό ρόλο τόσο ως συνεργατική τράπεζα όσο και ως κεντρική τράπεζα.

Ιδρύθηκε στην Κύπρο το 1937 ως συνεργατική εταιρία περιορισμένης ευθύνης και στηρίζει τη λειτουργία της σε μια σειρά από νόμους τόσο τραπεζικής όσο και συνεργατικής φύσεως. Αποτέλεσμα αυτού είναι να εποπτεύεται τόσο από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (όπως όλα τα τραπεζικά ιδρύματα) όσο και από την Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιριών. Στις αρχές του 2010 τα μέλη της ήταν 286 σχεδόν και κατά κύριο λόγο ΣΠΙ της Κύπρου τα οποία εξυπηρετούνταν σε ένα από τα 4 καταστήματα που διατηρεί η τράπεζα (Λευκωσία, Λεμεσός, Λάρνακα – Αμμόχωστος και Πάφος). Ο βασικός στόχος λειτουργίας της είναι να αποτελεί τον τραπεζίτη των ΣΠΙ μέσα από την προσπάθεια αυτοχρηματοδότησης του συνεργατικού κινήματος ενώ αποτελεί και την ύστατη λύση σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν προβλήματα ρευστότητας. Τα τελευταία χρόνια προσφέρει ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και προϊόντων (ασφαλιστικές υπηρεσίες, τραπεζικές κάρτες, επενδυτικές δραστηριότητες)³¹. Επίσης, από τις αρχές του 2008, ανέλαβε τον ρόλο του Κεντρικού Φορέα για τα ΣΠΙ που σημαίνει ότι εγγυάται τις υποχρεώσεις των συνδεδεμένων με αυτή ΣΠΙ. Γίνεται φανερό ότι ο ρόλος της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας είναι ιδιαίτερα σημαντικός αφού από τη μια πρεσβεύει τις αξίες του συνεργατικού κινήματος ενώ παράλληλα λειτουργεί και σαν κεντρική τράπεζα για τις εμπορικές δραστηριότητες των μελών της.

Όπως αντιλαμβάνεται κανείς, ο συνεργατισμός υπάρχει σε διάφορες οικονομικές και εμπορικές δραστηριότητες και δεν αποτελεί προνόμιο του χρηματοπιστωτικού κλάδου. Υπάρχουν συνεργατικά παντοπωλεία και υπεραγορές, συνεργατικές γεωργικές εταιρίες, καπνοπαραγωγικές και άλλες. Στον συνεργατικό πιστωτικό τομέα³² ανήκουν εταιρίες που ασκούν τραπεζικής φύσεως εργασίες, όπως αποδοχή καταθέσεων ή δανειοδότηση. Οι εταιρίες που ανήκουν σε αυτόν τον κλάδο διακρίνονται σε συνεργατικές πιστωτικές εταιρίες με απεριόριστη ευθύνη των μελών και στα συνεργατικά ταμειωτήρια με περιορισμένη ευθύνη των μελών. Η ανάπτυξη αυτών των ιδρυμάτων ήταν ραγδαία τα τελευταία 30 χρόνια με αποτέλεσμα να

³⁰ Έκθεση ΥΑΣΕ, 2003-2009

³¹ www.coopbank.com.cy

³² Ηρακλέους Ανδρέας, (2006) «Συνεργατισμός 1909-2006 – Μια συνοπτική θεώρηση», Έκδοση Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας

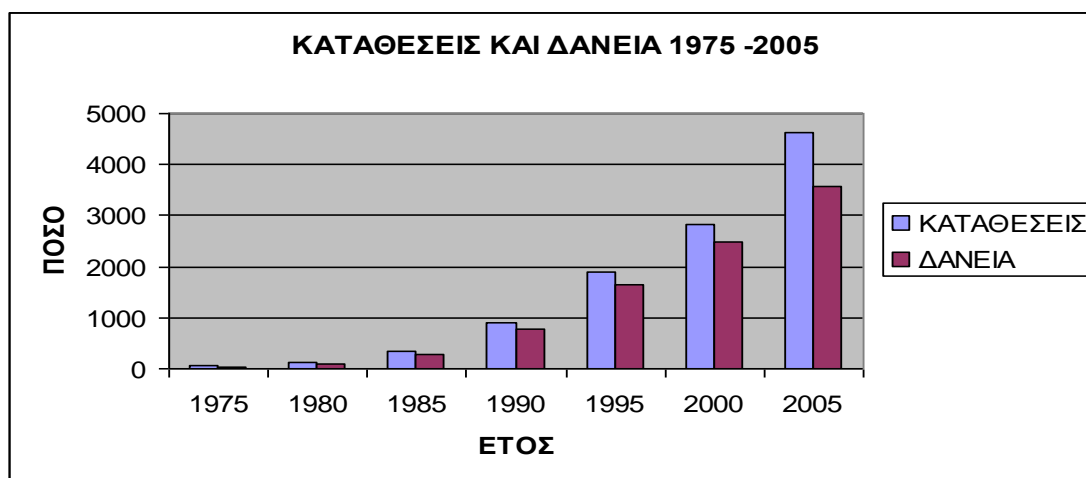
υπάρχουν υποκαταστήματα σε όλες τις γωνίες της Κύπρου, ακόμα και σε απομακρυσμένα χωριά με σκοπό να εξυπηρετούν όσο περισσότερους κατοίκους μπορούν. Μάλιστα, το κίνημα συνέβαλλε τα μέγιστα στην ανοικοδόμηση της Κύπρου μετά την εισβολή. Οι κύριες εργασίες που εκτελούν είναι οι ακόλουθες:

1. Καταθέσεις – Αποταμιεύσεις: ένα από τα δυσκολότερα καθήκοντα που ανέλαβαν οι συνεργατικές τράπεζες ήταν να πείσουν τους πολίτες ότι τα λεφτά τους είναι ασφαλή στις τράπεζες. Με το πέρασμα των χρόνων το κατάφεραν, περνώντας το πνεύμα της αποταμίευσης σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Μάλιστα, έφτασαν σε σημείο, στα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας να συγκεντρωθεί το 1/3 των καταθέσεων της Κύπρου σε ΣΠΙ. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να έχουν μεγάλη αυτάρκεια σε διαθέσιμα και να μπορούν να εκτελούν τη δεύτερη βασική τους εργασία που θα εξεταστεί αμέσως μετά, την δανειοδότηση.
2. Δάνεια – Χρηματοδοτήσεις: η αξιοποίηση των συσσωρευμένων καταθέσεων γίνεται με την παραχώρηση δανείων όλων των μορφών (βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα, μακροπρόθεσμα) με κριτήρια τον σκοπό για τον οποίο ζητείται το δάνειο, τις εγγυήσεις που δίνονται και την οικονομική δυνατότητα του λήπτη. Παραχωρούνται επίσης δάνεια σε τρεχούμενο λογαριασμό υπό μορφή δικαιώματος παρατραβήγματος και δάνεια για προκαταβολές έναντι της αξίας γεωργικών προϊόντων. Με βάση τον σκοπό χωρίζονται σε γεωργικά (εκσυγχρονισμός γεωργικού εξοπλισμού, εξασφάλιση νέων αγροτών – σχεδόν τα μισά γεωργικά δάνεια καλύπτονται από τα συνεργατικά ιδρύματα), οικιστικά ή οικοδομικά δάνεια (απόκτηση οικογενειακής στέγης – βοήθησε στην ανοικοδόμηση της κυπριακής επαρχίας μετά την εισβολή), προσωπικά – επαγγελματικά δάνεια (ιατρικές δαπάνες, εκπαιδευτικές δαπάνες, καταναλωτικές δαπάνες), δάνεια σε δημόσιες και τοπικές αρχές (χρηματοδότηση έργων κοινής ωφέλειας από ΟΤΑ). Στους πίνακες που ακολουθούν φαίνεται η πορεία των καταθέσεων και δανείων από το 1975 και μετά. Παρατηρείται μια πτώση του ποσοστού αύξησής τους ειδικά από το 1995 και μετά αλλά αυτό είναι λογικό λόγω του κορεσμού της κυπριακής οικονομίας μετά από μια 20ετία συνεχής ανόδου.

Πίνακας 3.1: Καταθέσεις και Δάνεια-έτη 1975-2005

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΔΑΝΕΙΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	£ εκ.	%	£ εκ.	%
1975	49,7	-	37,0	-
1980	124,6	151	96,2	160
1985	335,9	169	288,4	200
1990	902,9	169	788,0	173
1995	1800,4	99	1651,4	110
2000	2821,6	57	2483,9	50
2005	4635,3	64	3580,3	44

Πηγή: Ηρακλέους Ανδρέας, (2006) «Συνεργατισμός 1909-2006 – Μια συνοπτική θεώρηση»

Γράφημα 3.1: Καταθέσεις και Δάνεια 1975-2005,

πηγή: Ηρακλέους Ανδρέας, (2006) «Συνεργατισμός 1909-2006 – Μια συνοπτική θεώρηση»

3. Σχολικά ταμειυτήρια: ένας πολύ σημαντικός θεσμός είναι τα σχολικά ταμειυτήρια που άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους το 1950 στα δημοτικά και από το 1963 στα γυμνάσια και λύκεια. Είναι μια απλή και συνάμα χρήσιμη λειτουργία κατά την οποία τα παιδιά αποκτούν ένα βιβλιάριο καταθέσεων μόλις ξεκινήσουν το σχολείο και μπορούν να κάνουν καταθέσεις στις τοπικές συνεργατικές πιστωτικές εταιρίες κάποιες συγκεκριμένες ώρες

και ημέρες της εβδομάδας. Τα λεφτά που συγκεντρώνονται περνούν στην κατοχή του μαθητή μόλις αυτός αποφοιτήσει. Οι στόχοι είναι αφενός να αντιληφθούν τα παιδιά τη νοοτροπία τόσο του συνεργατισμού όσο και της αποταμίευσης αλλά και να έχουν ένα χρηματικό ποσό διαθέσιμο μόλις αποφοιτήσουν ώστε να ξεκινήσουν την φοιτητική τους ζωή πιο άνετα.

Βέβαια, εκτελούνται και μια σειρά από άλλες τραπεζικές και μη υπηρεσίες όπως συναλλαγματικές συναλλαγές, i-banking, ασφάλειες. Είναι προφανές ότι η συνεισφορά των συνεργατικών ιδρυμάτων (τόσο των πιστωτικών όσο και των λοιπών) είναι ιδιαίτερα σημαντική στην κυπριακή κοινωνία.

Αυτό το χαρακτηριστικό τους, δηλαδή το κοινωνικό πρόσωπο που δείχνουν είναι η βασική διαφορά τους από τις εμπορικές τράπεζες. Το γεγονός ότι βασίζουν τη λειτουργία τους πάνω στο πνεύμα του συνεργατισμού και των αρχών που αυτός πρεσβεύει τις έχει μετατρέψει σε βασικό γρανάζι της κυπριακής οικονομίας και κοινωνίας. Ενώ στις εμπορικές τράπεζες, το κέρδος είναι ο πρώτος και βασικότερος στόχος, στα ΣΠΙ παράλληλα με την οικονομική βιωσιμότητα επιχειρείται και η τόνωση της τοπικής οικονομίας και διάφορων επαγγελματικών ομάδων όπως είναι οι αγρότες. Επίσης, όπως αναφέρθηκε ήδη, πολλοί ΟΤΑ στρέφονται στα ΣΠΙ για δάνεια ώστε να ολοκληρώσουν δημόσια ή δημοτικά έργα. Η γνώση της τοπικής κοινωνίας είναι ο βασικός παράγοντας που διευκολύνει αυτό το έργο αφού κάθε πόλη έχει τη δική της συνεργατική τράπεζα. Αντίθετα, οι εμπορικές τράπεζες είναι κατά κύριο λόγο ξένες αφού οι περισσότερες που λειτουργούν στην Κύπρο είναι θυγατρικές ή υποκαταστήματα ξένων. Μία μεγάλη δομική διαφορά των δύο κατηγοριών πιστωτικών ιδρυμάτων είναι η μορφή ιδιοκτησίας. Ενώ οι τράπεζες είναι ανώνυμες εταιρίες και οι μετοχές τους είναι διασκορπισμένες σε πολλούς επενδυτές, τα ΣΠΙ ανήκουν στα μέλη τους. Αν κάποιος επιθυμεί να δανειστεί ή να καταθέσει σε ένα ΣΠΙ θα πρέπει να είναι μέλος του συγκεκριμένου ΣΠΙ. Αυτή η λογική προέρχεται ξεκάθαρα από τις βασικές αρχές του συνεργατισμού. Αντίθετα, μια εμπορική τράπεζα έχει τη δυνατότητα να δανείζει και να δανείζεται από οποιονδήποτε. Επιπλέον, τα ΣΠΙ έχουν τη δική τους κεντρική τράπεζα που λειτουργεί ως τραπεζίτης τους και δεν απευθύνονται στην Κεντρική Τράπεζα Κύπρου ενώ υπάρχει και ειδική εποπτική αρχή, η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιριών (ΥΕΑΣΕ).

Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη των ΣΠΙ ώστε να διαφανεί η σημαντικότητά τους για την οικονομία της Κύπρου.

3.2.2 Ιστορικά στοιχεία εξέλιξης της οικονομικής τους πορείας³³

Τα ΣΠΙ έχουν ιστορία 100 χρόνων έχοντας περάσει από διάφορες φάσεις μέχρι να φτάσουμε στην παρούσα κατάσταση όπου λειτουργούν ως ΣΠΙ με πολλές δραστηριότητες όμοιες με αυτές των εμπορικών τραπεζών.

Η αρχή έγινε το 1909, όταν και ιδρύθηκε η πρώτη συνεργατική εταιρία με την επωνυμία «Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου» που ακολούθησε τη δημιουργία νωρίτερα το ίδιο έτος του Ταμειυτηρίου Λευκονοίκου το οποίο μετεξελίχθηκε στη σημερινή Τράπεζα Κύπρου. Η πρώτη αυτή τράπεζα ιδρύθηκε με σκοπό να ενισχύσει την τοπική κοινωνία και να χρηματοδοτήσει τις επιχειρηματικές προσπάθειες των ντόπιων. Αφού κατάφερε να εξασφαλίσει ένα αρχικό κεφάλαιο από το Ταμειυτήριο Λευκωσίας αλλά και μέσα από τις καταθέσεις επιφανών κατοίκων της περιοχής άρχισε να δίνει δάνεια με επιτόκιο 10% ενώ δεχόταν και καταθέσεις με επιτόκια από 3% έως 5% ανάλογα με τη μορφή των καταθέσεων. Η επιτυχημένη λειτουργία της τράπεζας οδήγησε στην ψήφιση του πρώτου σχετικού νόμου το 1914 (Νόμος 13 Περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιριών), γεγονός που κλείνει την πρώτη περίοδο. Η δεύτερη περίοδος αφορά τα έτη 1914 – 1925 που λόγω του Α' Παγκόσμιου Πολέμου ήταν ιδιαίτερα ταραχώδη και προκάλεσαν πολλά προβλήματα στην αγροτική οικονομία της Κύπρου παρότι η ίδια η Κύπρος έμεινε έξω από πολεμικές επιχειρήσεις. Τα χρόνια αυτά, οι αγρότες που έβλεπαν τα προϊόντα τους να πωλούνται σε υψηλές τιμές ανοίχτηκαν σε επενδύσεις τολμηρές που χρηματοδοτούσαν από δάνεια με αποτέλεσμα στις αρχές του 1920 να προκύψουν τραγικά προβλήματα αποπληρωμής αυτών των δανείων. Η αγγλική διοίκηση του νησιού εν τέλει αποφάσισε το 1925 την ίδρυση της Γεωργικής Τράπεζας με στόχο να αποδεσμεύσει τους αγρότες από τους τοκογλύφους και να επιλύσει σταδιακά το πρόβλημα του αγροτικού χρέους.

Η επόμενη περίοδος είναι από το 1925 μέχρι το 1936 και χαρακτηρίζεται από την μεγάλη εξάπλωση των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η Γεωργική Τράπεζα τελικά όχι μόνο δεν έλυσε το πρόβλημα των γεωργικών χρεών αλλά το διόγκωσε αφού έδινε μόνο μακροπρόθεσμα δάνεια τα οποία πήγαιναν κατευθείαν για αποπληρωμή των παλιών τοκογλυφικών. Τελικά, όμως οι τρέχουσες ανάγκες οδηγούσαν τους αγρότες σε νέα τοκογλυφικά δάνεια δημιουργώντας έναν φαύλο

³³ Ηρακλέους Ανδρέας, (2006) «Συνεργατισμός 1909-2006 – Μια συνοπτική θεώρηση», Έκδοση Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας

κύκλο. Το μόνο θετικό είναι ότι τη στιγμή που το 1925 λειτουργούσαν 29 συνεργατικές εταιρίες, το 1930 ο αριθμός τους είχε αυξηθεί στις 326 αφού αποτελούσαν τους μεσάζοντες μεταξύ αγροτών και Γεωργικής Τράπεζας. Επίσης, το 1936 ιδρύθηκε το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης που κατά την επόμενη περίοδο επιτέλεσε σημαντικό ρόλο στην εξάπλωση του συνεργατισμού. Η περίοδος από το 1936 μέχρι το 1960 στιγματίστηκε από σημαντικά γεγονότα. Το πιο σημαντικό ίσως όλων ήταν η ίδρυση της Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας που οργάνωσε το κίνημα και αποτέλεσε ασπίδα για όλες τις συνεργατικές εταιρίες. Επίσης, από το 1935 και έπειτα άρχισαν να λειτουργούν πολλά συνεργατικά ταμειυτήρια όπως αυτό των δασκάλων ή των δημοσίων υπαλλήλων. Χαρακτηριστικό είναι ότι μέχρι το 1935 λειτουργούσαν υποτυπωδώς μόλις 2 ταμειυτήρια ενώ το 1941 ο αριθμός τους είχε αυξηθεί στα 36. Επίσης, το 1938 ρυθμίστηκαν σε μεγάλο βαθμό τα γεωργικά δάνεια και απελευθερώθηκαν οι συνεργατικές εταιρίες από αυτό το βάρος. Μέχρι το 1960 το κίνημα δεν επηρεάστηκε από τα εσωτερικά προβλήματα του κυπριακού κράτους και συνέχισε να επιτελεί τους σκοπούς του.

Το 1960 σηματοδοτεί την έναρξη της τελευταίας φάσης πριν την τουρκική εισβολή το 1974. Μέσα σε αυτά τα χρόνια, δύο γεγονότα αξίζουν να μνημονευτούν. Το πρώτο είναι η διάσπαση του συνεργατικού κινήματος σε δύο φυλετικά τμήματα, ένα για τους ελληνοκύπριους και ένα για τους τουρκοκύπριους με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ελληνικές, τουρκικές και ελάχιστες μικτές συνεργατικές τράπεζες ενώ ιδρύθηκε και τουρκική συνεργατική κεντρική τράπεζα. Αυτό το γεγονός δεν εμπόδισε την ανάπτυξη των υπηρεσιών των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων που προσέφεραν προς όλες τις πλευρές. Το δεύτερο γεγονός ήταν η διάλυση της Γεωργικής Τράπεζας και η απορρόφησή της από της Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα με αποτέλεσμα όλα τα δάνεια πλέον να προέρχονται από τις συνεργατικές τράπεζες. Το 1974, η εισβολή στο βόρειο τμήμα του νησιού εκτός από όλα τα δεινά που προκάλεσε, απέφερε ένα ισχυρό πλήγμα στην κυπριακή οικονομία με αποτέλεσμα να επηρεαστεί και το συνεργατικό κίνημα. Πολλές συνεργατικές εταιρίες εκτοπίστηκαν, περιουσίες χάθηκαν τη στιγμή που η οικονομία χρειαζόταν δεκανίκια για να σταθεί όρθια. Αυτό το γεγονός, όπως και ένα τεράστιο και συνάμα ανεπιτυχές άνοιγμα της Κεντρικής Συνεταιριστικής Τράπεζας προς μια βιομηχανική συνεταιριστική σύμπραξη προκάλεσαν τεράστια οικονομικά προβλήματα τα οποία λύθηκαν εν μέρει μόλις το 1990 όταν και η κυπριακή κυβέρνηση προσέφερε ένα μακροπρόθεσμο χαμηλότοκο δάνειο στην Κεντρική Συνεταιριστική Τράπεζα, ώστε να επιλύσει τα

χρονίζοντα προβλήματά της. Άλλα σημαντικά γεγονότα αυτής της περιόδου ήταν ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας με τον Νόμο 22/1985, η εναρμόνιση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο το 2003 και η ίδρυση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιριών που αποτελεί τον φορέα ελέγχου όλου του οικοδομήματος. Η τελευταία περίοδος είναι από το 2004 όταν και η Κύπρος εισήλθε στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι και σήμερα και χαρακτηρίζεται από ‘συμμάζεμα’ του συνεργατικού τομέα με συγχωνεύσεις μικρών συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, απόσχιση κάποιων κλάδων και γενικότερο εκσυγχρονισμό του συστήματος ώστε να ανταπεξέλθει στον μεγάλο ανταγωνισμό και στις παρούσες οικονομικές συγκυρίες που είναι αρκετά δυσοίωνες.

Όπως διαπιστώνει κανείς από την ιστορική διαδρομή των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, ο προηγούμενος αιώνας προσέφερε αργά αλλά σταθερά βήματα προόδου με μόνο πισωγύρισμα την τουρκική εισβολή που εν τέλει ξεπεράστηκε μετά από κάποια χρόνια. Οι αρχές του συνεργατισμού φαίνεται ότι διατηρήθηκαν και συγχρονίστηκαν με τις απαιτήσεις της εκάστοτε συγκυρίας. Η περίοδος που διανύουμε θα αποτελέσει κριτήριο για την επιβίωση ή μη του συνεργατικού κινήματος που πάντως έχει στέρεες βάσεις ενός αιώνα και πλέον.

3.3 Ξένες τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο

Έχει αναφερθεί ήδη ότι στην Κύπρο, ουσιαστικά υπάρχουν μόλις τέσσερις τράπεζες που έχουν έδρα το νησί και φυσικά οι συνεργατικές. Όλες οι υπόλοιπες είναι είτε θυγατρικές ξένων τραπεζών είτε απλά διατηρούν κάποια υποκαταστήματα.

Οι ξένες τράπεζες που έχουν ιδρύσει θυγατρικές εταιρίες στην Κύπρο είναι οι παρακάτω:

- 1) Alpha Bank Cyprus Ltd³⁴ (ξεκίνησε την πορεία της στην Κύπρο το 1998 με την εξαγορά της Lombard Natwest Bank και προσφέρει τραπεζικές αλλά και ασφαλιστικές υπηρεσίες μέσα από θυγατρική της. Μέσα σε 10 χρόνια κατάφερε να εδραιωθεί και να κατέχει στις αρχές του 2008 την τρίτη θέση στις καταθέσεις με μερίδιο αγοράς 12% μέσα από τα 33 υποκαταστήματά της).

³⁴<http://www.alphabank.com.cy/bank1.shtm>

- 2) BNP Paribas³⁵ (λειτουργεί στην Κύπρο από το 1986 και προσφέρει όλες τις τραπεζικές υπηρεσίες ενώ παράλληλα έχει αναπτύξει δεσμούς με τις χώρες της μέσης ανατολής που γειτνιάζουν με την Κύπρο. Διατηρεί ένα κατάστημα στην Λεμεσό).
- 3) Emporiki Bank Cyprus Limited (ακόμα μία θυγατρική ελληνικής τράπεζας που ξεκίνησε τις εργασίες της στην Κύπρο το 1993 με 5 υποκαταστήματα και μέχρι το 2004 είχαν αυξηθεί στα 12 για καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού. Από το 2006 αποτελεί μέρος του γαλλικού ομίλου Credit Agricole Group λόγω εξαγοράς της μητρικής).
- 4) Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Κύπρου)³⁶ (η παρουσία της ΕΤΕ στο νησί χρονολογείται από το 1910 ως Τράπεζα Αθηνών με υποκαταστήματα σε αρκετές πόλεις της Κύπρου. Το 1953 συγχωνεύτηκε με την ΕΤΕ και τέθηκε επίσημα στο άρμα της μεγαλύτερης ελληνικής τράπεζας. Μέχρι το 1972 αναπτυσσόταν με γοργούς ρυθμούς και έφτασε να είναι στη δεύτερη θέση μεταξύ των τραπεζών που λειτουργούσαν στην Κύπρο. Και μετά από την εισβολή η πορεία της ήταν αξιοσημείωτη. Το 1994 η τράπεζα μετατράπηκε σε τοπική με μετοχικό κεφάλαιο να ανήκει εξ ολοκλήρου στην ΕΤΕ. Σήμερα έχει 21 υποκαταστήματα σε όλες τις πόλεις και προσωπικό 300 ατόμων).
- 5) Russian Commercial Bank (Cyprus) Ltd³⁷ (Η ρωσική εμπορική τράπεζα διατηρεί το κατάστημά της στην Λεμεσό και εκτελεί όλες τις τραπεζικές δραστηριότητες, χρηματοδότηση εξαγωγικών και εισαγωγικών λειτουργιών της Ρωσίας αλλά και άλλων χωρών αλλά και απλές καθημερινές συναλλαγές με πελάτες).
- 6) Societe Generale Bank (Cyprus)³⁸ (Ξεκίνησε τη λειτουργία της στην Κύπρο το 1985 και ήταν μία από τις πρώτες ξένες τράπεζες που δραστηριοποιήθηκαν στο νησί ενώ σήμερα έχει υποκαταστήματα σε 5 μεγάλες πόλεις – Λευκωσία, Λεμεσό, Λάρνακα, Πάφο και Παραλίμνι- και προσφέρει όλες τις πιθανές τραπεζικές υπηρεσίες αναπτύσσοντας δραστηριότητα παράλληλα προς τις γείτονες χώρες μιας και η Κύπρος αποτελεί σταυροδρόμι δύσης και ανατολής).

³⁵ <http://www.cyprus.bnpparibas.com>

³⁶ <http://www.nbg.com.cy/default.asp?id=37>

³⁷ <http://www.rcbcy.com/>

³⁸ <http://www.sgcypus.com/>

- 7) Τράπεζα Πειραιώς (Κύπρου)³⁹ (Αρκετά σύντομη η πορεία της συγκεκριμένης τράπεζας στην Κύπρο αφού εμφανίστηκε στην τοπική τραπεζική αγορά μόλις το 2007 με την εξαγορά της Arab Bank Κύπρου έχοντας όμως ήδη 15 καταστήματα σε λειτουργία).
- 8) Eurobank EFG Cyprus⁴⁰ (Η Eurobank έχει σημαντική παρουσία στο εξωτερικό και δε θα μπορούσε να λείπει από την Κύπρο όπου έχει τρία μεγάλα καταστήματα στη Λευκωσία προσφέροντας υπηρεσίες τόσο στους κύπριους όσο και σε ξένους υπηκόους).

Αυτές είναι οι 8 τράπεζες που λειτουργούν ως θυγατρικές ξένων τραπεζών στην Κύπρο. Υπάρχουν όμως αρκετές ακόμα που αναπτύσσουν δραστηριότητα με υποκαταστήματά τους εγκατεστημένα στο νησί. Αυτές είναι οι εξής: Barclays Bank PLC, Banque SBA SA, First Investment Bank Ltd , Joint Stock Company “Trasta Komercbanka”, Central Cooperative Bank PLC, Banca Transilvania S.A., Joint Stock Company Akciju Komercbanka "Baltikums" και AS LTB Bank με έδρες εντός Ε.Ε και BankMed s.a.l. , Arab Jordan Investment Bank SA, BANQUE BEMO SAL , Bank of Beirut SAL, BBAC SAL , BLOM Bank SAL , Byblos Bank SAL , Credit Libanais SAL , FBME Bank Ltd, Open joint-stock company AvtoVAZbank, OJSC Promsvyazbank, Jordan Kuwait Bank PLC , Jordan Ahli Bank plc, Lebanon and Gulf Bank SAL , Lloyds TSB Offshore Limited, Privatbank Commercial Bank και IBL Bank sal με έδρα σε τρίτες χώρες.

Είναι φανερό ότι παρότι η Κύπρος είναι μια μικρή χώρα με μόλις 800.000 περίπου πληθυσμό έχει τραβήξει το επιχειρηματικό ενδιαφέρον αρκετών τραπεζικών ιδρυμάτων αποδεικνύοντας ότι αποτελεί ένα αναπτυσσόμενο κράτος.

³⁹<http://www.piraeusbank.com.cy/>

⁴⁰<http://www.eurobankefg.com.cy/Default.aspx?lang=el-GR>

3.4 Μερίδια αγοράς Τραπεζών

Έχει ενδιαφέρον να εξεταστεί η δύναμη που έχει η κάθε τράπεζα και η απήχηση στην κυπριακή κοινωνία. Αυτό μπορεί να γίνει με την παράθεση κάποιων στατιστικών στοιχείων που αφορούν τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία που κατέχουν και τα μερίδια αγοράς.

Όσον αφορά το πρώτο ζητούμενο, έχει γίνει ήδη αναφορά σε προηγούμενη ενότητα. Σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου που παρατίθενται και σε έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου⁴¹, το μέγεθος του τραπεζικού τομέα στην Κύπρο είναι ιδιαίτερα μεγάλο και δυσανάλογο με το μέγεθος της οικονομίας. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τα συνολικά ενεργητικά στοιχεία των τραπεζών που λειτουργούν στην Κύπρο (τα δεδομένα είναι μέχρι τον Μάιο του 2010) και διαχωρίζει τις κυπριακές από τις ξένες τράπεζες.

Πίνακας 3.2: Σύνολο τραπεζικού συστήματος

	Περιουσιακά Στοιχεία	% ΑΕΠ
Σύνολο τραπεζικού συστήματος	176.339	1041
Υποκαταστήματα ευρωπαϊκών τραπεζών	1.188	7
Υποκαταστήματα τραπεζών από τρίτες	5.996	35
Θύγατρικές ξένων τραπεζών	60.873	359
Τοπικές τράπεζες	108.282	639
Συνεργατικές	15.886	94
Εμπορικές τράπεζες	92.396	545

Πηγή: www.imf.org

Από τα παραπάνω στοιχεία γίνεται αντιληπτό τόσο το μέγεθος του τραπεζικού τομέα που υπερκαλύπτει πάνω από 1000 φορές το ΑΕΠ της Κύπρου όσο και η επικράτηση των τοπικών τραπεζών έναντι των ξένων. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατέχουν ποσοστό πάνω από 60% των συνολικών περιουσιακών στοιχείων του

⁴¹ International Monetary Fund (2010), «Cyprus: selected issues», Washington D.C.

τραπεζικού κλάδου. Σημαντικό είναι και το μέγεθος των θυγατρικών (περίπου 34%) ενώ μικρότερο αλλά εξίσου σημαντικό για την κυπριακή οικονομία (για πολλούς λόγους όπως αναφέρθηκε ήδη) είναι το μερίδιο των συνεργατικών τραπεζικών ιδρυμάτων (περίπου 8,5%).

Το δεύτερο στατιστικό στοιχείο που αξίζει να αναφερθεί έχει να κάνει με το μερίδιο αγοράς της κάθε τράπεζας όσον αφορά τις καταθέσεις και τις χορηγήσεις. Θα παρατεθούν τα στοιχεία για τα δύο προηγούμενα έτη (2009 και 2010) μέσα από την ιστοσελίδα της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου⁴² ώστε να διαπιστωθεί και η τάση εκτός από το μερίδιο αγοράς.

Πίνακας 3.3: Καταθέσεις για το έτος 2010

	ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ	Μερίδιο τράπεζας
	Σε χιλ. ευρώ	%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΤΔ	19.793.504	28,30%
MARFIN POPULAR BANK PUBLIC CO LTD	13.126.316	18,77%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	6.140.911	8,78%
ALPHA BANK CYPRUS LTD	3.543.530	5,07%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	1.092.604	1,56%
ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	13.522.846	19,34%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	1.028.904	1,47%
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	325.460	0,47%
EMPORIKI BANK - CYPRUS LTD	368.729	0,53%
USB BANK PLC	458.442	0,66%

⁴² www.centralbank.gov.cy

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	933.321	1,33%
SOCIETE GENERALE CYPRUS LTD	249.935	0,36%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	2.712	0,00%
EUROBANK EFG CYPRUS LTD	2.493.215	3,56%
ΑΛΛΕΣ	6.857.659	9,81%
ΣΥΝΟΛΟ	69.938.085	100,00%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Πίνακας 3.4: Καταθέσεις για το έτος 2009

	ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ	Μερίδιο τράπεζας
	€000	%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΤΔ	14.725.966	25,32%
MARFIN POPULAR BANK PUBLIC CO LTD	10.941.677	18,81%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	5.534.755	9,52%
ALPHA BANK CYPRUS LTD	3.244.710	5,58%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	672.252	1,16%
ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	12.777.393	21,97%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	738.832	1,27%
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	244.780	0,42%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ BANK - CYPRUS LTD	306.984	0,53%
USB BANK PLC	448.937	0,77%
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	988.687	1,70%
SOCIETE GENERALE CYPRUS LTD	232.489	0,40%

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	5.183	0,01%
EUROBANK EFG CYPRUS LTD	1.577.128	2,71%
ΑΛΛΕΣ	5.722.766	9,84%
ΣΥΝΟΛΟ	58.162.539	100,00%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Η πρώτη παρατήρηση αφορά τη μεγάλη αύξηση καταθέσεων μέσα στις δύο χρονιές που σε ένα μεγάλο ποσοστό οφείλεται στην εισροή κεφαλαίων από την Ελλάδα λόγω της οικονομικής κρίσης. Η αύξηση είναι της τάξεως του 19% περίπου ενώ διαπιστώνεται ότι σχεδόν όλες οι τράπεζες επωφελούνται από αυτή την αύξηση με λίγες εξαιρέσεις (πχ. Εθνική Τράπεζα Ελλάδος). Όσον αφορά το μερίδιο αγοράς στις καταθέσεις, το μεγαλύτερο έχει η Τράπεζα Κύπρου με 28,3% και 25,3% το 2010 και 2009 αντίστοιχα. Έπονται η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα και τα ΣΠΙ με μερίδια που κυμαίνονται γύρω στο 20%, η Marfin με μερίδιο λίγο κάτω από 19% και η Ελληνική Τράπεζα με μερίδιο κοντά στο 9%. Από τις θυγατρικές ξένων τραπεζών αξίζει να αναφερθεί το σημαντικότερο μερίδιο της Alpha Bank που είναι 5,07% και 5,58% τα δύο έτη αντίστοιχα. Τέλος, τα υποκαταστήματα των ξένων τραπεζών έχουν αθροιστικά ένα μερίδιο λίγο κάτω από το 10% του συνόλου των καταθέσεων.

Οι επόμενοι δύο πίνακες αφορούν τα μερίδια αγοράς για τις χορηγήσεις που είναι η δεύτερη σημαντική τραπεζική λειτουργία μετά από τις καταθέσεις.

Πίνακας 3.5: Χορηγήσεις έτους 2010

	ΣΥΝΟΛΟ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	Μερίδιο τράπεζας
	Σε χιλ. ευρώ	%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	14.922.221	24,27%
MARFIN POPULAR BANK PUBLIC CO LTD	10.455.912	17,00%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	4.417.152	7,18%
ALPHA BANK CYPRUS LTD	4.683.509	7,62%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	1.252.171	2,04%

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	12.515.276	20,35%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	770.742	1,25%
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	320.172	0,52%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ BANK - CYPRUS LTD	619.497	1,01%
USB BANK PLC	386.733	0,63%
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	1.242.089	2,02%
SOCIETE GENERALE CYPRUS LTD	296.395	0,48%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	212.141	0,35%
EUROBANK EFG CYPRUS LTD	2.266.012	3,69%
ΑΛΛΕΣ	7.128.404	11,59%
ΣΥΝΟΛΟ	61.488.426	100,00%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Πίνακας 3.6: Χορηγήσεις έτους 2009

	<u>ΣΥΝΟΛΟ</u> <u>ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ</u>	<u>Μερίδιο</u> <u>τράπεζας</u>
	€000	%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	13.794.676	23,83%
MARFIN POPULAR BANK PUBLIC CO LTD	9.343.795	16,14%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ	4.036.509	6,97%
ALPHA BANK CYPRUS LTD	4.509.975	7,79%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	939.910	1,62%
ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	11.264.784	19,46%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΚΥΠΡΟΥ) ΛΤΔ	580.703	1,00%
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ	259.882	0,45%

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ		
ΕΜΠΟΡΙΚΗ BANK - CYPRUS LTD	527.149	0,91%
USB BANK PLC	356.668	0,62%
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	1.170.281	2,02%
SOCIETE GENERALE CYPRUS LTD	284.222	0,49%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	189.850	0,33%
EUROBANK EFG CYPRUS LTD	2.933.398	5,07%
ΆΛΛΕΣ	7.689.493	13,28%
ΣΥΝΟΛΟ	57.881.295	100,00%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Όσον αφορά τις χορηγήσεις, παρατηρείται μια πιο συγκρατημένη αύξηση σε σχέση με αυτή των καταθέσεων της τάξεως του 7% περίπου που δείχνει όμως ως ένα βαθμό την μικρή επιρροή που είχε η χρηματοπιστωτική κρίση στον τραπεζικό τομέα στην Κύπρο. Τα μερίδια αγοράς είναι παρόμοια με αυτά των καταθέσεων αφού στις τρεις πρώτες θέσεις κυριαρχούν η Τράπεζα Κύπρου (24% περίπου τα 2 έτη), οι Συνεργατικές τράπεζες (20%) και η Marfin με μερίδιο 16%-17%. Εξίσου εντυπωσιακή είναι η παρουσία της Alpha Bank στις χορηγήσεις με μερίδιο που πλησιάζει το 8% ενώ τέλος, τα ξένα υποκαταστήματα έχουν ένα μερίδιο 12% με 13% αθροιστικά.

Αυτό που εξάγεται ως τελικό συμπέρασμα είναι ότι παρόλο το τεράστιο μέγεθος του τραπεζικού τομέα στην Κύπρο, υπάρχει μικρή διασπορά σε λίγες εμπορικές τράπεζες (κυρίως 3 τοπικές και η Alpha Bank). Επίσης, σημαντικός είναι ο ρόλος των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.) που αποτελούν μέρος της κουλτούρας του τόπου άλλωστε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

4.1 Εισαγωγικά

Στην παρούσα ενότητα θα επιχειρηθεί να γίνει μια χρηματοοικονομική ανάλυση των τεσσάρων τραπεζικών ιδρυμάτων που έχουν ως έδρα της Κύπρο. Τα απαιτούμενα δεδομένα αντλήθηκαν από τις ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις των τραπεζών (ισολογισμός και αποτελέσματα χρήσης) για τα έτη 2005 -2009.

Η ανάλυση θα γίνει με τη βοήθεια κάποιων βασικών χρηματοοικονομικών δεικτών διαφόρων κατηγοριών. Θα χρησιμοποιηθούν δείκτες αποδοτικότητας οι οποίοι αξιολογούν την αποδοτικότητα των επενδύσεων των τραπεζών, την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, το κόστος του ενεργητικού και των εσόδων και την αποδοτικότητα της συνολικής περιουσίας της κάθε τράπεζας. Οι δείκτες ρευστότητας χρησιμοποιούνται ώστε να αξιολογείται η ικανότητα της επιχείρησης να ανταποκρίνεται στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της, δηλαδή τις προμηθευτές, τους τρέχοντες λογαριασμούς, τους μισθούς, τα μερίσματα και τους τόκους. Έπειτα, υπολογίστηκαν δείκτες που αξιολογούν την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και αφορούν κυρίως τη σχέση των χορηγήσεων και των καταθέσεων με τα ίδια κεφάλαια και το σύνολο του ενεργητικού της εταιρίας. Τέλος, οι δείκτες ποιότητας του ενεργητικού που αντικατοπτρίζουν τη σχέση των προβλέψεων με τα έσοδα και το σύνολο του ενεργητικού.

Η ανάλυση των δεικτών θα γίνει σε δύο υποπεριόδους μέσα στην πενταετία λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική κρίση που ξέσπασε μέσα στο 2008. Έτσι, η πρώτη υποπερίοδος είναι 2005-2007 και θεωρείται προ κρίσης ενώ τα έτη 2008-2009 είναι μέσα στην κρίση. Θα διαπιστωθεί, λοιπόν, αν και πόσο επηρεάστηκαν οι κυπριακές τράπεζες από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Θα πρέπει βέβαια να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η οικονομική κρίση θεωρείται ότι έπληξε την Κύπρο με κάποια καθυστέρηση σε σχέση με πολλές ευρωπαϊκές χώρες που αντιμετώπισαν τις συνέπειες άμεσα.

4.2 Δείκτες αποδοτικότητας

Οι δείκτες αποδοτικότητας, όπως έχει ήδη αναφερθεί, παρουσιάζουν την απόδοση των δραστηριοτήτων της κάθε επιχείρησης μέσα από διαφορετικές σκοπιές. Είναι από τους πιο σημαντικούς δείκτες και από τους πρώτους που ελέγχουν οι υποψήφιοι επενδυτές μιας εταιρίας.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν συγκεντρωτικά τους δείκτες αποδοτικότητας των τεσσάρων τραπεζών για τα έτη 2005-2009 ενώ παράλληλα απεικονίζουν και τους μέσους όρους των δεικτών προ και μετά κρίσης (δηλαδή για τις δύο υποπεριόδους που αναφέρθηκαν στην εισαγωγή) για την κάθε τράπεζα. Ο τελευταίος πίνακας εμφανίζει τους μέσους όρους των δύο υποπεριόδων συγκεντρωτικά και για τις τέσσερις τράπεζες.

Οι εξεταζόμενοι δείκτες στα πλαίσια της παρούσας εργασίας είναι οι ακόλουθοι:

1. ΚΚΠΦ/ΙΚ = Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων/Ίδια Κεφάλαια (+ θετική επίδραση)

Όσο αυξάνονται τα Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων σε σχέση με τα Ίδια Κεφάλαια της Τράπεζας, τόσο καλύτερη και η αποδοτικότητάς της. Πρακτικά, τιμές του Δείκτη αυτού που τείνουν να αυξάνονται διαχρονικά φανερώνουν διαχρονική βελτίωση της αποδοτικότητας της τράπεζας. Αντιθέτως, μειούμενες τιμές χαρακτηρίζουν χαμηλότερη αποδοτικότητα.

2. ΚΚΠΦ/ΣΕ = Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων/Σύνολο Ενεργητικού (+ θετική επίδραση)

Όσο αυξάνονται τα Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων σε σχέση με το Σύνολο του Ενεργητικού, τόσο καλύτερη είναι η αποδοτικότητα της τράπεζας. Ισχύουν ότι και στον προηγούμενο δείκτη.

3. ΚΚΠΦ/(ΧΟΡ+ΚΑΤ) = Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων/Χορηγήσεις + Καταθέσεις (+ θετική επίδραση)

Όσο αυξάνονται τα καθαρά κέρδη της τράπεζας σε σχέση με το ύψος των δύο βασικών λειτουργιών των τραπεζών (τις καταθέσεις και τις χορηγήσεις) τόσο μεγαλύτερη αποδοτικότητα υπάρχει.

4. ROA = Καθαρά Κέρδη/Σύνολο Ενεργητικού (+ θετική επίδραση)

Ποσοτικοποιεί την αποδοτικότητα της συνολικής περιουσίας της επιχείρησης. Όσο αυξάνονται τα κέρδη σε σχέση με το σύνολο του ενεργητικού, τόσο μεγαλύτερη αποδοτικότητα έχει η τράπεζα. Αντίθετα, μειούμενος δείκτης καταδεικνύει πρόβλημα αποδοτικότητας.

5. ROE = Καθαρά Κέρδη/Ίδια Κεφάλαια (+ θετική επίδραση)

Δείχνει την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων της επιχείρησης που απολαμβάνουν οι επενδυτές. Μεγαλύτερα κέρδη σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια σημαίνουν μεγαλύτερη απόδοση της επένδυσης των ατόμων που κατέχουν την επιχείρηση. Αντίστοιχα, μείωση του δείκτη καταδεικνύει προβληματική τράπεζα.

6. ΚΠΕ (Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου)=Καθαρά Έσοδα από Τόκους/Κερδοφόρο Ενεργητικό (+ θετική επίδραση)

Ο δείκτης δείχνει το καθαρό περιθώριο επιτοκίου της τράπεζας, δηλαδή μετρά το καθαρό εισόδημα από τόκους σε σχέση με το κερδοφόρο ενεργητικό. Όσο μεγαλύτερη τιμή έχει ο δείκτης, τόσο καλύτερη αποδοτικότητα υπάρχει.

7. ΚΕΣ = Έξοδα εκτός τόκων/Καθαρά έσοδα τόκων + Έσοδα εκτός τόκων (- αρνητική επίδραση)

Δείχνει τη σχέση των εξόδων και του όγκου των τραπεζικών εργασιών. Υψηλότερα έξοδα σημαίνουν και χαμηλότερη κερδοφορία και αποδοτικότητα.

8. ΚΕΝ = Έξοδα εκτός τόκων/Κυκλοφορούν Ενεργητικό (- αρνητική επίδραση)

Ομοίως με τον προηγούμενο δείκτη, εμφανίζει τη σχέση των εξόδων με το κυκλοφορούν ενεργητικό. Υψηλός δείκτης σημαίνει χαμηλή κερδοφορία.

A) Τράπεζα Κύπρου

Όσον αφορά την Τράπεζα Κύπρου, που είναι και η μεγαλύτερη στο νησί, παρατηρούμε ότι σχεδόν όλοι οι δείκτες παρουσιάζουν μια μικρή αλλά εμφανή μείωση τη διετία μετά την κρίση με εξαίρεση την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων που αυξήθηκε από το 18,07% στο 18,12%. Επίσης, οι δύο δείκτες κόστους εμφανίζουν μια μικρή μείωση που πιθανώς να οφείλεται στην προσπάθεια της τράπεζας να περιορίσει τα έξοδα εκτός των τόκων της, όπως τα λειτουργικά. Αυτό ήταν μια τακτική που ακολουθήθηκε και συνεχίζει να υφίσταται σε αρκετούς κλάδους με σκοπό τον περιορισμό των ζημιών. Μια σημαντική παρατήρηση που

πρέπει να γίνει είναι ότι αυτή η μείωση προήλθε από την μεγάλη πτώση όλων των δεικτών το 2009, όταν η κρίση επηρέασε σε μεγαλύτερο βαθμό τις τράπεζες της Κύπρου. Για παράδειγμα, ο Δείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού (Return on Assets-ROA=Καθαρά κέρδη/Συνολικά Περιουσιακά Στοιχεία) το 2007 ήταν 1,54%, το 2008 έπεσε στο 1,32% και το 2009 συνέχισε σε ελεύθερη πτώση στο 0,82%. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει στους περισσότερους δείκτες αποδοτικότητας. Ένα δεύτερο στοιχείο είναι το γεγονός ότι παρότι η χρήση του 2005 δείχνει να είναι η χειρότερη από τις πέντε χρήσεις, ο μέσος όρος των δεικτών την τριετία πριν την κρίση είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο της διετίας 2008-2009, γεγονός που δείχνει ότι η επιρροή της κρίσης ήταν ιδιαίτερα μεγάλη που δεν έγινε αντιστάθμιση της κακής χρήσης του 2005.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει μια επισκόπηση των δεικτών αποδοτικότητας όπως αυτοί εμφανίζονται σε όλους τους πίνακες για τις τέσσερις τράπεζες.

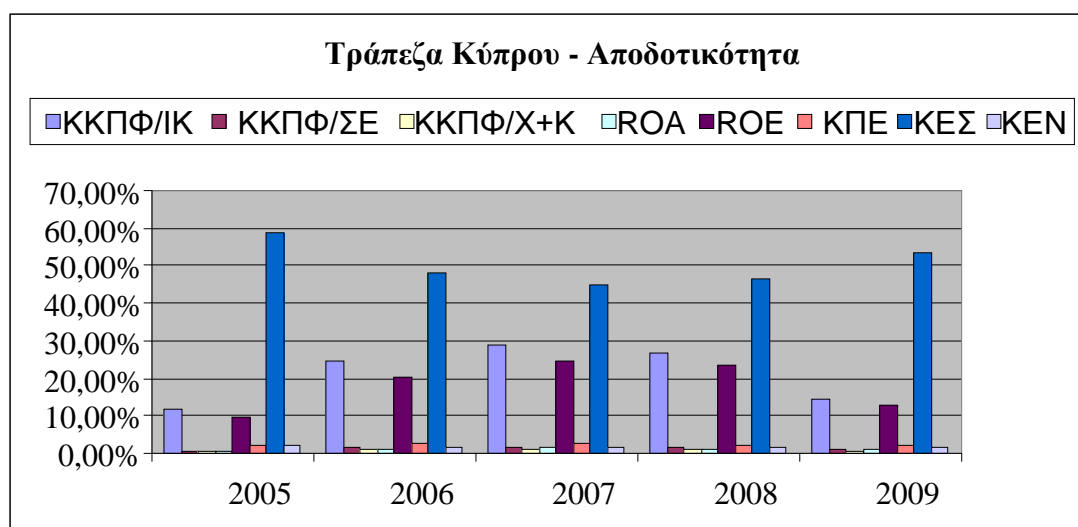
Πίνακας 4.1: Τράπεζα Κύπρου-Δείκτες Αποδοτικότητας

		Περίοδος προ της περιόδου κρίσης				Περίοδος κατά τη διάρκεια της κρίσης		
Δείκτης- Πρόσημο		2005	2006	2007	Μέσος Όρος (Μ.Ο.) τριετίας	2008	2009	Μ.Ο. διετίας
Δ1=ΚΚΠ Φ/ΙΚ	(+)	11,89%	24,82 %	29,04%	21,92%	26,82%	14,69%	20,76%
Δ2=ΚΚΠ Φ/ΣΕ	(+)	0,71%	1,54%	1,83%	1,36%	1,53%	0,93%	1,23%
Δ3=ΚΚΠ Φ/Χ+Κ	(+)	0,51%	1,09%	1,32%	0,98%	1,05%	0,67%	0,86%
ROA	(+)	0,57%	1,26%	1,54%	1,12%	1,32%	0,82%	1,07%
ROE	(+)	9,51%	20,24%	24,46%	18,07%	23,28%	12,95%	18,12%
Δ4=ΚΠΕ	(+)	2,37%	2,65%	2,53%	2,52%	2,33%	2,28%	2,3%

ΚΟΣΤΟΣ ΕΣ.(ΚΕΣ)	(-)	58,63%	47,87%	44,69%	50,4%	46,55%	53,52%	50,03%
ΚΟΣΤΟΣ ΕΝΕΡΓ. (ΚΕΝ)	(-)	1,95%	1,77%	1,59%	1,77%	1,59%	1,79%	1,69%

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Σε γενικές γραμμές από την ανάλυση του πίνακα 4.1 παρατηρείται ότι την τριετία προ της κρίσης (2005-2007), η Τράπεζα Κύπρου καταγράφει σταδιακή βελτίωση στο σύνολο των υπό εξέταση χρηματοοικονομικών δεικτών, φανερόντας την ουσιαστική και προοδευτική ανάπτυξή της. Το 2008, έτος έναρξης της κρίσης, συνεχίζεται η ίδια πορεία, με εξαίρεση τους Δείκτες Δ4, ΚΕΣ και ΚΕΝ, γεγονός που δηλώνει ότι η οικονομική κρίση δεν επηρέασε την τράπεζα κατά το συγκεκριμένο έτος. Σε αντίθεση βέβαια με τη χρήση του 2009, όπου όλοι οι Δείκτες φανερώνουν τον επηρεασμό της Τράπεζας από την χρηματοοικονομική κρίση μέσω της εμφανούς μείωσης των ΚΚΠΦ.

Γράφημα 4.1: Αποδοτικότητα Τράπεζας Κύπρου

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

B) Marfin Bank

Αντίστοιχα είναι και τα συμπεράσματα για την Marfin Bank με πιο εμφατικό όμως τρόπο, αφού η πτώση των δεικτών είναι πολύ μεγαλύτερη σε σχέση με την Τράπεζα Κύπρου. Η πτώση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην μεγάλη μείωση των κερδών ειδικά σε σχέση με το 2007 που ήταν η καλύτερη χρονιά από τις πέντε. Μάλιστα, μια διαφορά με την Τράπεζα Κύπρου είναι ότι η Marfin δεν κατάφερε σε καμία περίπτωση να περιορίσει τα έξοδά της, συγκριτικά πάντα με τα συνολικά έσοδά της με αποτέλεσμα ο δείκτης κόστους εσόδων να παρουσιάσει αύξηση. Μια ακόμα διαφορά είναι ότι το 2006 ήταν η χειρότερη χρονιά και όχι το 2005.

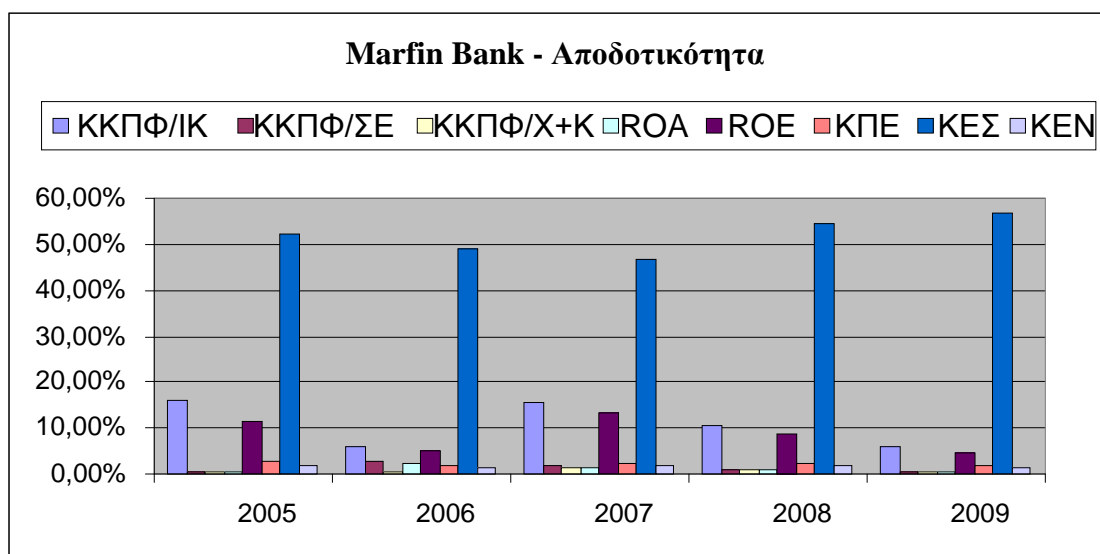
Πίνακας 4.2: Marfin Bank-Δείκτες Αποδοτικότητας

		Περίοδος πριν την κρίση				Περίοδος κατά τη διάρκεια της κρίσης		
Δείκτες - Πρόσημα		2005	2006	2007	ΜΟ τριετίας	2008	2009	ΜΟ διετίας
Δ1=ΚΚΠΦ/ΙΚ	(+)	16%	5,99%	15,79%	12,59%	10,31%	5,79%	8,05%
Δ2=ΚΚΠΦ/ΣΕ	(+)	0,86%	0,81%	1,82%	1,16%	0,96%	0,52%	0,74%
Δ3=ΚΚΠΦ/Χ+Κ	(+)	0,63%	0,65%	1,43%	0,9%	0,76%	0,44%	0,6%
ROA	(+)	0,62%	0,67%	1,54%	0,94%	0,81%	0,41%	0,61%
ROE	(+)	11,48%	4,98%	13,36%	9,94%	8,74%	4,53%	6,63%
Δ4=ΚΠΕ	(+)	2,69%	1,86%	2,51%	2,35%	2,19%	1,71%	1,95%
ΚΕΣ	(-)	52,29%	49,24%	46,82%	49,45%	54,69%	56,65%	55,67%
ΚΕΝ	(-)	1,93%	1,28%	1,95%	1,72%	1,63%	1,53%	1,58%

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Γενικά, παρατηρείται ότι η Marfin Bank παρουσιάζει σημαντικές μεταπτώσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου προ της κρίσης, ειδικά το έτος 2006. Παρόλα αυτά, διαπιστώνεται ότι οι μέσοι όροι των δύο περιόδων εμφανίζουν σημαντική διαφορά προς το χειρότερο βέβαια αφού τα σημάδια της κρίσης έκαναν την εμφάνισή τους το 2008 και η κατάσταση επιδεινώθηκε το 2009 όπου αφομοιώθηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό οι συνέπειες στην χρηματοοικονομική κατάσταση της τράπεζας. Αυτό που πρέπει να σημειωθεί επίσης, είναι ότι η Marfin Bank έχει ιδιαίτερους δεσμούς με την

ελληνική αγορά (ίσως σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις υπόλοιπες κυπριακές τράπεζες). Ο αντίκτυπος αυτού φαίνεται ξεκάθαρα στους υπό εξέταση δείκτες. Τέλος, ο μόνος δείκτης με θετική πορεία είναι αυτός του κόστους ενεργητικού, ο οποίος παρουσιάζει ικανοποιητική μείωση από 1,72% σε 1,58% κατά τη διετία της κρίσης, λόγω μείωσης των εξόδων σε σχέση με τη συνολική περιουσία της τράπεζας.

Γράφημα 4.2: Αποδοτικότητα Marfin Bank

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Γ) Ελληνική Τράπεζα

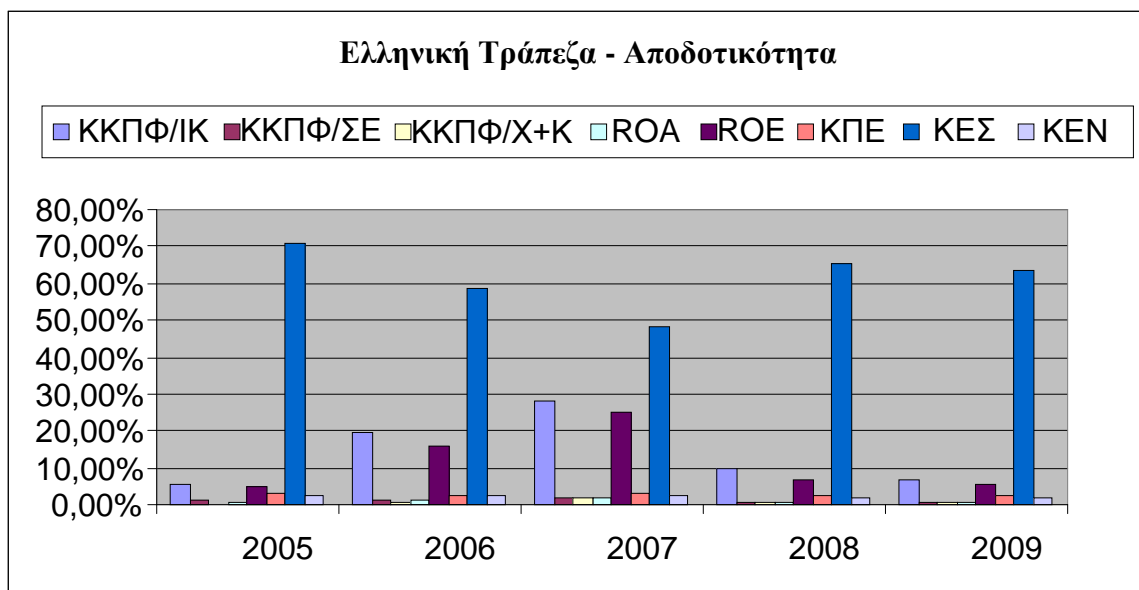
Παρόμοια είναι και τα αποτελέσματα της Ελληνικής Τράπεζας με σημαντική μείωση όλων των δεικτών αποδοτικότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο δείκτης που δείχνει τη σχέση μεταξύ καθαρών κερδών προ φόρων και ιδίων κεφαλαίων που μειώθηκε από το 17,57% στο 8,38%. Μάλιστα, ενώ το 2006 ήταν κοντά στο 20% και το 2007 ήταν 28%, τις δύο επόμενες χρονιές έπεσε σε μονοψήφια νούμερα.

Πίνακας 4.3: Ελληνική Τράπεζα-Δείκτες Αποδοτικότητα

		Περίοδος πριν την κρίση				Περίοδος κατά τη διάρκεια της κρίσης		
Δείκτες - Πρόσημα		2005	2006	2007	ΜΟ τριετίας	2008	2009	ΜΟ διετίας
Δ1=ΚΚΠΦ/ΙΚ	(+)	5,36%	19,35%	28%	17,57%	9,85%	6,91%	8,38%
Δ2=ΚΚΠΦ/ΣΕ	(+)	0,29%	1,09%	2,07%	1,15%	0,57%	0,44%	0,5%
Δ3=ΚΚΠΦ/Χ+ Κ	(+)	0,22%	0,85%	1,59%	0,89%	0,41%	0,32%	0,37%
ROA	(+)	0,25%	0,9%	1,83%	1%	0,4%	0,34%	0,37%
ROE	(+)	4,66%	16,07%	24,76%	15,16%	6,91%	5,42%	6,17%
Δ4=ΚΠΕ	(+)	2,77%	2,66%	3,02%	2,82%	2,63%	2,42%	2,52%
ΚΕΣ	(-)	70,8%	58,81%	48,39%	59,33%	65,2%	63,49%	64,32%
ΚΕΝ	(-)	2,73%	2,31%	2,14%	2,39%	2,05%	2,09%	2,07%

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Η πορεία της Ελληνικής Τράπεζας προ και μετά κρίσης είναι εμφανής μέσα από τους δείκτες. Όλοι, με μοναδική εξαίρεση τον Δ4, παρουσιάζουν βελτίωση τα τρία έτη πριν την κρίση. Η μόνη παραφωνία είναι ο Δ4, ο οποίος μειώνεται το 2006 για να παρουσιάσει μεγάλη αύξηση όμως το 2007. Το 2008, παρότι η κρίση ήταν πολύ πρόσφατη και δεν κάλυπτε όλο το ημερολογιακό έτος, οι δείκτες σημειώνουν εμφανή επιδείνωση κάτι που συνεχίζεται και το 2009. Για παράδειγμα, οι δύο βασικότεροι δείκτες αποδοτικότητα, το ROA και το ROE, το 2007 είχαν τιμές 1,83% και 24,76% αντίστοιχα ενώ το 2009 οι τιμές μειώθηκαν σε 0,34% και 5,42%, δηλαδή σχεδόν στο 1/5 της υψηλότερης τιμής για την πενταετία. Μια ακόμα παρατήρηση είναι ότι οι τιμές των δεικτών του 2009 έχουν φτάσει σχεδόν στα επίπεδα των τιμών του 2005 καταδεικνύοντας το μεγάλο πισωγύρισμα που συντελέστηκε.

Γράφημα 4.3: Αποδοτικότητα Ελληνικής Τράπεζας

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Δ) Τράπεζα USB

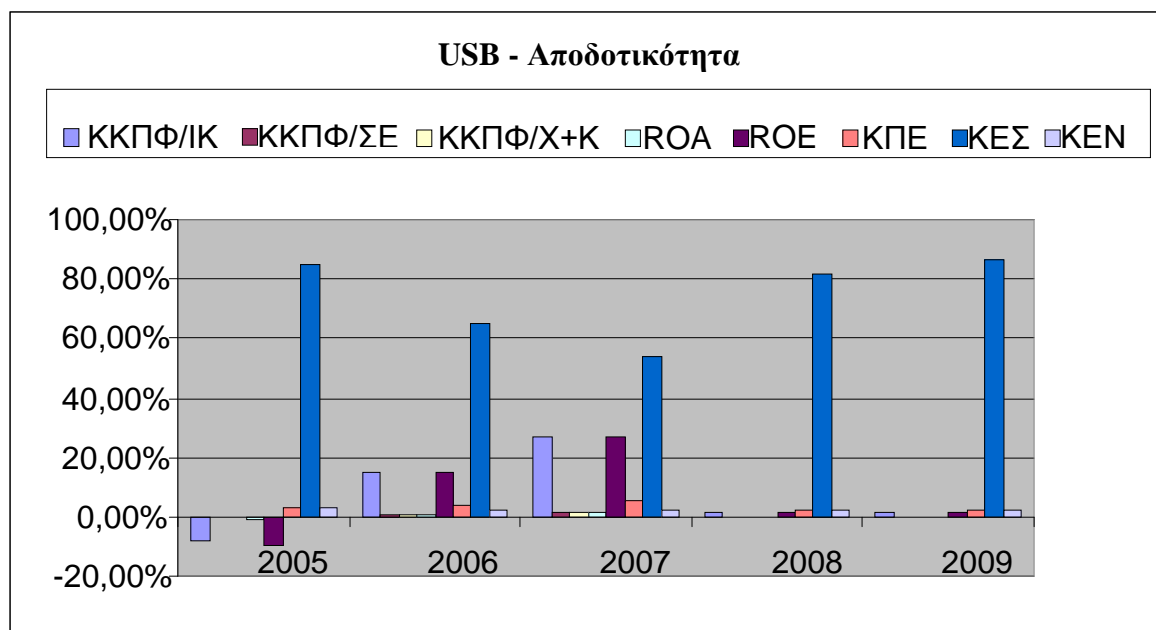
Η τελευταία κυπριακή τράπεζα υπό εξέταση είναι η USB. Αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση αφού είναι η μόνη τράπεζα που το 2005 εμφάνισε ζημίες. Παρόλα αυτά εκτόξευσε τους δείκτες της τα έτη 2006 και 2007 οπότε βελτίωσε κατά πολύ τους μέσους όρους την τριετία. Όμως, η διετία 2008-2009 ήταν καταστροφική όπως φαίνεται από τους δείκτες αφού οι μέσοι όροι κατρακύλησαν εκ νέου. Χαρακτηριστική η αποδοτικότητα του συνόλου του ενεργητικού που από το 0,64% έπεσε στο 0,1%. Η πτώση οφείλεται στη μεγάλη μείωση των κερδών τα οποία από τα 7,8 εκ. ευρώ το 2007 έπεσαν στις 380 χιλ. ευρώ το 2009.

Πίνακας 4.4: Τράπεζα USB-Δείκτες Αποδοτικότητα

		Περίοδος πριν την κρίση				Περίοδος κατά τη διάρκεια της κρίσης		
Δείκτες - Πρόσημα		2005	2006	2007	ΜΟ τριετίας	2008	2009	ΜΟ διετίας
Δ1=ΚΚΠΦ/ΙΚ	(+)	-8,39%	14,95%	26,6%	11,05%	1,73%	1,24%	1,49%
Δ2=ΚΚΠΦ/ΣΕ	(+)	-0,44%	0,75%	1,67%	0,66%	0,11%	0,07%	0,09%
Δ3=ΚΚΠΦ/Χ+Κ	(+)	-0,3%	0,54%	1,26%	0,5%	0,07%	0,05%	0,06%
ROA	(+)	-0,49%	0,75%	1,67%	0,64%	0,12%	0,07%	0,1%
ROE	(+)	-9,35%	14,93%	26,62%	10,73%	1,85%	1,25%	1,55%
Δ4=ΚΠΕ	(+)	2,99%	3,63%	5,13%	3,92%	2,45%	2,53%	2,49%
ΚΕΣ	(-)	85,12%	65,3%	53,61%	68,01%	81,49%	86,3%	83,9%
ΚΕΝ	(-)	3,08%	2,47%	2,51%	2,69%	2,53%	2,62%	2,58%

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Παρόμοια είναι και τα συμπεράσματα για την τελευταία κυπριακή τράπεζα υπό εξέταση, η οποία μετά από την αρνητική χρονιά του 2005 ανεβάζει όλους τους δείκτες της για να έρθει η κρίση του 2009 και να φέρει τις τιμές των δεικτών οριακά σε θετικό έδαφος. Παράδειγμα αποτελούν οι δείκτες Δ3 και Δ4 των οποίων οι τιμές βρίσκονται κάτω από το 0,1% λόγω των πολύ μικρών κερδών της τράπεζας εκείνο το έτος. Επίσης, μεγάλο πρόβλημα φαίνεται ότι αποτελεί το ύψος των εξόδων σε σχέση με τα συνεχώς μειούμενα έσοδα αφού ο ΚΕΣ έχει τιμή 86,31% το 2009 που αποτελεί τιμή- ρεκόρ μεταξύ των τεσσάρων τραπεζών αλλά και ρεκόρ πενταετίας για την συγκεκριμένη τράπεζα.

Γράφημα 4.4: Αποδοτικότητα USB

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Στον τελευταίο πίνακα παρουσιάζονται οι μέσοι όροι για κάθε δείκτη για τις δύο υποπεριόδους ώστε να φανεί για ακόμα μία φορά η επίδραση που είχε η κρίση στις τιμές τους. Ο μόνος δείκτης που φαίνεται να μην επηρεάζεται ιδιαίτερα (τουλάχιστον σε σχέση με τους άλλους) είναι το καθαρό περιθώριο επιτοκίου.

Πίνακας 4.5: Μ.Ο. Δεικτών Αποδοτικότητας των 4 κυπριακών τραπεζών

Δείκτες	Μ.Ο. 2005-2007	Μ.Ο. 2008-2009
Δ1=ΚΚΠΦ/ΙΚ	15,78%	9,67%
Δ2=ΚΚΠΦ/ΣΕ	1,08%	0,64%
Δ3=ΚΚΠΦ/Χ+Κ	0,82%	0,47%
ROA	0,93%	0,54%
ROE	13,48%	8,12%
Δ4=ΚΠΕ	2,9%	2,32%
ΚΟΣΤΟΣ ΕΣ.	56,75%	63,48%
ΚΟΣΤΟΣ ΕΝ.	2,14%	1,98%

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Παρατηρείται, ότι από τους δείκτες αποδοτικότητας εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι τράπεζες έχουν επηρεαστεί από τα δεδομένα της κρίσης άλλες σε μεγάλο και άλλες σε μικρότερο βαθμό. Σημαντική είναι η μείωση τόσο της αποδοτικότητας των ιδίων κεφαλαίων (ROE) όσο και του Δ1. Αυτό πιθανώς να οφείλεται στην ταυτόχρονη μείωση των κερδών των τραπεζών αλλά και στην συγκριτικά μεγάλη αύξηση των ιδίων κεφαλαίων, δείγμα ότι οι τράπεζες συνεχίζουν να αναπτύσσονται παρά την οικονομική κρίση προσδοκώντας καλύτερες συνθήκες στο άμεσο μέλλον. Φυσικά, τα συμπεράσματα θα είναι πιο ασφαλή με την εξέταση και των υπόλοιπων δεικτών.

4.3 Δείκτες ρευστότητας

Μία ακόμα σημαντική κατηγορία δεικτών είναι οι δείκτες ρευστότητας που δείχνουν την ικανότητα της εκάστοτε επιχείρησης να αποπληρώσει τις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις της. Στην περίπτωση των τραπεζών υπολογίστηκαν δύο δείκτες ρευστότητας. Ο πρώτος δείχνει τη σχέση μεταξύ χορηγήσεις και καταθέσεις και ο δεύτερος τη σχέση των χορηγήσεων με το σύνολο του ενεργητικού της εταιρίας.

Οι πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζουν τους δύο δείκτες για κάθε μία από τις τέσσερις τράπεζες και τους Μέσους Όρους (Μ.Ο.) για τις δύο υποπεριόδους. Το πρώτο στοιχείο είναι ότι και οι τέσσερις τράπεζες αυξάνουν τους μέσους όρους των δεικτών ρευστότητας την περίοδο 2008-2009. Αυτό συμβαίνει γιατί οι χορηγήσεις αυξάνουν σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις καταθέσεις, είτε σε σχέση με τη συνολική περιουσία της τράπεζας. Η τάση αυτή έχει ως αποτέλεσμα μια αύξηση του κινδύνου από πλευράς τραπεζών, αφού οι χορηγήσεις καλύπτουν όλο και μεγαλύτερο μέρος των καταθέσεων ή της περιουσίας των τραπεζών. Μια εξήγηση που μπορεί να δοθεί είναι ότι αυξάνονται οι ανάγκες των επιχειρήσεων και των φυσικών προσώπων για δανεισμό -λόγω της κρίσης- που οδηγεί σε μείωση του τζίρου και σε συρρίκνωση των εισοδημάτων. Η αντίδραση των τραπεζών σε αυτό το γεγονός δεν είναι δεδομένη αφού εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και όχι μόνο από τη ζήτηση που παρουσιάζουν τα δάνεια.

Αντίθετα με την Κύπρο, στην Ελλάδα για παράδειγμα, παρατηρήθηκε μια πιο αμυντική στάση των τραπεζών, αφού μείωσαν την χρηματοδότηση της αγοράς σε μια προσπάθεια να αποφύγουν τη συνολική διόγκωση επισφαλών απαιτήσεων και ανεξόφλητων δανείων.

Ακολουθεί μια περιγραφή των δεικτών ρευστότητας και στη συνέχεια η παράθεση του πίνακα με τις τιμές. Όπου:

1. ΧΟΡ/ΚΑΤ = Χορηγήσεις/Καταθέσεις (-)

Ο συγκεκριμένος δείκτης εμφανίζει τη σχέση μεταξύ των δανείων που έχει προσφέρει η τράπεζα και των καταθέσεων των πελατών της. Με άλλα λόγια, παρουσιάζει τις ανάγκες της τράπεζας σε ρευστό και κατά πόσο μπορούν αυτές να καλυφθούν. Όσο υψηλότερη η τιμή του δείκτη τόσο μεγαλύτερες ανάγκες για ρευστό έχει αφού υψηλή τιμή συνεπάγεται και μεγάλο ποσό χορηγήσεων σε σχέση με τις καταθέσεις.

2. ΧΟΡ/ΣΕ = Χορηγήσεις/Σύνολο Ενεργητικού (-)

Ο δεύτερος δείκτης ρευστότητας συσχετίζει τις χορηγήσεις με τη συνολική περιουσία της τράπεζας όπως αυτή εκφράζεται από το σύνολο του ενεργητικού. Υψηλή τιμή του δείκτη σημαίνει υψηλός κίνδυνος αλλά και υψηλή απόδοση.

Πίνακας 4.6: Δείκτες Ρευστότητας των 4 κυπριακών τραπεζών

Δείκτης – Πρόσημο	Περίοδος προ της περιόδου κρίσης				Περίοδος κατά τη διάρκεια της κρίσης			
	2005	2006	2007	ΜΟ	2008	2009	ΜΟ	
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ								
ΧΟΡ/ΚΑΤ	(-)	0,651	0,692	0,751	0,698	0,874	0,897	0,886
ΧΟΡ/ΣΕ	(-)	0,545	0,578	0,596	0,572	0,676	0,65	0,663
MARFIN BANK								
ΧΟΡ/ΚΑΤ	(-)	0,698	0,741	0,851	0,763	0,944	1,05	0,997
ΧΟΡ/ΣΕ	(-)	0,561	0,532	0,582	0,558	0,611	0,6	0,605
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ								
ΧΟΡ/ΚΑΤ	(-)	0,59	0,558	0,636	0,595	0,75	0,694	0,722
ΧΟΡ/ΣΕ	(-)	0,48	0,457	0,506	0,481	0,59	0,55	0,569
USB								
ΧΟΡ/ΚΑΤ	(-)	0,694	0,578	0,541	0,604	0,698	0,687	0,693
ΧΟΡ/ΣΕ	(-)	0,611	0,514	0,465	0,53	0,644	0,588	0,616

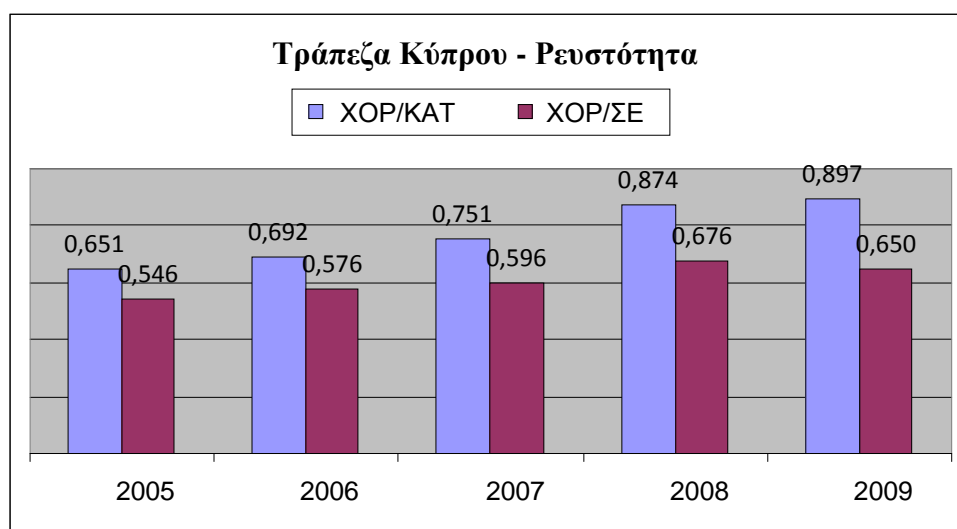
Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Το ίδιο συμπέρασμα εξάγεται και από τον επόμενο πίνακα που παρουσιάζει τους μέσους όρους των δύο δεικτών στις δύο υποπεριόδους, όπου φαίνεται καθαρά μια αρκετά σημαντική αύξηση δεδομένης μάλιστα της οικονομικής συγκυρίας.

Πίνακας 4.7: Μέσοι όροι δεικτών ρευστότητας

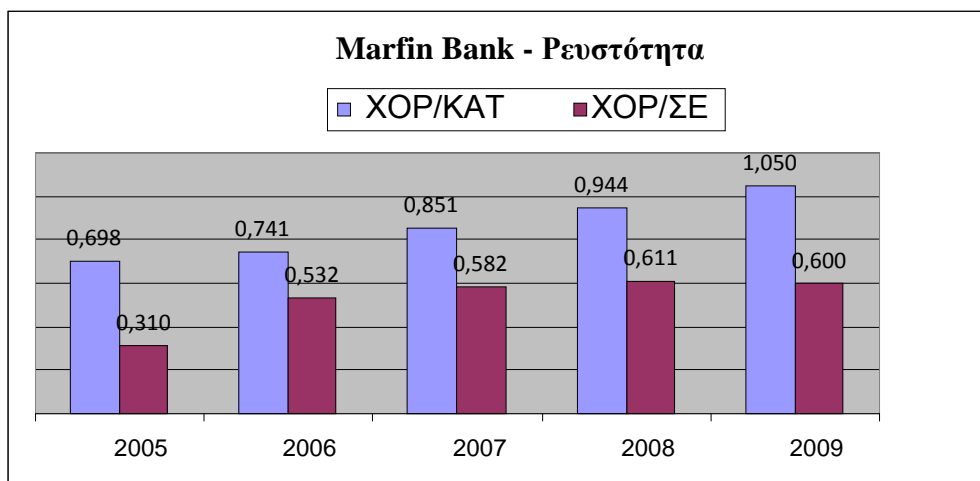
	ΜΟ 2005-2007	ΜΟ 2008-2009
ΧΟΡ/ΚΑΤ	0,665	0,825
ΧΟΡ/ΣΕ	0,535	0,613

Οι δείκτες ρευστότητας είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για μια τράπεζα αφού δείχνουν την ικανότητά της να ανταποκριθεί στις άμεσες υποχρεώσεις της. Γι' αυτό εξάλλου, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι ιδιαίτερα αυστηρή στα όρια που αφορούν την ρευστότητα μιας τράπεζας και περιλαμβάνει σχετικούς δείκτες σε όλα τα τεστ ετοιμότητας στα οποία κατά καιρούς υποβάλλει τις τράπεζες.

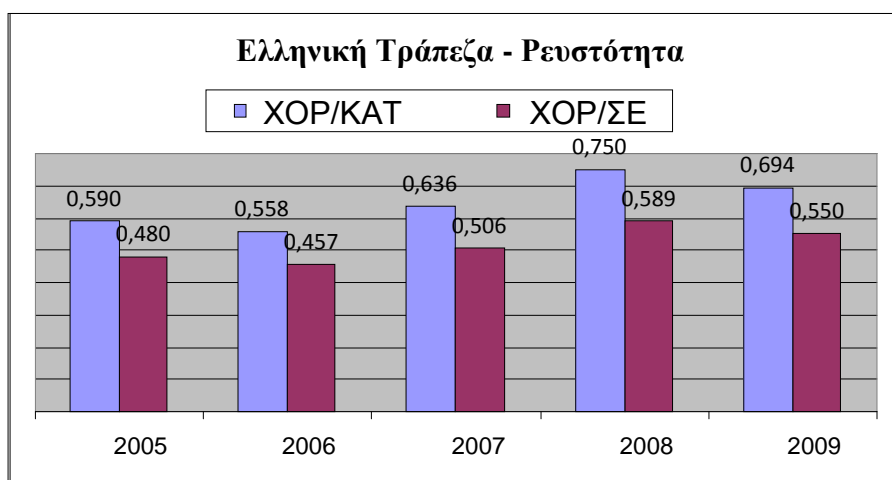
Γράφημα 4.5: Ρευστότητα Τράπεζας Κύπρου

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

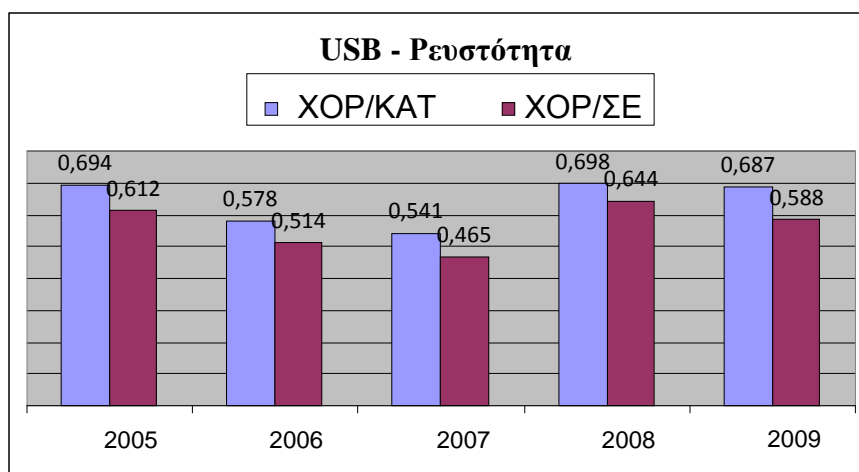
Γράφημα 4.6: Ρευστότητα Marfin Bank

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Γράφημα 4.7: Ρευστότητα Ελληνικής Τράπεζας

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Γράφημα 4.8: Ρευστότητα USB

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

4.4 Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας

Επόμενη κατηγορία δεικτών είναι αυτή της κεφαλαιακής επάρκειας που στην ουσία μετράται η ανάγκη μιας τράπεζας για εξωτερική χρηματοδότηση σε περίπτωση που τα ίδια κεφάλαια δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες της. Υπολογίστηκαν τρεις δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας που δηλώνουν τη σχέση των ιδίων κεφαλαίων με το σύνολο του ενεργητικού, τις χορηγήσεις και τις καταθέσεις της τράπεζας.

Οι ακόλουθοι πίνακες, όπως και στις προηγούμενες κατηγορίες δεικτών, παρουσιάζουν ξεχωριστά για κάθε τράπεζα τους εν λόγω δείκτες αλλά και συγκεντρωτικά για τις δύο υποπεριόδους που βρίσκονται υπό εξέταση. Δεδομένου του γεγονότος ότι οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας έχουν σχέση με τις χορηγήσεις και τις καταθέσεις, τα συμπεράσματα είναι αντίστοιχα με αυτά της προηγούμενης κατηγορίας δεικτών. Ο πρώτος δείκτης (ίδια κεφάλαια / σύνολο ενεργητικού), όσον αφορά την Τράπεζα Κύπρου δεν παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές (μικρή μείωση από το 6,16% στο 6%). Ο δείκτης ίδια κεφάλαια προς χορηγήσεις μειώνεται κατά 1,7% γεγονός που οφείλεται στην αύξηση των χορηγήσεων συγκριτικά με τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών. Αντίστοιχα, ο δείκτης ίδια κεφάλαια προς καταθέσεις αυξάνεται. Όμοιες είναι οι αυξομειώσεις και στις άλλες τρεις τράπεζες με πιο έντονες ίσως αυτές της Marfin Bank.

Ακολουθεί επεξήγηση των δεικτών και των συμβόλων.

1. ΙΚ/ΣΕ = Ίδια Κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού (+)

Συσχετίζει τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας με τη συνολική της περιουσία. Υψηλή τιμή του δείκτη σημαίνει χαμηλή ανάγκη για εξωτερική χρηματοδότηση δηλαδή υψηλή αποδοτικότητα. Αντίστοιχα, χαμηλή τιμή του δείκτη σημαίνει ανάγκη της τράπεζας για λήψη δανείων από τρίτους και χαμηλή αποδοτικότητα λόγω του μεγάλου κόστους των δανείων.

2. ΙΚ/ΧΟΡ = Ίδια Κεφάλαια / Χορηγήσεις (+)

Δείχνει τη σχέση μεταξύ ιδίων κεφαλαίων και χορηγήσεων. Υψηλή τιμή σημαίνει ότι ένα μεγάλο μέρος των χορηγήσεων καλύπτεται από τα ίδια κεφάλαια που σημαίνει ότι υπάρχει κεφαλαιακή επάρκεια στην τράπεζα.

3. ΙΚ/ΚΑΤ = Ίδια Κεφάλαια / Καταθέσεις (+)

Καταδεικνύει τη σχέση μεταξύ των ιδίων κεφαλαίων και των καταθέσεων. Υψηλή τιμή αποδεικνύει υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια.

Πίνακας 4.8: Δείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας 4 κυπριακών τραπεζών

Δείκτης	-	2005	2006	2007	ΜΟ	2008	2009	ΜΟ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ								
ΙΚ/ΣΕ	(+)	5,95%	6,21%	6,31%	6,16%	5,69%	6,31%	6%
ΙΚ/ΧΟΡ	(+)	10,91%	10,78%	10,6%	10,76%	8,42%	9,7%	9,06%
ΙΚ/ΚΑΤ	(+)	7,1%	7,46%	7,96%	7,51%	7,36%	8,7%	8,03%
MARFIN BANK								
ΙΚ/ΣΕ	(+)	5,37%	13,51%	11,51%	10,13%	9,29%	8,99%	9,14%
ΙΚ/ΧΟΡ	(+)	9,57%	25,4%	19,77%	18,25%	15,2%	14,99%	15,09%
ΙΚ/ΚΑΤ	(+)	6,68%	18,82%	16,83%	14,11%	14,34%	15,74%	15,04%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ								
ΙΚ/ΣΕ	(+)	5,38%	5,62%	7,41%	6,14%	5,79%	6,3%	6,04%
ΙΚ/ΧΟΡ	(+)	11,23%	12,28%	14,63%	12,71%	9,83%	11,46%	10,64%
ΙΚ/ΚΑΤ	(+)	6,63%	6,86%	9,3%	7,59%	7,37%	7,95%	7,66%
USB								
ΙΚ/ΣΕ	(+)	5,27%	5,03%	6,28%	5,53%	6,36%	5,84%	6,1%

IK/ΧΟΡ	(+)	8,62%	9,8%	13,49%	10,63%	9,87%	9,93%	9,9%
IK/ΚΑΤ	(+)	5,98%	5,66%	7,29%	6,31%	6,9%	6,83%	6,86%

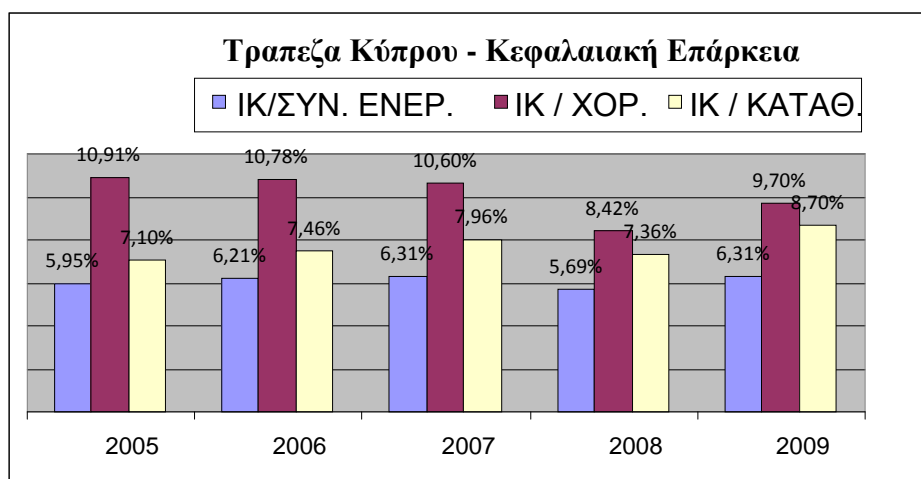
Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Ο επόμενος πίνακας δείχνει του λόγου το αληθές σε πιο συγκεντρωτικό βαθμό. Ο πρώτος δείκτης παραμένει στα ίδια επίπεδα για τις δύο υποπεριόδους υποδηλώνοντας πιθανότατα ότι η πορεία τόσο των ιδίων κεφαλαίων όσο και του συνόλου του ενεργητικού δεν επηρεάστηκαν ιδιαίτερα από την κρίση. Αντίθετα, ο δεύτερος δείκτης μειώθηκε κατά 2 σχεδόν μονάδες και ο τρίτος αυξήθηκε κατά 0,5% περίπου.

Πίνακας 4.9: Μέσοι όροι δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας

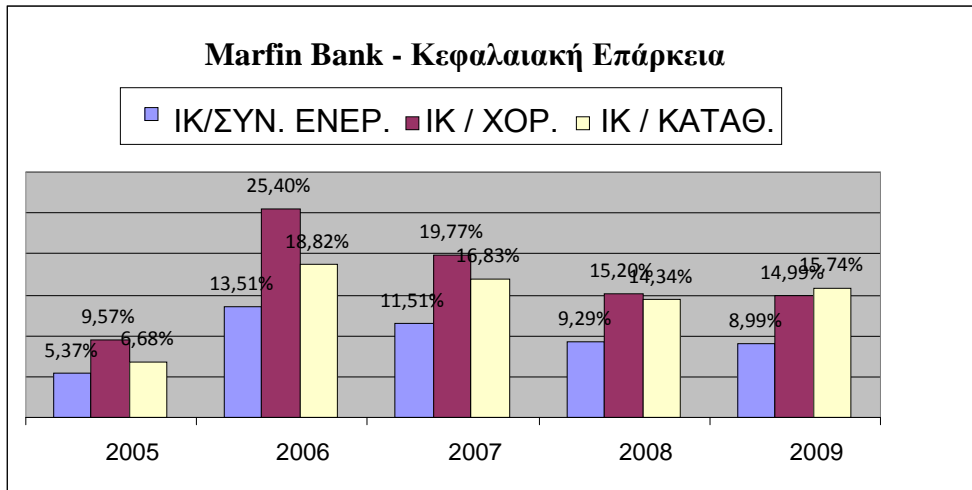
	ΜΟ 2005-2007	ΜΟ 2008-2009
IK/ΣΕ	6,99	6,82
IK/ΧΟΡ	13,09	11,17
IK/ΚΑΤ	8,88	9,4

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

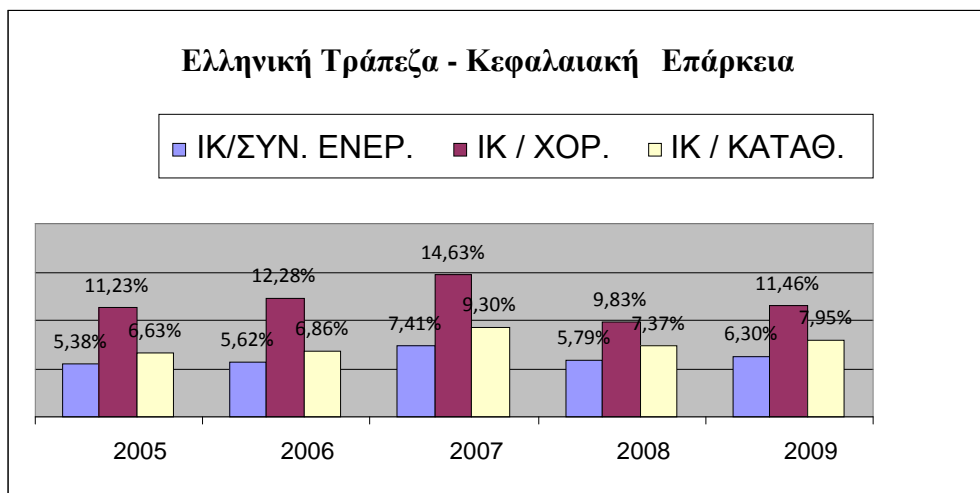
Γράφημα 4.9: Κεφαλαιακή Επάρκεια Τράπεζας Κύπρου

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

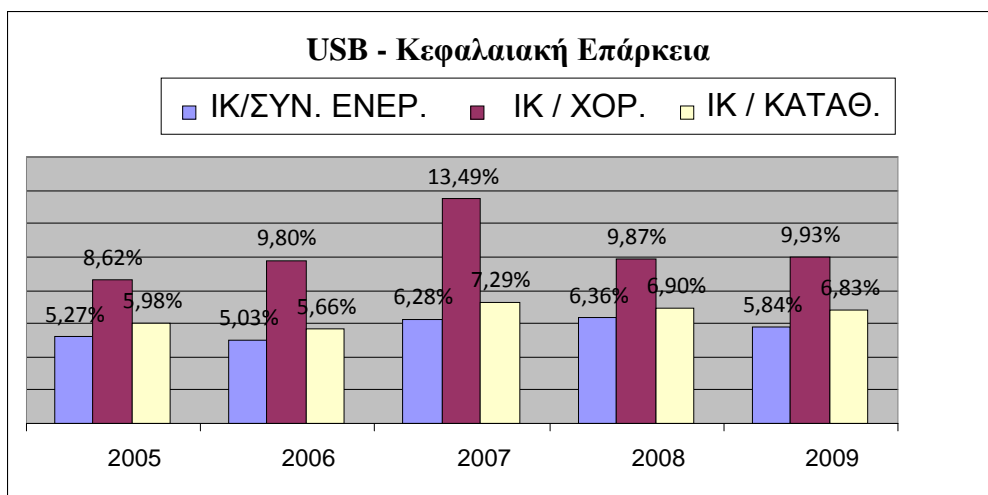
Γράφημα 4.10: Κεφαλαιακή Επάρκεια Marfin Bank

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Γράφημα 4.11: Κεφαλαιακή Επάρκεια Ελληνικής Τράπεζας

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Γράφημα 4.12: Κεφαλαιακή Επάρκεια USB

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Αυτό που αξίζει να σημειωθεί σε αυτή την ενότητα είναι η αντίδραση των κυπριακών τραπεζών στην κρίση που αντί να περιορίσουν τον κίνδυνο, δείχνουν να κινούνται σχετικά επιθετικά όσον αφορά τον δανεισμό. Ίσως θέλησαν να προεξοφλήσουν τη μεγάλη εισροή κεφαλαίων που έγινε από την Ελλάδα κυρίως το 2010 υπό τον φόβο της κατάρρευσης της ελληνικής οικονομίας.

4.5 Δείκτες ποιότητας ενεργητικού

Τελευταία κατηγορία δεικτών είναι αυτοί που φανερώνουν την ποιότητα του ενεργητικού και έχουν να κάνουν κατά βάση με τον λογαριασμό των προβλέψεων που συμπεριλαμβάνουν οι τράπεζες στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις. Οι δείκτες αυτοί σε περίπτωση που έχουν υψηλή τιμή καταδεικνύουν την κακή ποιότητα του ενεργητικού που έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της αποδοτικότητας και της κερδοφορίας⁴³.

Οι πίνακες αυτής της ενότητας δείχνουν τις τιμές των δεικτών για τις τέσσερις τράπεζες καθ' όλη τη διάρκεια της πενταετίας και τους μέσους όρους των δύο υποπεριόδων. Με εξαίρεση την USB, οι άλλες τρεις τράπεζες αυξάνουν τους μέσους όρους των δεικτών τους στη δεύτερη υποπερίοδο που βρίσκεται εν μέσω κρίσης. Μάλιστα, μόνο η Τράπεζα Κύπρου διατηρεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο αφού οι

⁴³ Κοσμίδου Κυριακή, (2006), «Μια χρηματοοικονομική ανάλυση των τραπεζικών ιδρυμάτων σήμερα», Επιστημονικό Marketing και management, Ιούνιος 2006

άλλες δύο εμφανίζουν σημαντική αύξηση (χαρακτηριστικό παράδειγμα η Ελληνική Τράπεζα που αυξάνει τον δείκτη των προβλέψεων προς τα λειτουργικά έσοδα κατά 6,6 ποσοστιαίες μονάδες). Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο αυτό σημαίνει χειροτέρευση της ποιότητας του ενεργητικού με αύξηση των προβλέψεων για επισφάλειες, μείωση εσόδων από τόκους και εν τέλει μείωση των καθαρών κερδών. Η συγκεκριμένη πορεία μπορεί να εξηγηθεί τόσο από την αύξηση των χορηγήσεων που διαπιστώθηκε παραπάνω όσο και από την χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης αρκετών επιχειρήσεων και ατόμων οδηγώντας σε επισφάλειες και διαμαρτυρόμενα δάνεια.

Η επεξήγηση των συμβόλων και των δεικτών είναι η εξής:

1. ΠΡΟΒΛ/ΛΕΙΤ.ΕΣ. = Προβλέψεις / Λειτουργικά Έσοδα (-)

Δείχνει το ποσό των λειτουργικών εσόδων που μπορούν να προβλεφθούν. Υψηλή τιμή σημαίνει χαμηλή ποιότητα ενεργητικού άρα και αρνητική επίπτωση στην αποδοτικότητα.

2. ΠΡΟΒΛ/ΣΕ = Προβλέψεις / Σύνολο Ενεργητικού (-)

Σχέση μεταξύ προβλέψεων και συνολικής περιουσίας της τράπεζας. Ομοίως με προηγούμενο δείκτη, υψηλή τιμή σημαίνει κακή ποιότητα ενεργητικού.

Πίνακας 4.10: Δείκτες Ποιότητας Ενεργητικού 4 κυπριακών τραπεζών

Δείκτες - Πρόσημα	Περίοδος πριν την κρίση				Περίοδος κατά τη διάρκεια της κρίσης			
	2005	2006	2007	ΜΟ	2008	2009	ΜΟ	
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ								
ΠΡΟΒΛ/ΛΕΙΤ. ΕΣ.	(-)	12,58%	11%	5,01%	12,58%	7,6%	19,27%	13,44%
ΠΡΟΒΛ/ΣΕ	(-)	0,71%	0,4%	0,18%	0,43%	0,25%	0,63%	0,44%
MARFIN BANK								
ΠΡΟΒΛ/ΛΕΙΤ. ΕΣ.	(-)	18,02%	15,04%	8,33%	13,8%	11,92%	23,31%	17,62%
ΠΡΟΒΛ/ΣΕ	(-)	0,65%	0,36%	0,32%	0,45%	0,34%	0,6%	0,47%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ								
ΠΡΟΒΛ/ΛΕΙΤ. ΕΣ.	(-)	20,1%	15,53%	3,97%	13,2%	16,32%	23,46%	19,89%

ΠΡΟΒΛ/ΣΕ	(-)	0,76%	0,6%	0,17%	0,51%	0,51%	0,76%	0,63%
	USB							
ΠΡΟΒΛ/ΛΕΙΤ. ΕΣ.	(-)	18,83%	9,66%	7,02%	11,84%	11,39%	9,05%	10,22%
ΠΡΟΒΛ/ΣΕ	(-)	0,67%	0,36%	0,32%	0,45%	0,35%	0,27%	0,31%

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

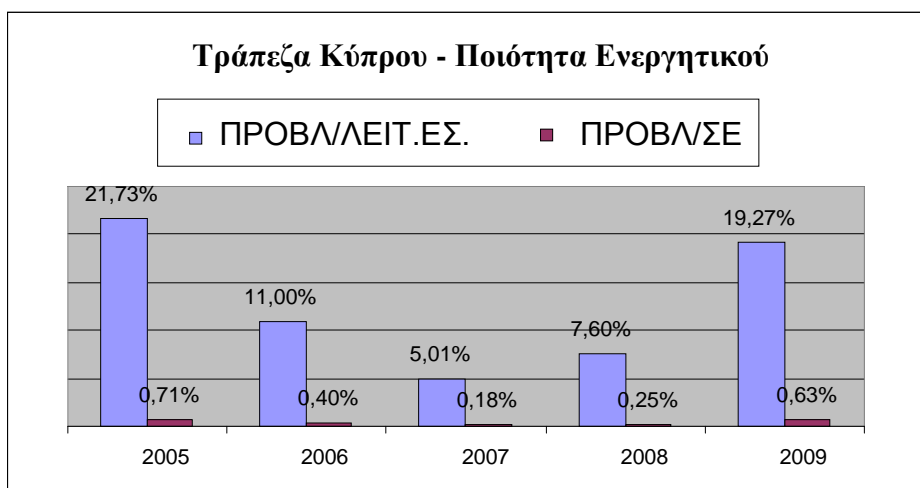
Όσον αφορά τους συγκεντρωτικούς μέσους όρους, αυτοί συγκρατιούνται λόγω των αντίστοιχων δεικτών της USB αλλά ακόμα και έτσι φαίνεται η χειροτέρευση της ποιότητας του ενεργητικού κυρίως από τον πρώτο δείκτη, αφού ο δεύτερος παραμένει σταθερός. Η σταθερότητα του δεύτερου δείκτη οφείλεται εκτός από την USB και στο γεγονός ότι οι προβλέψεις ως ποσό είναι κατά πολύ μικρότερες από τη συνολική περιουσία μιας τράπεζας, οπότε οι μεταβολές τους δεν αποτυπώνονται εύκολα στον συγκεκριμένο δείκτη. Από την άλλη, ο δείκτης που αφορά τη σχέση των προβλέψεων και των λειτουργικών εσόδων είναι πιο άμεσος αφού αυτά τα δύο μεγέθη συνδέονται επειδή προέρχονται από τη βασική λειτουργία των τραπεζών που είναι η δανειοδότηση φυσικών και νομικών προσώπων. Εκεί γίνεται πιο φανερή η χειροτέρευση της ποιότητας του ενεργητικού μέσα από την αύξηση των προβλέψεων αλλά και την μείωση των λειτουργικών εσόδων.

Πίνακας 4.11: Μέσοι όροι δεικτών ποιότητας ενεργητικού (%)

	ΜΟ 2005-2007	ΜΟ 2008-2009
ΠΡΟΒΛ/ΛΕΙΤ.ΕΣ.	12,86	15,29
ΠΡΟΒΛ/ΣΕ	0,46	0,46

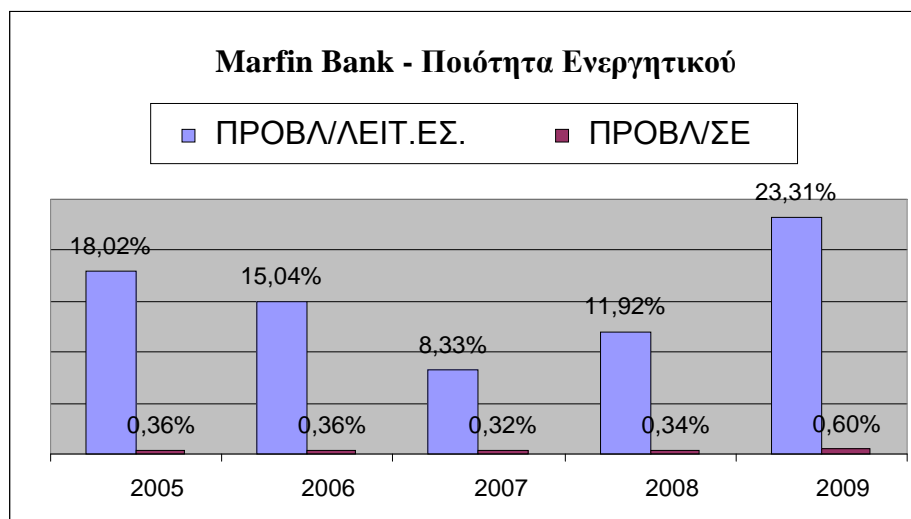
Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Παρόλο που το ευρύ επενδυτικό κοινό δεν δίνει μεγάλη σημασία σε αυτούς τους δείκτες αφού γίνονται δυσκολότερα κατανοητοί εν αντιθέσει με δείκτες των άλλων κατηγοριών, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη πολύ σοβαρά γιατί αφορούν την βασική δραστηριότητα των τραπεζών που είναι η δανειοδότηση των επιχειρηματικών μονάδων και των φυσικών προσώπων.

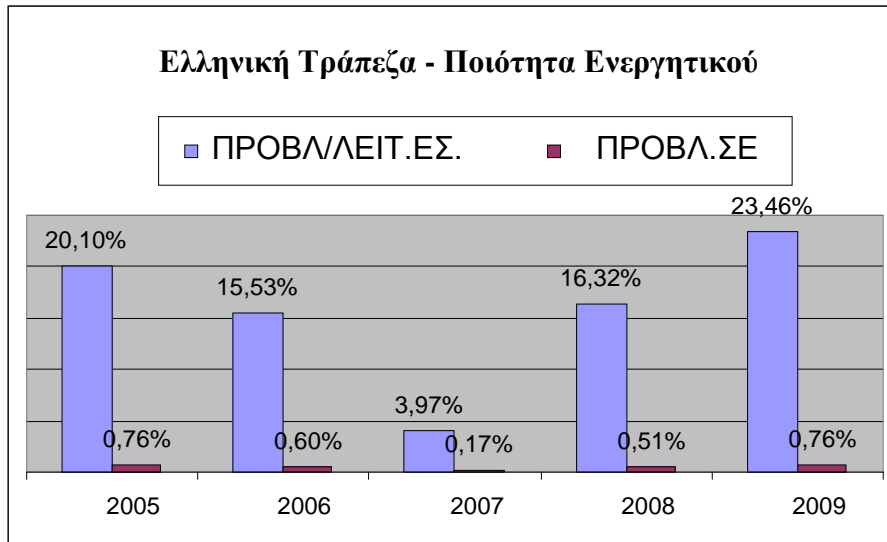
Γράφημα 4.13: Ποιότητα Ενεργητικού Τράπεζας Κύπρου

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

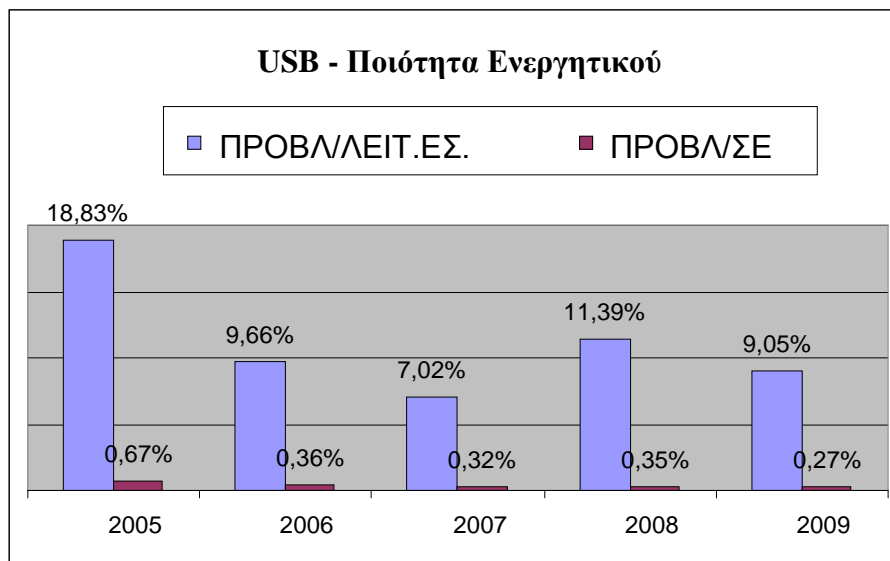
Γράφημα 4.14: Ποιότητα Ενεργητικού Marfin Bank

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Γράφημα 4.15: Ποιότητα Ενεργητικού Ελληνικής Τράπεζας

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

Γράφημα 4.16: Ποιότητα Ενεργητικού USB

Πηγή: στοιχεία από επεξεργασία δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων τράπεζας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Το κυρίαρχο συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η ανάλυση των χρηματοοικονομικών δεικτών των τεσσάρων υπό εξέταση κυπριακών τραπεζών είναι ότι εν τέλει η κρίση επηρέασε πιο άμεσα τις κυπριακές τράπεζες απ' ό,τι ίσως την ίδια την κυπριακή οικονομία.

Αφού εξήχθησαν οι δείκτες τεσσάρων κατηγοριών (αποδοτικότητα, ρευστότητα, κεφαλαιακή επάρκεια και ποιότητα ενεργητικού), οι οποίοι καλύπτουν όλες τις σημαντικές πτυχές της λειτουργίας των τραπεζών, για μια περίοδο πέντε ετών (2005-2009) εντοπίστηκε το χρονικό σημείο που θεωρείται η αρχή της κρίσης και το οποίο είναι το μέσον του 2008. Η πενταετία χωρίστηκε σε δύο υποπεριόδους. Η πρώτη αφορά τα έτη 2005-2007 που είναι πριν την κρίση και παρατηρείται μια ευημερία των αριθμών σχεδόν σε όλους τους δείκτες και για τις τέσσερις κυπριακές τράπεζες που μελετήθηκαν. Σίγουρα υπάρχουν διαφορές μεταξύ των τραπεζών αλλά η συνολική πορεία αυτή την τετραετία είναι θετική. Μάλιστα το 2007 αποτελεί την καλύτερη χρονιά για όλες τις τράπεζες με βάση τους δείκτες και την κερδοφορία τους. Η δεύτερη υποπερίοδος είναι τα έτη 2008-2009 εν μέσω κρίσης. Το 2008 παρατηρείται μια γενική πτώση των τιμών των περισσότερων δεικτών η οποία γίνεται εντονότερη το 2009 ανεξαιρέτως σε όλες τις τράπεζες. Εκτός από την ύφεση της κυπριακής οικονομίας, οι κυπριακές τράπεζες (ιδιαίτερα η Τράπεζα Κύπρου και η Marfin Bank) πλήρωναν τους ισχυρούς δεσμούς με την ελληνική τραπεζική αγορά αφού διατηρούν αρκετά υποκαταστήματα και ένα μεγάλο μέρος του κύκλου εργασιών τους αφορά τα ελληνικά νοικοκυριά και επιχειρήσεις τα οποία επλήγησαν με ιδιαίτερη σφοδρότητα από την κρίση. Το μόνο θετικό από αυτήν την κατάσταση είναι το γεγονός ότι υπό τον φόβο της πτώχευσης της ελληνικής οικονομίας, αρκετοί έλληνες μετακίνησαν τις οικονομίες τους στις κυπριακές τράπεζες για μεγαλύτερη ασφάλεια. Βέβαια το συγκεκριμένο γεγονός δεν φαίνεται ιδιαίτερα στους δείκτες γιατί ο κύριος όγκος των καταθέσεων μετακινήθηκε μέσα στο 2010.

Όσον αφορά τις μελλοντικές προοπτικές, υπάρχουν δύο όψεις που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη. Αφενός, δεν πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι η κρίση βρίσκεται σε εξέλιξη για πολλές ευρωπαϊκές οικονομίες, με συνέπεια να μην έχει επιτευχθεί αντιστροφή της δυσοίωνης κατάστασης. Η κυπριακή οικονομία, φαίνεται να βιώνει καθυστερημένα αυτή την ύφεση, γεγονός που καταδεικνύεται και στα δημοσιονομικά της στοιχεία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι ενώ από το 2007 υπήρχε

δημοσιονομικό πλεόνασμα ύψους 3,2%, κατέληξε το 2009 να παρουσιάζεται έλλειμμα της τάξης του 6%⁴⁴. Επίσης, το εξωτερικό χρέος έχει υπερδιπλασιαστεί την τελευταία εξαετία (2005-2010). Το 2005 ήταν περίπου € 33 δις, ενώ το 2009 έφτασε σχεδόν τα € 82 δις⁴⁵. Όλα αυτά, αν και προς το παρόν δεν έχουν πολύ μεγάλη επίδραση στην πραγματική οικονομία, είναι πιθανό να διογκώσουν το χρέος στο άμεσο μέλλον.

Από την άλλη, η Κύπρος έχει μια πολύ σημαντική γεωπολιτική θέση στην ανατολική Μεσόγειο, την οποία μπορεί να εκμεταλλευτεί προς όφελος των κατοίκων και των επιχειρήσεών της. Μια από τις τελευταίες εξελίξεις αφορά την ύπαρξη κοιτασμάτων φυσικού αερίου στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ αλλά και στην υπογραφή συμφωνίας για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) των δύο χωρών⁴⁶. Η τελευταία αυτή συμφωνία ήταν ένας ακόμα κρίκος στην αλυσίδα των συμφωνιών (άλλες κατοχυρωμένες, άλλες ημιτελής) που επιχείρησε η Κύπρος με γείτονες χώρες, από τη στιγμή που διαπιστώθηκε η ύπαρξη των κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου (π.χ.: Λίβανος, Συρία, Αίγυπτος)⁴⁷. Όλες αυτές οι κινήσεις, αλλά και το γεγονός ότι ήδη έχουν ξεκινήσει προκαταρκτικές έρευνες εντοπισμού και εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων (πετρελαίου & φυσικού αερίου) στην περιοχή, προκαλούν αισιοδοξία όσον αφορά στα μελλοντικά οικονομικά και όχι μόνο οφέλη που θα προκύψουν για την Κύπρο.

Κλείνοντας, λαμβάνοντας υπόψη και τα ως άνω δεδομένα, διαφαίνεται ως γενικό συμπέρασμα ότι η οικονομική κρίση εν τέλει επηρέασε τις κυπριακές τράπεζες, οι οποίες έχουν σημαντική διεθνή παρουσία, καθώς και την κυπριακή οικονομία σε μικρότερο βαθμό, σε σχέση με άλλες χώρες, όπως η γειτονική Ελλάδα, με την οποία υπάρχουν ισχυροί δεσμοί. Παρόλα αυτά, το ισχυρό τραπεζικό σύστημα αλλά και οι θετικές προοπτικές που προκύπτουν από την φυσική θέση της Κύπρου, αφήνουν περιθώρια αισιοδοξίας για έξοδο από την κρίση και περαιτέρω βελτίωση του τραπεζικού κλάδου.

⁴⁴ Μητσόπουλος Τάσος, (2010) «Η κυπριακή οικονομία απέναντι στην κρίση», www.statesmen.gr, 13/07/2010

⁴⁵ www.centralbank.gov.cy

⁴⁶ Newsroom ΔΟΛ, (2010) «Συμφωνία Κύπρου – Ισραήλ για την οριοθέτηση της ΑΟΖ», 19/12/2010

⁴⁷ Λυγερός Σταύρος, (2010) «Νέες ισορροπίες με τη συμφωνία Κύπρου – Ισραήλ», www.kathimerini.gr, 26/12/2010

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

6.1 ΒΙΒΛΙΑ

- Αριστείδου, Χ. (2007) «Ευρώ, το νέο νόμισμα της Κύπρου», Aristidou Investments Ltd, Λευκωσία
- Ηρακλέους Ανδρέας, (2006) «Συνεργατισμός 1909-2006 – Μια συνοπτική θεώρηση», Έκδοση Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας
- Ηρακλέους, Α. (2005) «Οι συνεργατικές αρχές και η εφαρμογή τους στην Κύπρο»
- Νούλας Αθ., (2000), «Χρήμα και τράπεζες», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
- «The global economic and financial crisis: regional impacts, responses and solutions», United Nations, New York, 2009

6.2 ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- International Monetary Fund (2010), «Cyprus: selected issues», Washington D.C.
- Ένωση Τραπεζικών Υπαλλήλων Κύπρου, «Εθνικό Report Προγράμματος Communicate»
- Έκθεση ΥΑΣΕ, 2003-2009
- Newsroom ΔΟΛ, (2010) «Συμφωνία Κύπρου – Ισραήλ για την οριοθέτηση της ΑΟΖ», 19/12/2010
- Λυγερός Σταύρος, (2010) «Νέες ισορροπίες με τη συμφωνία Κύπρου – Ισραήλ», www.kathimerini.gr , 26/12/2010
- Μητσόπουλος Τάσος, (2010) «Η κυπριακή οικονομία απέναντι στην κρίση», www.statesmen.gr, 13/07/2010
- Κοσμίδου, Κ. (2006) «Μια χρηματοοικονομική ανάλυση των τραπεζικών ιδρυμάτων σήμερα», Επιστημονικό Marketing και Management
- «Ρεκόρ καταθέσεων για το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου», www.flashnews.gr , 28/01/2011

- Σειτανίδης Γιάννης, «Η Βασιλεία III δεν φέρνει ηρεμία στις τράπεζες», www.kathimerini.com.cy, 26/06/2010
- <http://www.newstrap.gr/m-oikonomia/m-europaiki-enosi>
- <http://www.apopsi.com.cy/2010/01/2359/>
- http://www.onalert.gr/default.php?pname=Article&catid=2&art_id=2058

6.3 ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- www.statesmen.gr
- www.euro.cy
- www.flashnews.gr
- www.kathimerini.com.cy
- www.bankofgreece.gr
- www.ecb.int
- www.centralbank.gov.cy
- www.onaler.gr
- www.newstrap.gr
- www.apopsi.gr
- www.marfinbank.com.cy
- www.hellenicbank.com
- www.usbbank.com.cy
- www.cyprusdevelopmentbank.com
- www.hfc.com.cy
- www.coopbank.com.cy
- www.alphabank.com.cy
- www.cyprus.bnpparibas.com
- www.nbg.com.cy
- www.rcbcy.com
- www.sgcyprus.com
- www.piraeusbank.com.cy
- www.eurobankefg.com.cy